

Bruvoll fengsel

Ressursøkning og hardt arbeid har gitt resultater!

2006 har vært et år med stort press på kriminalomsorgen. Samtidig har det vært et år hvor vi er blitt sett og har fått økte muligheter til å løse oppgavene våre på en god måte. Vi gikk inn i det nye året med en voksende fengselskø og med faren for at vi heller ikke kunne få gjennomført samfunnsstraffdommene innen fristen. Den viktige oppfølgingen av de prøveløslatte ble i stadig større grad en salderingspost. Samtidig strevde vi med den vanskelige oppgaven det er å kunne spå om fremtiden. Ville den store økningen i domsvolum flate ut? Hvor klar er sammenhengen mellom antall saker i politi og domstoler og de straffene vi skal gjennomføre?

Når vi nå er ganske slitne etter et hektisk arbeidsår, er det med en følelse av å være på bedringens vei. Soningskøen er mindre, nye fengsler er tatt i bruk, friomsorgen har fått økt sin bemanning, og innen sommeren skal alle samfunnsstraffdommer kunne påbegynnes innen fristen. Våre partnere i forvaltningssamarbeidet har sett våre behov og har stilt opp med mer ressurser til innholdet i soningen. Takk for det!

Vi er også langt bedre i stand til å forutse saksutviklingen. Et nitid arbeid med ulike metoder for prognoser på kort og lang sikt har gitt resultater. Den store økningen i arbeidsmengde som startet i 2003, fortsatte i de to etterfølgende år, men fra og med 2006 flater kurven ut og stabiliserer seg – riktignok på et høyt nivå, men med større forutsigbarhet.

Jeg vil benytte anledningen til å fremheve innsatsen fra alle som har merket det høye tempoet i hverdagen, ikke minst gjennom det rekordhøye belegget i fengslene. Overkapasiteten utover 94 % har vært et svært

verdifullt bidrag til å få ned køen, men vi vet at det koster. Det har også kommet frem i Arbeidstilsynets gjennomgang av kriminalomsorgen. Blant annet på denne bakgrunn skal 2007 være et år som ikke bare står i de innsatte og domfeltes tegn, men som også er de ansattes år. Vi har nå fått på plass gode strategidokumenter for de fleste områder vi arbeider med. Nå er det en personalstrategi som står for tur, og jeg ser frem til et godt samarbeid om hvordan vi kan gjøre kriminalomsorgen til en enda bedre og tryggere arbeidsplass.

2007 vil også være året vi ser fremover, i arbeidet med en stortingsmelding om kriminalomsorgen det neste tiåret. Vi står fast på prinsippene og verdiene fra forrige stortingsmelding, men vi skal ha en bred og grundig diskusjon av hvordan vi best kan yte vårt bidrag til et trygt samfunn i en verden i forandring. Alle vil få anledning til å delta i dette arbeidet! To retninger er staket ut av den politiske ledelsen: en styrking av innholdet i soningen er den beste samfunnsbeskyttelse i et langsiktig perspektiv, og vi skal utvikle formene for forsvarlig straffegjennomføring utenfor fengsel. Nettopp i det arbeidet vi har lagt ned i fagstrategien og andre dokumenter, har vi et godt utgangspunkt for videre utvikling. Nå gjelder det å kunne tenke høyt og fritt – og med evne til et kritisk blikk på etablerte sannheter. Vi skal ikke ha noen hellige kuer! Vi ønsker å beholde "den nordiske modellen" med få innsatte i fengsel i forhold til folketallet. Forhåpentligvis er det friomsorgen som vil bli kriminalomsorgens vekstområde. Det betyr ikke at fengslene kan stilles i skyggen – kvaliteten på fengslenes arbeid er viktig ikke bare av hensyn til samfunnets sikkerhet, men for å forebygge ny kriminalitet. Kanskje er samspillet mellom fengsel og friomsorg noe av nøkkelen til en stadig bedre kriminalomsorg.

Jeg takker dere alle for en flott innsats i året som har gått, og ser frem til et fortsatt spennende og givende samarbeid!

Kristin Borge

Evalueringsprosjektet "Musikk i fengsel og frihet" var tema for NIBRs faglige forum en regnvåt novemberdag. Prosjektet har fremført et fantastisk band. Med sine tekster, stemmeprakt og spilleferdigheter og ikke minst spilleglede varmet det godt opp i Forskningsparken bak Universitetsbygningene på Blindern i Oslo hvor NIBR – Norsk institutt for by- og regionforskning holder til.

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

Prosjektet "Musikk i fengsel og frihet" ledes av musikkterapeut og musiker Venja Ruud Nilsen. Hun startet det for snart 16 år siden på Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Dets styrke og fortrinn ligger i at det er preget av romslighet, evne til å se den enkeltes muligheter og at det er et tilbud både for soningstiden og etter løslatelsen. Det er de samme musikarbeiderne som driver prosjektet inne i og utenfor fengselet. Hovedmålet er å gjøre innsatte bedre rustet til å mestre fritiden etter løslatelse og slik bidra til å forhindre tilbakefall til rusmisbruk og kriminalitet. Prosjektet er i grenselandet mellom skoletilbud og fritidstilbud.

Statssekretær Anne Rygh Pedersen

Takket prosjektet "Musikk i fengsel og frihet" for den store innsatsen gjennom snart 16 år. Videre takket hun NIBR ved forskningssjef Hilde Lorentzen og forsker Nora Gotaas for en spennende evalueringsrapport. Statssekretæren fremhevet at å bekjempe kriminaliteten satt høyt på den politiske dagsorden. Innenfor kriminalomsorgen er det viktig å redusere tilbakefall til kriminalitet. - For å få til dette, må vi planlegge løslatelsen bedre og sette i gang flere rehabiliterende tiltak. Å styrke samarbeidet med andre etater som har ansvar for opplæring, kultur, arbeid, sosiale tjenester og helsetjenester, er et viktig satsingsområde i kriminalomsorgen. Hvis vi klarer å styrke forvaltningssamarbeidet, vil vi komme et steg nærmere målet om en tilbakeføringsgaranti for innsatte, som er nedfelt i regjeringens Soria Moria-erklæring, sa hun.

- *Kulturtilbud* er svært velkomne i fengslene. Et av de viktigste tilbudene er bibliotekene. Der det er bibliotek, benyttes dette av innsatte i fengsel i langt større grad enn av befolkningen for øvrig. Bibliotektilbudet i fengslene er underlagt Kultur- og kirkedepartementets ansvarsområde.

Bibliotektilbudet omfatter nå 16 fengselsbibliotek. 3 av dem er etablert i slutten av 2006. Ansatte i fengslene gjør mange steder en stor innsats for å legge til rette for at også innsatte skal kunne få ta del i kulturtilbud som vi andre kan oppsøke når vi selv ønsker det. Alt fra konserter, dansekurs, skrive-verksted, teater, film etc. Ikke minst vektlegges tilbud som tilbyr "mestring" og det å "delta selv". Gjennom dette kan innsatte få og vedlikeholde interesser som kan dyrkes etter løslatelse. "Musikk i fengsel og frihet" er et slikt eksempel. Justisdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet er i dialog om muligheten for å utvide samarbeidet om kulturtilbud, fortalte hun.

- I regjeringens *handlingsplan mot fattigdom*, satses det på kulturtiltak for innsatte, som et viktig rehabiliterende tiltak. Innsatte skal få økt tilgang til kultur- og utdanningsressurser, blant annet ved å stimuleres til lesing og bruk av bibliotekene. Det foreslås i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 10,5 mill (over KKD's budsjett) til kulturtiltak for innsatte, som en del av kulturloftet - en økning på 2,5 mill.

Opplæring i kriminalomsorgen er også en viktig del av regjeringens fattigdomssatsing og er underlagt Kunnskapsdepartementet. Kunnskapsloftet skal gi bedre tilpasset opplæring – og dette gjelder også for kriminalomsorgen. Utdanningsmyndighetene skal sørge for å bedre kvaliteten på opplæringen. Innsatte skal få opplæring som kan gjøre dem bedre kvalifisert og i stand til å få arbeid og mestre et liv uten kriminalitet. Regjeringen ønsker at flere innsatte skal få tilbud om opplæring og foreslår i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 10 mill kr. til dette, jf Handlingsplan mot fattigdom. I tillegg foreslår regjeringen en økt bevilgning som følge av at vi bygger og utvider flere fengsler. I 2006 ble undervisningstilbudet for innsatte i fengsler styrket med 21,3 mill kr.

Rocka stabilitet

Instrumentene er av betydelig bedre kvalitet nå enn ved starten av prosjektet. Musikerne ønsket ikke å bli avbildet.

Det er viktig å finne *erstatninger for rusmisbruk og tilhørighet til et kriminelt miljø* – viktig å finne troen på at det nytter og at det kan være spennende å leve et lovlydig liv. Hvis innsatte skal kunne klare å få til varig fravær av rusmisbruk og kriminalitet, må de fleste ha mange mennesker og tiltak rundt seg for å klare det. Da er kulturtilbud, fritid og nettverk også av helt avgjørende betydning, sa statssekretær Anne Rygh Pedersen blant annet.

Utdanningsaspektet

Seniorrådgiver Torfinn Langelid, Fylkesmannen i Hordaland, minnet om den tilslutningen som Stortingsmeldingen om fengselsundervisning – Enda en vår – har fått ved Stortingsbehandlingen. – Det er mange innsatte som har rett til undervisning, men fortsatt er det 14/15 fengsler uten undervisningstilbud. Videre pekte han på at man vil gi mer yrkesrettet undervisning, praktisk estetiske fag og samarbeide nærmere med arbeidsdriften. Han minnet også om den nye rapporten: Motiv for utdanning.

Ros fra salen

En av de som spilte denne dagen hadde vært med i gruppa i ti år, de siste par månedene som løslatt. Hun kunne ikke få fullrost musikkgruppa nok. Ros og roser fikk deltakerne fra Musikkens studieforbund, (tidligere Norsk musikkråd) og godord til prosjektet kom også fra

Vardeteateret, KRÅD, Way back, Stortinget og mange andre.

Evalueringsrapporten

Forsker Nora Gotaas har foretatt en kvalitativ undersøkelse om hva prosjektet betyr for deltakerne. Hun fremhever i evalueringsrapporten at tilbudet innholdsmessig er svært vellykket, både når det gjelder å rekruttere og holde på deltakere i fengselet, og i forhold til å klare å holde på og/eller vedlikeholde kontakt med mange deltakere etter at de er ferdig med soningen. Hun sa videre at prosjektet har en tydelig stabiliserende og mestringsfremmende innvirkning på deltakerne.

– Disse virkningene av tilbudet er spesielt bemerkelsesverdige ettersom mange av kvinnene er rekruttert fra gruppen "særlig tunge rusmisbrukere". De fleste har også erfaringer med vold og ulike typer overgrep, og flere med prostitusjon. Når det gjelder den organisatoriske og finansielle forankringen har prosjektet imidlertid ikke oppnådd målsettingen om å sikre stabile rammebetingelser, kort sagt – den ikke er så vellykket.

Sommeren 2003 ble NIBR spurt av Norsk musikkråd – som hadde vært tilknyttet prosjektet siden 1996 – om å evaluere prosjektet. Prosjektet startet i 1991 ved Bredtveit sikringsanstalt, nå Bredtveit fengsel, forvarings- og

Fra venstre: Venja Ruud Nilsen, Nora Gotaas, Anne Rygh Pedersen og Torfinn Langelid

sikringsanstalt, et fengsel med kvinnelige innsatte fra hele landet og med lange dommer. Det er nå et tilbud ved 10 soningssteder i til sammen 9 fylker. Revalueringsrapporten tar først og fremst for seg virksomheten ved Bredtveit, men med en noe sammenligning med Oslo fengsel og Bergen fengsel.

Anbefalinger

Evalueringen avsluttes med en anbefaling om at "Musikk i fengsel" opphører å være et prosjekt og i stedet gjøres permanent gjennom forutsigbare organisatoriske og finansielle rammer. Videre bør det avveies i hvilken grad tilbudet på landsbasis skal forankres i undervisningssektoren og/eller kriminalomsorgen og hvordan Musikkens studieforbund skal posisjoneres i forhold til disse instansene. I tillegg mener forsker Nora Gotaas at det er vesentlig å sikre at tilbudet beholder en form hvor aktiviteten har preg av å være et fritidstilbud der frivillighet, tilgjengelighet og oppfølging er sentrale elementer. ○

Positive hilsningstaler og fornøyde mennesker preget den offisielle åpningen av Bruvoll fengsel 13. november. Fengselet ligger i Nord-Odal, noen mil nordøst for Elverum, snautt halvannen times kjøring fra Oslo og har tidligere vært kurssenter for politiet og før det igjen siviltjenesteleir. Bruvoll er et fengsel med lavere sikkerhetsnivå, anlegget kan minne om Sandeid fengsel og om Verdal fengsel. Bruvoll fengsel skal hente inn korte dommer fra hele landet og er et midlertidig fengsel, ut 2009, som er et av flere tiltak i regjeringens plan for å avvike soningskøen innen 2009.

Trivsel i sneværet, til venstre den lokale representanten for KY, Knut Wenger, verksmester Tom Gabrielsen, fengselsleder Christine Moe Grav, nestleder Bente Melby og lokal representant for NFF, Bjørn Steinar Hansen.

God stemning i Odals-skogene

Bruvoll fengsel offisielt åpnet

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

- Med disse 60 fengselsplassene kommer vi noe nærmere målet om en kriminalomsorg som kan ta seg av de til enhver tid straffedømte, sa **justisminister Knut Storberget** blant annet på åpningen. - Vi foreslår en utvidelse med 10 plasser her på Bruvoll i neste års budsjett. Køen er nå redusert med 400 siden mai. I løpet av inneværende år og neste år blir det i alt etablert 316 nye fengselsplasser: Sammen med Bjørgvin fengsel ved Bergen med 90 plasser får vi dermed to større nye fengsler foruten at vi i sommer åpnet det nye Ravneberget fengsel ved Sandefjord med 16 plasser, og utvider det med 15 plasser til neste år, overgangsboligen i Bergen, Lyderhorn med 16 plasser er under etablering. I tillegg utvidelser ved eksisterende fengsler, for eksempel 24 plasser ved Åna

Justisminister Knut Storberget har overrakt gave til fengselslederen

fengsel åpnes offisielt i desember. Dette er samlet sett det største løftet på flere tiår, sa en fornøyd statsråd.

For å få det meste ved fengselet klart til åpningen, "lånte" fengselet før åpningen noen egnede innsatte fra Hamar og IIseng fengsler til å arbeide med klargjøringen. Ved den offisielle åpningen var halvparten av plasser ved én boenhet tatt i bruk. Disse innsatte, som forresten alle hadde arbeid å gå til etter soningen, trivdes med meningsfylt arbeid og greie ansatte. En uke etter denne egentlig noe tidlige offisielle åpning har fengselet 20 innsatte, dvs. en av tre boenheter er fullt belagt. Fengselet tar så i bruk den neste av de tre boenheter raskere enn opprinnelig planlagt. Innen utløpet av 2006 skal alle de 60 plassene være i bruk.

Regiordirektør i Statsbygg, Einar Ofstad, fortalte at de begynte på ombyggingen 4. oktober og at alt skal være ferdig 10. desem-

Assisterende fengselsleder Bente Melby var en av mange som møtte på den offisielle åpningen selv om de ikke ennå var formelt tiltrådt. Hun kommer fra enhetslederstilling innen sosialsektoren i Kongsvinger kommune.

ber 2006. Han var veldig fornøyd med prosessen rundt ombyggingen og sa at de var klare for flere fengselsoppdrag.

Også **direktør i Region nordøst, Alf Raalum** presiserte at man både i prosjektfasen og nå i ordinær driftsfase hadde hatt veldig flinke folk som alle la vekt på å ivareta av en bred forankring av fengselet

- Her legger vi vekt på å avvikle køen, et godt innhold i soningen og godt arbeidsmiljø, sa **fengselsleder Christine Moe Grav** ved åpningen. - Mange dyktige folk er på plass, men vi er ikke helt ferdig med tilsettingsprosessen ennå, men hadde fått gode søkere. I tillegg kommer 13 pliktårsbetjenter til Bruvoll 1. desember, i tillegg noen forskutterte aspiranter. Fengselslederen var imponert over velviljen lokalsamfunnet hadde vist underveis. Hun var veldig fornøyd med samarbeidet lokalt innen skole, helse, bibliotek, prestetjeneste. Disse, foruten Røde Kors, politi og brannvesen og mange andre var til stede og var alle tydelige på at dette var en populær bruk av eiendommen og at de skulle, ut fra sine ulike ståsteder bidra til at dette ble et bra soningssted.

Regionale representantene fra fagforeningene NFF og KY ved var blant talerne og overrakt gaver. De understreket at det hadde vært en fin prosess rundt etableringen av fengselet og det var etablert et godt arbeidsmiljø her hvor både ansatte og innsatte trives. ○

Ordfører Asgeir Østli presisterte i sin tale det gode samarbeidet i forbindelse med denne saken, her med prosjektleder for Bruvoll, Tor Pettersen, Kriminalomsorgen region nordøst

Fængselsleder Christine Moe Grav

FAKTA: Bruvoll fengsel

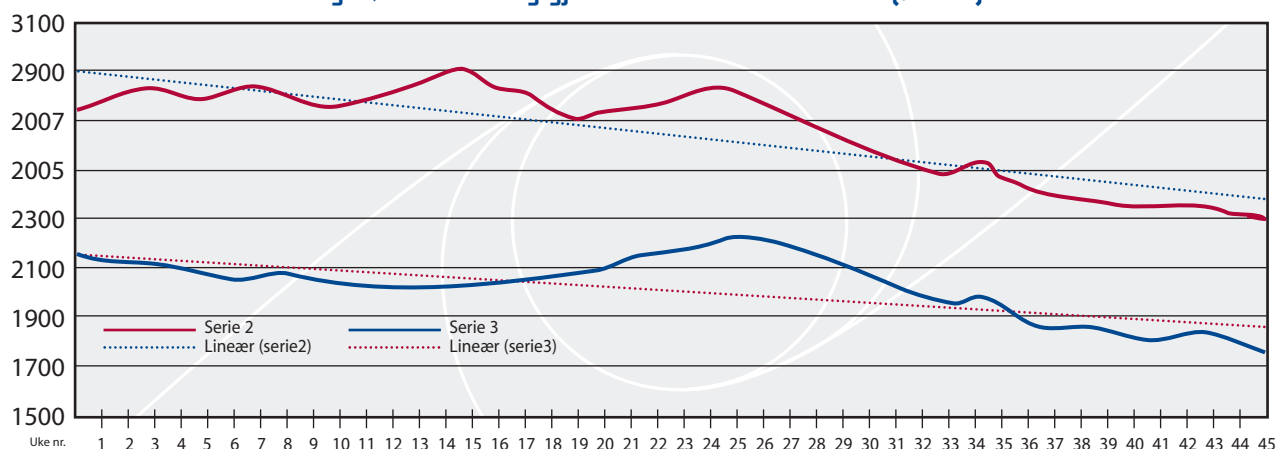
- **Bruvoll fengsel, lavere sikkerhetsgrad**
- **adresse: 2123 Bruvoll**
- **telefon: 62 97 85 00**
- **fengselsleder: Christine Moe Grav**
- **40 stillingshjemler plass til 60 innsatte**
- **3 boenheter á ti rom, alle med plass for to**
- **planlagt utvidelse med 10 plasser i 2007**
- **eiendom på 46 mål**
- **bygget i 1958 som sivilforsvarsleir**

Soningskøene igjen

Status i soningskøen for ubetinget fengselsstraff

De siste tallene for soningskøen viser at vi kan vise til en betydelig nedgang i køen siden regjeringen fremla sin plan for nedbygging av køen i vår.

Soningskøen - Ukentlig gjennomsnitt fom. 01.05.06 (uke 18)

Av ass.direktør Jan-Erik Sandlie, Regon øst, pt Soningskø-prosjektet i Justisdepartementet

Den øverste linjen viser at antallet dommer i køen har gått ned fra over 2700 i begynnelsen av mai 2006 til litt over 2300 i begynnelsen av november. Den nederste linjen (antall døgn/100) viser at antallet fengselsdøgn har gått ned fra nesten 204 000 i begynnelsen av mai til rundt 174 000 fengselsdøgn i begynnelsen av november. Soningskøen i begynnelsen av mai tilsvarer 559 fengselsplasser fullt belagt i ett år. I begynnelsen av november er dette sunket til mellom 470 og 480 plasser i ett år.

Overføringer fra lukket til åpen anstalt

I forbindelse med kønedbyggingen vil det i løpet av noen måneder kunne oppstå en situasjon der flere anstalter opplever at man ikke har tilstrekkelig med egnede dommer å kalle inn til soning. Det er spesielt de store åpne anstaltene som uten spesielle tiltak, vil kunne oppleve at man får problemer med å nå målsettingene knyttet til kapasitetsutnyttelse. Det er derfor viktigere enn noen gang å arbeide med domslogistikk for å sikre raskest mulig overføring av domfelte fra lukket fengsel til åpent fengsel. Flere store åpne enheter vil ikke kunne opprettholde belegget i kønedbygingsperioden med ordinære innkallinger alene, samtlig vil være avhengige av overfø-

Vedlikehold av Ullersmo fengsel

Av rådgiver Lise Grønning, KSF

Ullersmo fengsel ble åpnet september 1970, det vil si det har vært i drift i 36 år. Det er i dag det 3. største fengselet i kriminalomsorgen, med 240 plasser, inkludert 60 åpne plasser ved Kroksrud avdeling. Et omfattende vedlikeholdsetterlep har bygget seg opp over tid, det er i dag et betydelig rehabiliteringsbehov ved fengselet. Til tross for rehabiliterings tiltak i 2005 og nye tiltak i år, er bygningsmassen ved Ullersmo og Kroksrud fortsatt av en slik karakter at det er helt nødvendig med omfattende rehabiliteringsarbeider i flere år fremover.

På oppdrag fra Justisdepartementet har Terramar fått i oppdrag å bistå som prosjektstøtte for Justisdepartementet om å gjennomføre en KS1 for å kartlegge alternativer for fengselet. En kvalitetssikring (KS1) er kort fortalt å utarbeide grunnlagsdokumenter (gjennomføre forstudiefasen) før konseptvalg. Grunnlagsdokumentene som skal utarbeides, skal være i henhold til Finansdepartementets retningslinjer for forstudie til KS1. Målsettingen er å finne det mest lønnsomme alternativet ved gjennomføring av en kvantitativ og kvalitativ sammenlignende nytte – kostnadsanalyse i et samfunnsøkonomisk perspektiv.

Når det gjelder alternativene, vektlegger departementet at det skal være gjennomført en bred alternativvurdering, som sikrer at representative reelle alternativer er vurdert innenfor rammene av de politiske føringene for prosjektet.

Forstudien inneholder 3 elementer:

- **Behovsanalyse** som kartlegger interessenter/aktører og vurderer det påtenkte tiltaks relevans i forhold til samfunnsmessige behov. **Overordnet strategidokumentet** utarbeides, og skal definere samfunns mål og effektmål for tiltaket (vekt på konsistens, realisme og verifiserbarhet)

ringer fra lukkede anstalter. Det vil også være et økt behov for overføring av dommer mellom ulike fengselsanstalter. Det er derfor viktig at de enkelte enheter ikke innkaller domfelte langt frem i tid. KSF går av denne grunn ut med anmodning om å etablere rullerende overføringslister, og samtlige enheter blir anmodet om å begrense booking av dommer til tre måneder.

Rullerende overføringslister

Det forventes at samtlige lukkede enheter etablerer en rullerende overføringsliste som løpende gir en oversikt over de innsatte som forventes relativt raskt å kunne bli overført til åpent fengsel. KSF forventer at oversikten inneholder navn på den domfelte, dommens art og lengde, forventet overføringstidspunkt og en kort begrunnelse for det beregnede overføringstidspunktet.

Overføringer fra lukket til åpen anstalt

Hvor er det fleste overføringer i kriminalomsorgen? Hvis vi ser på registrerte overføringer mellom lukkede og åpne anstalter i 2006 for perioden fra 1. januar til 30. september ser vi at det er mellom Oslo fengsel og Indre Østfold fengsel det er det høyeste antall overføringer, av – 44 - innsatte som sonet dom. Statistikken viser videre:

1. Oslo fengsel	-	Indre Østfold avdeling Trøgstad	44 domsinnsatte
2. Bergen fengsel	-	Bergen fengsel avdeling Osterøy	38 domsinnsatte
3. Trondheim fengsel	-	Trondheim fengsel avdeling Leira	35 domsinnsatte
4. Kongsvinger fengsel	-	Ilse fengsel	34 domsinnsatte
5. Ringerike fengsel	-	Bastøy fengsel	29 domsinnsatte
6. Ullersmo fengsel	-	Ullersmo fengsel avdeling Kroksrud	21 domsinnsatte
7. Bodø fengsel	-	Bodø overgangsbolig	19 domsinnsatte
8. Åna fengsel	-	Auklend overgangsbolig	16 domsinnsatte
9. Drammen fengsel	-	Bastøy fengsel	16 domsinnsatte
10. Trondheim fengsel	-	Trondheim fengsel frigangsavdelingen	13 domsinnsatte

(Overføringene fra Kongsvinger kan inneholde none som overføres fra åpen avdeling)

Vi som arbeider i kjøpsprosjektet mener at det er en helt klar målsetting for 2007 at flere av de store åpne anstaltene kommer inn på listen over de åpne anstaltene som har det høyeste antall overføringer.

Booking av dommer skal begrenses til tre måneder frem i tid

Det vil i forbindelse med kønedbyggingen oppstå situasjoner hvor enkelte enheter i landet har en relativt stor soningskø, mens andre enheter på samme tidspunkt ser at de om relativt kort tid risikerer å få en lav kapasitetsutnyttelse for eksempel på grunn av en midlertidig nedgang i antall mottatte dommer.

For å etablere en nødvendig fleksibilitet har Kriminalomsorgens sentrale forvaltning nylig anmodet om at ingen enheter innkaller domfelte lengre frem i tid en 3 måneder.

Gamle dommer i køen

KSF har foretatt en ny gjennomgang av samtlige gamle dommer i køen. Vi mener at det ennå er for mange gamle saker i køen som burde ha vært prioritert. Antallet eldre dommer i soningskøen er de siste månedene ikke blitt redusert tilsvarende den generelle reduksjonen av dommer i soningskø. Det er viktig at samtlige enheter prioriterer de eldste og lengste dommene i soningskøen. ○

- **Overordnet kravdokument** som sammenfatter betingelsene som skal oppfylles ved gjennomføringen av tiltaket. (For eksempel funksjonelle, estetiske, fysiske, operasjonelle og økonomiske krav).
- **Alternativanalyse** som definerer nullalternativ og minst to alternative hovedkonsep-ter og angir
 - o resultatmål
 - o usikkerhet
 - o finansieringsplan

Alternativene skal være bearbeidet i en samfunnsøkonomisk analyse.

Formålet med prosjektet er at grunnlagsdokumentene skal utgjøre et godt gjennomarbeidet beslutningsgrunnlag. Fordi dette er et stort, offentlig prosjekt, vil Justisdepartementet sikre seg at konseptalternativet som blir valgt, er det som vil gi best ressursutnytt-ting og verdiskaping. For å få dette til, må det gjennomføres en bred alternativsvurdering.

Når forstudien er gjennomført, skal den kvalitetssikres. Det betyr at Justisdepartementet skal legge fram grunnlagsdokumen-tasjon som omfatter de tre ovennevnte punk-ter. Arbeidet med prosjektet startet 1. oktober i år, og forstudien skal være avsluttet innen 1.

april 2007. Deretter vil forstudien bli kvalitets-sikret, og resultatet vil være grunnlag for en beslutning om videre tiltak på Ullersmo fengsel. ○

Nytt fra NEK

Nytt etatssystem i kriminalomsorgen

Av delprosjektleder Morten Cornell Jacobsen, Region vest

Vellykket kickoff

Fasen Krav og Anskaffelse ble sparket i gang fredag 20. oktober

Prosjektleder Gunnar Floeng hadde invitert til Kickoff. Hapningen fant sted i ett av auditoriene i regjeringskvartalet.

Tilstede var kriminalomsorgens ledelse, prosjektdeltagere og inviterte gjester. Kristin Bølggen Bronebakk ønsket alle velkommen, samt at hun foredro om prosjektets sentrale rolle i utviklingen av kriminalomsorgen.

Andreas Skulberg, leder av Utviklingsseksjonen i KSF trakk frem i sitt innlegg at NEK ikke er et IT-prosjekt, men et prosjekt for virksomhetsutvikling. NEK skal gjøre oss tydeligere, tryggere og bedre rustet til å håndtere straffegjennomføringen i fremtiden.

KITT-direktør Bjørn Holstad, og regiondirektør/delprosjektleder Bjørn Krogsrud dekket både tekniske og virksomhetsmessige perspektiver. Dette trigger kreativ og fri tenkning i og rundt prosjektet. De syv delprosjektlederne gav en kort introduksjon av deltagere og innhold i delprosjektene.

Per Øystein Andersen fra Sivilavdelingen, som hadde ledet Domstolens store IT prosjekt LOVISA, kom med refleksjoner og erfaringer. Han hadde mange gode råd og innspill til deltagere og ansvarlige i NEK.

Avslutningsvis holdt Steinar W. Næss fra Vendo Norge AS et fartsfylt og treffsikkert foredrag om motivasjon og entusiasme. Om noen hadde mistet mot og mæle tidligere på dagen, fikk Steinar forsamlingen til å tro på at alt er mulig - også i kriminalomsorgen!

Bjørn Krogsrud

NEK vil gi oss en bedre hverdag! Endelig!

Av NEK delprosjektleder Anvendelse, Petter Dalen, fengselsbetjent Indre Østfold fengsel

16. oktober dette år startet, endelig, prosjekt "Nytt etatssystem i kriminalomsorgen" for min del. Jeg har fått den svært utfordrende, men takknemlige oppgaven å lede delprosjektet som skal definere hva vi som brukere ønsker og krever at et nytt standardsystem skal gi oss. Her har vi virkelig fått en genuin mulighet til å få luket bort de tunge og unødvendige arbeidsprosessene som er blitt til grunnnet manglende systemverktøy. I prosjektet er vi mange med kriminalomsorgsfaglig kompetanse som skal gjøre vårt beste for at flest mulige forventninger kan innfris. I tillegg får vi god - og nødvendig hjelp av innleide konsulenter med lang erfaring innen systeminnføring.

Tanken med NEK er at den investeringen i kriminalomsorgen nå gjør, skal betale seg tilbake over tid gjennom interne og samfunnsorienterte gevinster.

Hva arbeider vi med nå?

Prosjekt Nytt etatssystem i kriminalomsorgen er inndelt i sju delprosjekter. Hvert av delprosjektene Økonomi, Arkitektur, Kartlegging, Anvendelse, ESAK, Virksomhetsutvikling og Anskaffelse har blitt tildelt oppgaver som gir grunnlaget for det som skal skje videre. Blant annet arbeider vi nå med å beskrive krav til et nytt standardsystem.

Kravspesifikasjonen er omfattende og tar sikte på dekke vår virksomhet i full bredde. Tidlig i 2007 vil prosjektet utlyse en forespørsel om deltakelse til leverandører og ut fra svar vil det foretas en kvalifikasjonsrunde for å identifisere aktuelle leverandører. Deretter startes anskaffelse gjennom konkurransepreget dialog. Denne anskaffelsesformen er en ny og fleksibel anbudsprosess som har sine fordeler ved at vi tidlig kan luke bort uaktuelle leverandører samtidig som vi gjennom dialog kan presisere i detalj hva vi krever av et nytt standardsystem. Dette sikrer at vi får det systemet vi trenger, ikke bare det vi har klart å spesifisere.

Bjørn Holstad

Uansett om man jobber i anstalt, friomsorg, innen ledelse og administrasjon eller er innsatt/klient har man all grunn til å være forventningsfull. Det er ikke en ny Kompisversjon eller et nytt saksbehandlingsverktøy som skal innføres. Nei! Vi snakker her om et nytt standardsystem som i stor grad vil dekke alle tjenesteområder innen kriminalomsorgen. De fem overordnede tjenesteområdene er: kartlegging og evaluering, rehabilitering, administrasjon av straffegjennomføring - varetekt, sikkerhetstjenester og støttetjenester.

Under vårt arbeid med å kravspesifisere stiller vi ikke spørsmålet om hvordan vi skal utføre jobben, men vi definerer hva vi vil at et standardsystem skal kunne tilby av funksjonalitet innad i kriminalomsorgen, mot andre delsektorer og eksterne samarbeidspartnere. Et nytt tjenesteorientert system som skal gjøre saksbehandling, registrerings- og oppfølgingsarbeid, dokumenthåndtering, analysearbeid og synliggjøring av arbeidsprosesser mye enklere.

Vi stiller krav til kriminalomsorgens nye etatssystem uten å legge bånd på oss ut i fra eksisterende lovverk eller politiske føringer. Dette er et system for fremtiden og skal gi oss så mange muligheter som mulig, så får vi heller ta stilling til hva og hvordan vi vil benytte verktøyene i ettertid.

Petter Dalen

Hva kan vi forvente oss?

Uansett om man jobber i anstalt, friomsorg, innen ledelse og administrasjon eller er innsatt/klient har man all grunn til å være forventningsfull. Det er ikke en ny Kompisversjon eller et nytt saksbehandlingsverktøy som skal innføres. Nei! Vi snakker her om et nytt standardsystem som i stor grad vil dekke alle

En begrunnet hypotese er at en framtidig leverandør vil gi kriminalomsorgen gode teknologiske løsninger. Vi ser for oss et system som vil gi oss muligheter for bedre sikkerhet, stor gjenbruk av data i straffegjennomføringskjeden, bedre kommunikasjon mellom enheter i kriminalomsorgen, muligheter for administrativ selvbetjening fra innsatte/klienter etc.

Steinar Næss

Tenk for eksempel hvilke ressurser vi kunne fått frigjort hvis de innsatte selv har tilgang til en "minibanklignende kiosk" hvor de sjekker saldo på konto, får tilgang til sin besøksliste, kan bestille besøk, skrive sine handlelapper og gjør andre administrative gjøremål. Eller hvis vi hadde hatt et sentralt besøksregister slik at avvik på besøk i et fengsel automatisk blir synlig i andre fengsel.

Sentralt i våre krav er gjenbruk av data i hele straffegjennomføringskjeden. Dette forutsetter et tverrsektorielt engasjement slik at systemene i de forskjellige delsektorer snakker godt sammen. Tanken er at opplysninger om personen, arrestoppholdet, straffereaksjonen og soningsoppholdet skal registreres én gang og følge ham/henne i straffegjennomføringskjeden. Selvfølgelig med muligheter for supplement og revidering underveis.

Vi tror at når det i framtiden kommer innsatte til fengsel eller klienter til friomsorgen så har vi ved hjelp av vårt nye standardssystem fått utformet gode identifikasjonsmuligheter og rehabiliteringsverktøy. Ved hjelp av fingeravtrykk eller andre biometriske verktøy kan man få opp bilde og alle nødvendige opplysninger av innsatte som er ankommet til soning.

Mange arbeidsflater i kriminalomsorgen, spesielt i friomsorgen, krever å kunne jobbe mobilt opp mot etatssystemet. Dette ønsker vi at et nytt system skal støtte. Ovennevnte eksempler er bare noen ideer på hvordan vi tenker at systemet kan støtte kriminalomsorgsfaglige arbeidsprosesser. Hvorvidt det blir slik er det for tidlig å si noe om – her er det mye som må avklares først.

Skeptisk?

Et nytt standardsystem skal ikke framheve statisk framfor dynamisk sikkerhet. Det er ikke et "Audun Automat-regime" vi skal innføre. Snarere tvert i mot – en elektronisk effektivisering innenfor kriminalomsorgen vil medføre mer kvalitetstid i rehabiliteringsøymed samtidig som sikkerheten for ansatte og innsatte øker.

Vi håper at ansatte i kriminalomsorgen velger å følge utviklingen i NEK med forventning. Dette er et prosjekt vi bør enes om.

En virksomhet som jobber for å endre mennesker må også finne seg i å selv bli endret – til det bedre! ○

Nye tilbud på kriminalomsorgen.no

Mandag 6. november begynte kriminalomsorgen å utlyse ledige stillinger på internettportalen kriminalomsorgen.no. Slik kan utlysningstekstene på en rask og effektiv måte bli tilgjengelig for offentligheten, samtidig som interesserte får en samlet oversikt over de til enhver tid ledige stillinger i kriminalomsorgen. Dette er bare ett av en rekke nye tiltak i arbeidet med å utvikle nettportalen kriminalomsorgen.no.

Av rådgiver Terje Fredwall, KSF

I Kriminalomsorgens kommunikasjonsstrategi omtales www.kriminalomsorgen.no som en prioritert informasjonskanal i etaten. Nettsiden skal fremstå som en felles, samlende og enhetlig nettportal for hele kriminalomsorgen. Den skal nå ut med informasjon til allmennheten, pårørende, samarbeidspartnere og tilsatte, og den skal gjøre forvaltningsmessige og administrative tjenester lettere tilgjengelig for publikum.

Lettere tilgang for allmennheten

Som et ledd i dette arbeidet, har Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) nå gått ut med et tilbud til regionene, KITT og KRUS om å publisere ledige stillinger på kriminalomsorgen.no. I sammenheng med dette nye tilbudet på kriminalomsorgen.no, vil det fra 6. november ikke publiseres annet enn interne utlysningstekster på Kriminalomsorgens intranett. Regionene, KITT og KRUS vil fra denne datoen også ha anledning til å legge ut kurs og konferanser med allmenn interesse på kriminalomsorgen.no. På samme måte som publisering av utlysningstekster, kan kriminalomsorgen.no kurs og konferanser slik på en rask og effektiv måte bli tilgjengelig for offentligheten, samtidig som samarbeidspartnere og interesserte får en bedre oversikt over aktuelle kurs og konferanser.

Andre nye tiltak på nett

Disse to nye tilbudene er bare noen av de tiltakene som den siste tiden er satt i gang for å styrke kriminalomsorgen.no nettportal:

KSF, regionene og KITT arbeider for tiden sammen om å formidle de gode historiene om [kriminalomsorgen](http://kriminalomsorgen.no) på nett, saker som beskriver det innholdsmessige mangfoldet i etaten på en positiv måte og som kan ha interesse for media og det allmenne publikum. Disse sakene publiseres jevnlig ut på kriminalomsorgen.no.

I sommer la vi ut en samlet presentasjon av virksomheten og soningstilbudet ved fengslene og friomsorgskontorene.

Informasjonen tar utgangspunkt i spørsmål som ofte blir stilt til [kriminalomsorgen](http://kriminalomsorgen.no) – slik som hva en domfelt kan forvente å møte i løpet av straffegjennomføringen, hvilke besøkstider og besøksregler som gjelder, hva som menes med taushetsplikt, hvordan man finner frem til enheten, hva slags programvirksomhet som drives, eller hvilket skole- og arbeidstilbud de enkelte enhetene har. Denne enhetsinformasjonen vil regionene oppdatere og supplere i tiden fremover.

Vi arbeider nå også med å lage ny design på kriminalomsorgen.no for ytterligere å utnytte internett i kommunikasjon med nåværende og potensielle målgrupper.

En åpen, synlig og tilgjengelig [kriminalomsorg](http://kriminalomsorgen.no) er viktig for å gjøre den offentlige debatten omkring straffegjennomføringen mest mulig kunnskapsbasert og nyansert. Samlet håper vi at denne fornyelsen kan være et bidrag i dette arbeidet.

Rusmisbruk og straff

Glimt fra strafferettskonferansen i Oslo

- Jeg visste at jeg hadde vært med på noe jeg ikke ville glemme og at jeg faktisk kom til å savne hele arbeidsgjengen, sa forfatteren Tove Nilsen etter å ha fulgt en av samfunnsstraffgruppene ved Oslo friomsorgskontor på arbeid.

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, KSF

De 153 deltakerne på strafferettskonferansen vil knapt glemme hennes refleksjoner. Også resten av konferansen bidro til å gi en helhetlig bilde rundt rus og straff, mye på grunn av et godt program hvor helsesiden og kriminalomsorgen, inkludert tidligere straffede ga oss et best mulig bilde av et komplisert tema. Les Tove Nielsens manus på side 12 til 13.

Etter at Reidar Espedal, friomsorgsleder Oslo friomsorgskontor hadde ønsket velkommen, påpekte direktør Ellinor Houm, Kriminalomsorgen region øst at helsesiden og kriminalomsorgen har samme ønske: Rusfrihet for den enkelte og at området er fullt av dilemmaer og derfor gir gjennomtenkte problemstillinger bedre avgjørelser.

Straffereaksjoner for rusmisbrukere

Knut Boe Kielland, Østnorsk kompetansesenter for rus og rusavhengighet tok utgangspunkt i om rusmisbruk er valg eller sykdom og i avhengighet. Han trakk forbindelsen mellom de to systemene - helse og justis. - Justis sin grensesetting har ikke i vesentlig grad ført til reduksjon i eksisterende misbruk eller i rekruttering. Dagens grensesetting i form av bøter og fengsel kan bidra til skade. Samtidig har ikke behandlingsresultatene vært tilstrekkelig gode til at det store flertall av rusmisbrukerne har kunnet komme bort fra sin rusavhengighet.

Boe Kielland var opptatt av rusmisbrukernes motivasjon for endring, deres ambivalens og opplevelse av konflikter, forholdet til behandling og risiko for tap av samboer, inntekt, bolig og risiko for påtale og straff - egentlig flere former for ytre press. Han tok opp tvang overfor stoffmisbrukere, både hjemlet i sosialloven og straffeloven og han så det hele i et samfunnsmessig fugleperspektiv, med tiltak som behandling, grensesetting og forutsigbarhet, sanksjoner og belønning.

Han minnet også om at innen behandlingsapparatet er sanksjoner tillatt, samtidig som det er viktig å ikke støte dem ut av lavterskeltilbud. Man skal markere en grense, men se på forholdet mellom alvor og forseelse og type reaksjon på denne, det vil si ha en hensiktsmessig reaksjon. - Økt marginalisering er ikke veien å gå, en god atmosfære, gode relasjoner, konkret og synlig belønning er generelt bedre enn sanksjoner, understreket han.

- Det dreier seg om et samhandlingsperspektiv og her kommer justisapparatet inn som samfunnets grensesetter. Vi må forvente at brudd skjer. Det er også viktig at behandling skjer innen en spesiell sosial ramme, overføringsverdien kan ellers være liten. Videre fremhevet han alternativene vi i dag har til fengsel innen justissystemet og pekte på at for rusmisbrukere er et mer langsiktig perspektiv enn en kort fengselsdom nødvendig. - Endring tar tid, og man kan bidra til endring i en strafferettslig prøvesituasjon av noe lenger varighet, sa han.

Dømt til behandling, utfordringer i samarbeidet med kriminalomsorgen

Rune Strøm, Helse øst, overlege ved avdeling for rus og avhengighet Aker universitetssykehus, gikk gjennom det omfattende lovgrunnlaget for behandling av rusmisbrukere i helsesystemet: spesialisthelsetjenesteloven, kommunehelsetjenesteloven, helsepersonell-loven, pasientrettighetsloven, lov om psykisk helse og sosialloven - om jeg fikk med alt. Det jeg fikk med var at straffegjennomføringsloven kan overprøve pasientrettighetsloven, siste må vike pga sikkerheten.

- Det er samme rettigheter for alle, også de på ND og på § 12; men ruspasientene har et stort spekter av alvorlighet i sin sykehistorie og av tilleggs lidelser og de klarer ikke bruke tilgjengelig helsetilbud. Mange har behandlingsbehov innen flere spesialiteter og tjenester innen helsevesenet, sa han. Og vi lærte kortnavnet på Lov om sosiale tjenester - LOST. Mye dreier seg om prioritering, og denne gruppen er ikke prioritert. Ofte dreier det seg om å unngå smerte og lidelse. Strøm snakket ikke bare om system, men også om individer og spesielt denne gruppens opplevelse av at de aldri har tatt noen valg i livet sitt: så skjedde det. - Det å kunne gjøre valg er fundamentalt i den enkelte rusavhengies perspektiv på rusavhengigheten sin, sa han. - De trenger tid, de har grunnlidelser, personlighetsforstyrrelser, depresjon (kan derfor bli aggressive og irritable). En individuell plan etter aktuelt lovverk er derfor viktig for dem, fremholdt Strøm.

Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND)

Hans Gunnar Stey, koordinator Narkotika med domstolskontroll i Oslo, fortalte om bakgrunn for opprettelsen og erfaringene så langt. Se omtale i forrige utgave av Aktuelt for kriminalomsorgen. Han gikk inn på organiseringen, tidsbestemtheten og dommerens rolle som de tre forhold som kjennetegner straffereaksjonen. Han understreket samtidig at i Norge er det vekt på forebygging og rehabilitering og at dommerrollen er nedtonet her i forhold til i andre land som har tilsvarende opplegg. Det er fire dommere i Oslo Tingrett som bruker en del av sin tid på dette. Han fortalte om de fire statlige og kommunale etatene som samarbeider og at varigheten av den enkeltes straffereaksjon, det vil si oppfølgingen av den dømte, er knyttet til lengden på prøvetiden som vanligvis er to år, men som kan forlenges. Oppfølgingen kan være knyttet til for eksempel skole, arbeid, datakurs og jobbsøking. Denne oktoberdagen var status at de hadde hatt 11 saker i retten og at ND var blitt foreslått i 8 av dem.

Bruk av § 12

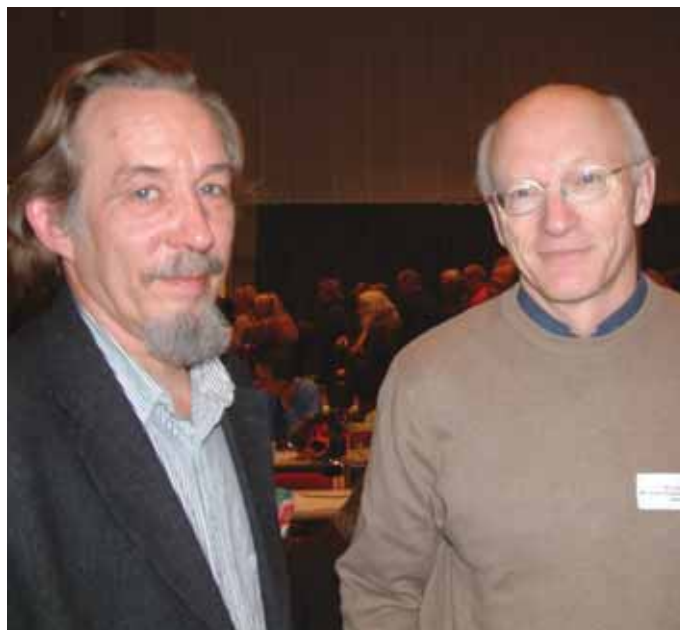
Straffegjennomføringsloven § 12 er om overføring til straff i behandlingsinstitusjon og andre relevante faglige enheter når kriminalomsorgen ikke har tilsvarende tilbud. Gerhard Ploeg, seniorrådgiver i Justisdepartementet, vektla likevel rusreformen av 1. januar 2004 som viktigere enn straffegjennomføringsloven for denne delen av virksomheten. Økonomisk ansvar, samarbeid, kontroll av institusjonene og arbeidet med å skape likhet rundt om i landet var andre sentrale forhold. Se også omtalen i forrige utgave av Aktuelt for kriminalomsorgen om hans evaluering av § 12 ordningen.

Straff i frihet

Under temaet rusmisbruk og samfunnsstraff orienterte Liv-Torill Hansen, assisterende friomsorgsleder ved Oslo friomsorgskontor, om

Frimsorgsleder Reidar Espedal, Oslo frimsorgskontor, direktør Ellinor Houm, Kriminalomsorgen region øst og koordinator Hans-Gunnar Stey, Senter for narkotikaprogram med domstolskontroll i Oslo

Overlege Rune Strøm, Helse øst og Knut Boe Kielland, Østnorsk kompetansesenter for rus og rusavhengige

samfunnsstraff generelt, promilleprogramordningen og de ulike programmer kontoret kan tilby som Mitt valg, brottsbrytet, ATV og en til en foruten individuelle samtaler og ansvarsgruppene rundt den enkelte domfelte.

Førstekonsulent Niels Hæstorp gikk grundigere inn på programmet Mitt valg. Han var i sin engasjerende form et godt eksempel på interessen og engasjementet som kommer når en innleder setter seg inn i mottakernes situasjon, akkurat som de gjør i programgruppen, hvor deltakerne må være trygge til å stille mange spørsmål, få svar, ha diskusjoner, kort sagt snakke og bli hørt. At det kan være naturlig å gå på en sprekk, det prøver man å avdramatisere, fortalte han.

I lokalene frimsorgskontoret har i Nordahl Brunsgate i Oslo holder en arbeidsgruppe av samfunnsstraffdømte til. Gruppeleder Tormod Rype, sørger for arbeid, opplevelser med basis i oppdragene de får fra Kystverket og Oslofjordens friluftsråd innen rehabilitering og vedlikehold på fyr og friområder. Les om dette i Tove Nilsens innlegg på neste side.

Straff i fengsel, kvinner

Kvinner, rusmisbruk, straff og tiltak var temaet til Else Marie Mjærum, assisterende fengselsleder, Bredtveit kvinnefengsel – nå fengselsleder samme sted. Hun fremholdt som sin erfaring at jentene nå er ute lenger før de blir tatt og derfor har store abstinenser når de blir satt inn.

- Kvinnene blir større ofre enn nødvendig, de blir mishandlet, even-

tuelt diktert, av mennene. De lar andre styre livet sitt. I gjengene blir guttene satt i varetekt mens jentene blir kjørt hjem. På Bredtveit har vi noen over 60 år, men det er veldig sjelden vi har noen på 19 år. Hun fortalte hvordan man på Bredtveit forsøkte å gi dem mestringsopplevelser og selvtillit, for eksempel via den årlige revyen, sminkekurs, hjelp ved klesinnkjøp og i å lage budsjett. – Dessuten ser vi nøye på hvilken reaksjon vi bruker når de bryter regler: I stedet for å bli fratatt et gode kan de vaske ned et kontor – og samtidig få tatt ut noe av ADHD-energien. Viktigst blir likevel å etablere et godt nettverk før løslatelse, ellers faller de tilbake, sa hun.

Straff i fengsel, menn

Også Tom Eberhardt, inspektør, Oslo fengsel understreket at fritidsrefs har null funksjoner. – Vi kjører generelt med et høyere aktivitetsnivå og forsøker å se tiden før, under og etter soning i sammenheng. Hos oss er antall positive urinprøver gått markant ned, fortalte han. Videre trakk han blant annet frem at de ansatte tror på at det er mulig for de innsatte å endre seg.

Utfordringer og løsninger mot 2009

- Vi trenger en mer langsiktig tilnærming, sa Kristin Bølgren Bronebakk, ekspedisjonssjef KSF og viste til behov for samarbeid, individuelle planer, til opptrappingsplanen for rusfeltet og arbeidet i kriminalomsorgen med en helhetlig russtrategi. ○

Refleksjoner

ved forfatter Tove Nilsen

En sen kveld får jeg telefon med tilbud om å være med en gruppe som soner samfunnsstraff ved å pusse opp hytter og fyr langs Oslo-fjorden. Jeg får vite at det skal holdes en konferanse om kriminalomsorg i frihet og spørsmålet er om jeg som forfatter kanskje kan bidra med å skrive noe. Jeg synes det lyder spennende og sier spontant ja.

Så begynner jeg å lure på om jeg har vært for rask, for hva skal jeg bidra med på en konferanse full av fagfolk? I dagene som følger går jeg og lur på akkurat dette: Hva skal jeg, en som lever av å finne på historier og gi ut historiene som bøker, kunne bidra med?

Jeg kan lite om kriminalomsorg, men jeg kan mye om å jule. Romanskriving kan godt være et finere ord for løgn og bløff. Da jeg var 17 var jeg så lei av skole og tvang og så lysten på å skrive teksten selv at jeg bare gikk min vei, og det er en av de beste følelsene jeg har hatt: Å reise meg opp og gå, vekk fra de som bestemte over meg, ut av skoleporten, ut til friheten - eller det jeg trodde var friheten.

Jeg vokste opp i høyblokkene på Bøler utenfor Oslo. Det var et miljø som på 70-tallet ble beskrevet som hardt og problematisk, men som var det eneste og beste oppvekstmiljøet jeg kjente. Da jeg gikk i åttende klasse begynte folk rundt meg å ruse seg på noe mer enn alkohol. Jeg husker hvordan vi ristet ut hodepinetabletter i cola og jeg husker hvem som solgte hasj og amfetamin i skolegården. Jeg fikk en kjæreste, en følsom gutt som var opptatt av malerkunst og poesi og rus. Han både kjøpte og solgte og fikk tidlig fengselskarriere. I dag vet jeg ikke hvor han er, opp gjennom årene har jeg mange ganger slått opp i telefonkatalogen, men han står ikke der.

En annen venn, klassens beste i matte og kjæresten til bestevenninnen min, gikk gradvis fra klirrende pilsposer til heroin. Han klarte seg ikke, men døde i et portrom i Oslo en vinternatt. Fordi han var så flott og gløgg har jeg aldri forstått at han skulle ende på den måten, historien hans provoserte meg så til de grader at jeg måtte skrive to bøker med ham som modell. Bøkene heter Skyskrapersommer og G for Georg, de venter på en oppfølger som jeg ikke vet om jeg får til å skrive. Det jeg vet er at bøkene var mitt - urealistiske - forsøk på å holde en klassekamerat i live etter at han ble et tall i overdosestatistikken.

Disse gamle historiene går jeg og tenker på etter å ha svart ja til å bli med straffedømte på tur uten at jeg vet hva mine minner har med saken å gjøre.

Jeg drar til Nordal Brunsgate og møter en entusiastisk prosjektleder, Tormod Rype, som setter i gang med å vise fram bilder av nyoppussete fyr. Jeg får se hvitmalte idyller med imponerende maler- og snekkerdetaljer, midt i billedvisningen går det opp for meg at jeg allerede i starten har begått et brudd på vanlig høflighet og dannelse: Jeg, som aldri i livet hadde klart å skrive hvis en fremmed iakttok meg, har glemt å spørre om det er greit for de som skal jobbe at jeg får være med. Jeg forsikres om at alle er informert - og skjønner at jeg glemmer ansattes profesjonalitet.

Vi går inn på et rom der morgennyhetene står på. Etter hvert som de som skal ha samfunnsstraff dukker opp, får alle vite at de kan stå over denne

dagen hvis de ikke vil ha en forfatter på slep. Det er ikke sånn prosjektlederen uttrykker seg, han er mye høfligere enn som så, men det er dette jeg lur på: Hva tenker de som er dømt for ulike typer lovbrudd, om å ha en forfatterdame trakkende etter seg? Det røper ingen av dem, men alle nikker at det er greit at jeg er der, og jeg puster lettet.

Vi tar båt til Kjeholmen og allerede i båten merker jeg at stemningen er fin. Vi passerer et av de feteste herskapshusene og alle ser for seg hvilke fester som kunne blitt holdt om man fikk tak i et sånt hus. Vi går i land og befinner oss ved en tømmerhytte. Vi vil si ni mennesker og en hund som heter Russel og som spiller en ikke ubetydelig rolle. Russel løper og logrer og henter pinne og blir klappet og klødd og får stadig kommentarer. Det skal felles trær. Det skal kappes og kløyves og stables. Busker skal klippes. Strender skal renskes. Småbåter skal tømmes for vann og bæres på land. Vi er på en liten holme og der skal vi være til arbeidsdagen slutter. Det er sol og høst, men med en siste rest av sommer, et par blåklatter nekter å gi opp. Det minner om sommerferie, men handler om soning og straff.

Dette tenker jeg på mens jeg virrer unyttig rundt og innimellom gjør notater og fordi jeg ikke er journalist føler jeg meg sær og rar når jeg noterer. Jeg har vært i fengsler mange ganger. Som del av det frivillige kulturtilbudet har jeg kommet og stått for bok-kveld. Etter å ha lest har jeg vært med på å steke vaffer på Bredtvedt, jeg har spist pepperkaker på Ila og jeg har drukket gløgg på Botsen. Ofte har jeg havnet i lange samtaler med forbrytere som både har lest Dostojevskij og Kafka og som er opptatt av at de store verkene i litteraturen ofte handler og forbrytelse og straff.

Ute på Kjeholmen var jeg sammen med 6 som sonet i frihet. De bandt tau rundt livet og klatret høyt for å felle store trær. De styrte med motorsag og øks. De stoppet og

så langt etter rikmannsbåter som freste forbi. De røykte og snakket i mobilene sine.

Og de snakket med meg.

Jeg hadde på forhånd bestemt meg for en ting:

At jeg ikke skulle spørre hva noen av dem er dømt for.

Og her må jeg få bringe inn den svenske skuespilleren og regissøren Jan Jonson som har gjort det til et livsverk å sette opp Beckett-stykker med fanger i rollene. Jonson har regissert og spilt med fanger i Kumla i Sverige, i San Quentin i USA og på Ila i Norge. Første gang jeg så en av forestillingene hans var på Ila, og jeg ble slått av måten fangene gikk inn i Becketts replikker og gjorde dem til sine. Stykket ble spilt i en mørk sal på Ila, alle medvirkende var langtidslidende. I starten husker jeg at jeg lurte på hvem og hva hver enkelt hadde forbrutt seg mot, men etter hvert glemte jeg det - sikkert i likhet med resten av publikum som etter forestillingen brøt ut i brakapplaus, for å gå hjem full av ubesvarte spørsmål og tanker. Jeg har snakket med Jan Jonson om hvorfor han har valgt fengselet som scene og fanger som skuespillere. Hver gang understreker han at det ikke er lovbruddet, men møtet mellom mennesker som spiller en rolle. I 2004 skrev Jonson en bok om erfaringene sine, Den heter "Stunder av virkelighet" og bør leses av langt flere enn spesielt interesserte. I boken skriver Jonson blant annet dette om samarbeidet med fangene:

"En fredag spurte Zoki meg om jeg aldri lurte på hvorfor noen av de beste komponistene mine satt i fengsel. Jeg svarte at jeg aldri hadde vært interessert i det.

- Hva dere gjorde for fem seks år siden har jeg aldri lurt på. Jeg vet at dere

Forfatter Tove Nilsen

sitter her, og at jeg ikke gjør det. Jeg spør meg aldri hvorfor, jeg er bare interessert i mennesker som lever under slike forhold. Avstanden mellom oss er liten, svært liten. Men selv syntes de at det var viktig at jeg visste hvorfor de levde som de gjorde. Da kjentes det lettere for dem. I pausene våre gikk jeg en tur med hver og en langs muren, vi satte oss ned og lente oss mot muren som var varm av den sterke solen. Da fikk jeg høre om livene deres, om årsakene til at de hadde havnet her inne og at dette arbeidet gjorde det lettere for dem å leve på Kumla. Når vi satt der og pratet, lent mot den gigantiske betongmuren, sju meter høy og et par meter tykk, kjentes det iblant som om muren var løvtynn og at vi helt plutselig skulle ramle bakover, gjennom den, og ut i livet på den andre siden".

Det var ingen mur på Kjeholmen, men også der gikk det an å kjenne det som om skillene var løvtynne. Jeg spurte ikke om hvorfor de 6 måtte ha arbeidstjeneste, men de fleste fortalte uoppfordret.

En ungutt sa at han hadde drevet med grafitti og det han med et lite smil kalte "noe annet".

En som nærmet seg min egen alder fortalte at han ble tvangssendt til sjøs som 14-åring fra en institusjon, og at han opp gjennom årene hadde sittet i lange perioder for stoffbruk.

En tidligere idretts-stjerne foralte like uoppfordret om sine vansker med å holde seg nykter over tid.

En annen ungutt fortalte om fengslingstransport og blankcelle og klaustrofobi - "men du venner deg jo fort til alt", som han tilføyde.

Det var opplysninger som kom innimellom jobbingen, sagt mens en annen styrte kappemaskinen, delte kubber med øks eller kastet pinner til den utrøttelige Russel som løp logrende mellom oss.

Det luktet sjø og skog. Det rant kva. Det begynte å regne, men sluttet igjen. Vi hadde lunsjpause rundt et ute-bord. Vi delte kjeks og brødskeer og for utenforstående kunne det se ut som om vi var et borettslag på hyttedugnad.

Gutta på tur med voksen dame som observatør. Jeg lurte på hva som var viktigst å observere. Mens vi satt rundt bordet med matpakkene og kjekspakkene og en siste veps svirret plagsomt rundt, spurte jeg hva jeg burde vite hvis jeg skulle skrive noe fornuftig om denne måten å sone på. - Det du burde vite har du ikke godt av å få høre, lo den yngste og virket et øyeblikk eldre enn meg.

Den eldste blant de 6 understreket at det var mye mer krevende å bidra med arbeid enn å sitte inne.

- I fengsel bare glir dagene etter hverandre, på en måte går tiden fort fordi den er så monoton. Når man må stå opp og gå på en jobb sammen med andre, kan man ikke lenger isolere seg i sin virkelighet. Som ex-rusbruker har jeg havnet i et vakum. Jeg har fått andre tanker om å ville et nytt liv, men jeg har ingen nyktre venner, så jeg er... Jeg er for tiden ganske ensom, innrømmet han.

Etter hvert sa alle, uten unntak, at det var klart det var bedre, mye bedre, å sone ute - men at det ikke var så mye mer å si om den saken, annet enn at alle så fram til siste time og at de imens prøvde å gjøre det beste ut av noe de sikkert skulle ønske de kunne klare å legge bak seg.

- Og så er det jo kult å få kjøre båt da, sa den yngste.

Jeg tenkte på alt det ikke går an å observere. Alt som er sammenvevet av valg og feilvalg, savn og svik, surr og rot, fest og bakrus, håp og drømmer, alt som i sum blir for komplisert for ordene. Selvfølgelig sneiet tankene de som ikke fikk dette tilbudet, de som satt på celle, men her og nå, denne

ene dagen da jeg fikk være gjest på Kjeholmen, var det 6 menn fra tenårene til nærmere femtiårsalderen, som var de viktige. De hadde hver sin hovedrolle, samtidig som de var en gruppe. Selv om jeg fikk vite at ingen av disse var gamle kjente og heller ikke pleide å jobbe sammen, så jeg hvordan de samarbeidet og hjalp hverandre og ikke minst hvordan de mestret situasjonen.

Hva mener jeg med det?

At de brukte den etterlengtede motorsaga og ryddet veden og gjorde det de ble bedt om, men mest tenker jeg på måten de mestret det andre. Alt det vi alle kan være redde for i det sosiale liv. Bare tenk på stående selskap mellom fremmede, hvor skremmende det kan virke, hvor mye nervøsitet og sjenanse det kan preges av. Det fantes sikkert her også. I hvert fall fra min side. Men det ble dempet av spøk og selvironi.

- Sertifikatet mitt ligger hos politiet, sa en.

- Mitt og, sa resten som om de var et kor.

*Dette er diktet en av de
langtidsdømte fangene i
San Quentin skrev
til Jonson:*

**WATTS UP!
Don't walk in front
of me. I may not follow.
Don't walk behind me,
I may not lead...
Walk beside me,
And just be my
Friend!**

At stemningen var så avslappet skyldes sikkert prosjekt-lederen, planleggingen, den faglige basisen, men ikke minst personlige erfaringer og egenskaper hos de 6 jeg var så heldig å få møte. Det er et møte jeg takker for. De 6 holdt det meste av sitt skjult, selvfølgelig gjorde de det. Mange av handlingene deres er det sikkert ingen grunn til å bagatellisere, men de ga bort biter av seg selv.

- Jeg har ikke noe fast sted å bo for tiden, sa han som lignet en gammel friker.

- Jeg har så jævla mye ADHD i huet! utbrøt den yngste. Ingen av dem hadde behøvd å fortelle meg slike ting, for ikke å si innrømme slikt, men de gjorde det. De ga meg gløtt inn i sine egne forhistorier og i sine nåværende liv og jeg fikk se styrken deres når de jobbet og ansiktene deres når de tok pause og stirret utover sjøen, men sikkert også innover i alt det de ikke fortalte.

Vi lever i en verden som ikke får nok av krim. Forleggere, kritikere og ikke minst publikum, enten det er lesere eller seere, står i kø for å få krimhistorier. Mord, ran, voldtekt, stoffsmugling, knivstikking, jo verre jo bedre -

bare det er i film- eller bokform.

- Kanskje du får noe stoff av å være sammen med oss? spurte en av de unge guttene litt sjenert, før han hørte hvilket belastet ord han hadde brukt og vi begge brøt ut i latter.

Det jeg kunne ha snakket med ham om, var at krimbøker ofte er så forutsigelige og forenklete fordi alt oppklares og løses på siste side.

Virkelighetens historier overgår enhver krimsuksess, virkelighetens historier går ikke opp, de løses ikke med enkle grep. Klokken gikk mot fem og det ble kjølig på Kjeholmen, vi pakket sammen sakene våre og gikk i båten. En pensjonert politimann kjørte oss mot land, alle gikk hver til sitt, bortsett fra den aller yngste og jeg som tok toget til Oslo S sammen.

- Jeg bodde ute mye av mitt 16.ende år og du vet, sånt er ikke bra for en sekstenåring, sa han lakonisk.

Så gikk vi to også hver til sitt og jeg visste at jeg hadde vært med på noe jeg ikke ville glemme og at jeg faktisk kom til å savne hele arbeidsgjengen.

Hjemme satte jeg meg til å lese i Jan Jonsons bok, hvor han skriver at ingen av de fangene han har jobbet med - og som etter hvert får internasjonal oppmerksomhet - ingen av dem har hatt intensjoner eller interesse av å bli skuespillere, men det at de får uttrykke seg, har bragt dem videre og styrket dem i forhold til at de tilhører gruppen De Dømte.

- Du må huske at disse mennene har hørt mest Nei, ikke Ja. Og at det å få uttrykke seg, er kanskje å komme i kontakt med Ja, har Jonson sagt.

Det var da jeg tenkte på hva de 6 som jeg møtte - og andre som er straffedømte - kunne uttrykke i skrift hvis de fikk en dytt i ryggen. Ikke for å bli forfattere, men for å uttrykke noe av det hodene deres er fylt av. ○

Ledelsesutviklingsprogrammet - LUP

Siden forrige enhetsledersamlingen har en partssammensatt arbeidsgruppe utarbeidet forslag til ledelsesutviklingsprogram, LUP, og ledelsesplattform for kriminalomsorgen. Disse ble presentert på enhetsledersamlingen 7. og 8. desember.

Ledelsesplattform for kriminalomsorgen

Oppdrag

Kriminalomsorgens oppdrag er å gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbrytere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster.

Verdigrunnlag og menneskesyn

Kriminalomsorgen bygger sin virksomhet på

- **Bevisste holdninger** - til hva det innebærer å være en del av samfunnets maktapparat
- **Respekt** - alle mennesker har en egenverdi
- **Ansvar** - alle mennesker er ansvarlig for sine handlinger, har valgmuligheter og kan endre atferd

Ledelse i kriminalomsorgen

Ledelse i vår virksomhet skal kjennetegnes ved

- **Lyttende og tydelig atferd i beslutningsprosesser**
- **Etisk bevissthet**
- **Delegering**
- **Engasjement, ærlighet, lojalitet og humor**
- **Rettsikkerhet, høy faglig standard og kvalitetssikring**
- **Synliggjøring av vår rolle som samfunnets straffegjennomføringsapparat og videreutvikling av etatens gode omdømme**
- **Kostnadseffektivt og målrettet arbeid**
- **Ansvar for egenutvikling og tilrettelegging for utvikling hos alle medarbeidere**
- **Profesjonelle relasjoner og åpen kommunikasjon internt og eksternt**

Av seniorrådgiver Cilje Aleksandersen, KSF, foto Grethe R. Fodstad KSF

Deltakerne i LUP vil få god anledning til å jobbe mer med plattformen gjennom programmet.

Hvorfor skal vi gjennomføre LUP'en?

De ansatte er kriminalomsorgens viktigste ressurs! For å utføre etatens oppdrag må vi som enkeltindivider og som etat være i stand til å nyttiggjøre oss personalressursene på best mulig måte. Det avhenger av at vi har dyktige ledere som griper muligheten for faglig påfyll og inspirasjon. Hovedmål for LUP er at:

- Hver enkelt skal få økt innsikt om seg selv som leder, og styrket kompetanse i å utøve ledelse i samsvar med våre verdier og ledelsesplattform. Deltakerne skal kunne identifisere viktige utviklingsbehov og gjennomføre tiltak både individuelt og organisatorisk.
- Ledergruppenes strategiske arbeid skal styrkes, slik at kriminalomsorgen kan arbeide målrettet, systematisk og effektivt med forbedringer.
- Vi skal videreutvikle kulturen i etaten der refleksjon og kollegaveiledning står sterkt.

Målgruppen

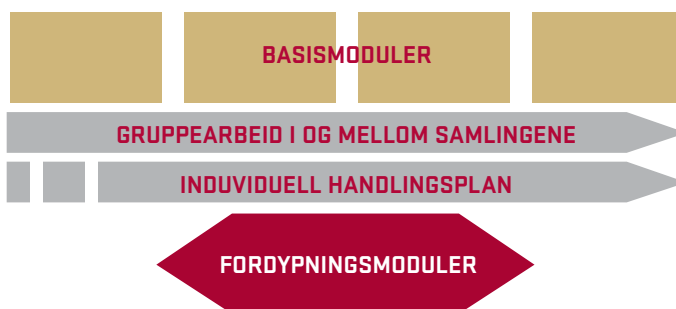
Alle skal merke LUP! Målgruppen er alle ledere med personalansvar og direktører på regionalt nivå, men det er et mål at også medarbeidere og innsatte skal få glede av programmet gjennom innsatsen fra hver enkelt leder og ledergruppe som lar seg utvikle og inspirere gjennom LUP.

De ca hundre LUP-deltakerne både lyttet, summesnakket to og to og gruppevis og leverte sine innspill da LUP-opplegget ble presentert. Pausesamtalene er en viktig del av en vellykket ledersamling. Kay Sudland, Berg, Geir Broen, Bodø, Nina Berger, Vestfold frimsorgskontor, Harald Føsker, KRUS og Øyvind Alnæs, Bastøy.

Innholdet i ledelsesutviklingsprogrammet

Rent metodisk vil vi knytte erfaringslæring og ferdighetstrening opp mot reelle lederutfordringer og sette dette inn i et helhetlig begreps- og verdimeisig rammeverk.

LUP består av:

- **Basismoduler** - Inntil fire samlinger over åtte dager i alt, som skal bidra til et felles begrepsapparat og en felles retning for ledelse i kriminalomsorgen. Innholdet i programmet skreddersys behovene i den enkelte region. Temaområdene for basismodulene er
 - o "God ledelse i kriminalomsorgen"
 - o "Kollegaveiledning"
 - o "Relasjonsledelse"
 - o "Å lede endringer"
- **Gruppearbeid**. Det blir opprettet basisgrupper knyttet til samlingene. I tillegg skal de etablerte ledergruppene jobbe med egendefinerte læringsprosjekter mellom samlingene. Ledergruppene vil få tilbud om coaching.
- **Individuell handlingsplan** - blir knyttet opp mot samlingene, og skal også inngå i medarbeidersamtalen med overordnede.
- **Fordypningsmoduler** - som utdyper og supplerer innholdet i basismodulene. Den enkelte leder og ledergruppene skal gjøre bruk av disse i egen regi.

Hvordan skal LUP gjennomføres?

LUP gjennomføres regionsvis etter en tilpasningsprosess der hver enkelt regions behov påvirker innholdet i programmet. I denne tilpas-

Agenda er konsulentfirmaet som brukes, mens Statskonsulent evaluerer pilotprosjektet. Fra høyre, Mads Wøien, Agenda, Klaas Smith, Statskonsult, Ragnar Kleven, Agenda og Marit Stadler Wærnes, Statskonsult

ningsprosessen legger vi opp til at deltakerne "blir hørt" først gjennom et enkelt elektronisk spørreskjema og deretter gjennom intervjuer av mindre "fokusgrupper" som representanter for de ulike ledernivåene. Vi har laget avtale med Agenda Utredning & Utvikling for gjennomføring av samlingene innenfor basismodulene og for system for gruppe- og individuelt arbeid mellom samlingene. Dette konsulentfirmaet er et relativt stort kompetansesenter med solid erfaring fra å utvikle og gjennomføre ledelsesutviklingsprogrammer i offentlig sektor.

Når skal LUP gjennomføres?

Det skal gjennomføres et pilotprosjekt med de to første samlingene i basismodulene, gruppearbeid og oppstart av individuell handlingsplan i Region nordøst og øst fra januar til april 2007. Dette pilotprosjektet evalueres og tilsvarende gjennomføres for hele etaten fra mai 2007 til desember 2008.

Fordypningsmodulene blir utviklet parallelt med samlingene i basismodulene. De blir tilbudt gjennom KRUS-katalogen så lenge behovet i etaten foreligger. ○

Gleden over å treffe kolleger og forventninger til LUP'en preget forsamlingen. Her er Siri Fjørtoft, Lyderhorn overgangsbolig, Bergen og Emma Gjerde Brekkelund, Auklend overgangsbolig, Stavanger.

KRUS-katalogen 2007

Av Janne Helgesen, avdelingsleder FOU, KRUS

Vi har i 2006 hatt en økende pågang av tilsatte i kriminalomsorgen som benytter seg av våre etter- og videreutdanningskurs. Dette er en utvikling som vi som utdanningssenter ser svært positivt på. Neste års kurskatalog gjelder for hele året og er klar for utsendelse den 8. desember. Eventuelle endringer og nye kurs som kommer til underveis vil bli annonsert fortløpende på våre nettsider. Et sentralt satsningsområde i 2007 er forvaltningssamarbeidet. Her tilbyr vi kursene «Snu Unge lovbytere» og «Samarbeid om Individuell Plan». Vi avholder også et fagseminar som følger opp pilotprosjektene om «Samordning av planarbeid under straffegjennomføring».

To etterspurte nykommere i 2007 som vi er svært glade for å kunne tilby er kursene «Kulturforskjeller i praksis» og «Utdanning av debriefingsledere».

Tradisjonen tro, arrangeres «Faget i fokus» i begynnelsen av juni. Videre arrangerer KRUS i samarbeid med KSF to konferanser med temaene «Åpne fengsler» og «Forvaring». Vi opprettholder grunnmodulene «Formidling og kommunikasjon», «Rusmiddelproblematikk», «Motiverende samtale», «Tankens kraft – kognitiv tilnærming» og opplæring i «Motiverende samtale – trinn II». Ut over dette tilbyr vi utdanning av to MI-instruktører i hver region, som er ment å gi lokal opplæring i «trinn I». Disse grunnmodulene gir en kort innføring i temaer som alle tilsatte kan ha nytte av.

Vi tilbyr i år 11 ulike opplæringer i påvirkningsarbeid. KRUS har startet et omfattende utviklingsarbeid for å oppdatere og tilpasse påvirkningsprogrammene til norske forhold og for å tilfredsstille stadig nye krav til kvalitet. Vi viderefører «Bygging av Mestringstillit (BaM)». KRUS har i samarbeid med Høgskolen i Lillehammer utviklet en håndbok for tilsatte i kriminalomsorgen. Det gis studiepoeng for gjennomført grunnopplæring og bestått eksamen. KRUS vil dessuten i løpet av 2007 oversette, tilpasse og prøve ut et nytt rusprogram som på sikt er tenkt å erstatte «Rus i Fengsel» og «Mitt Valg».

En arbeidsgruppe utarbeidet i 2005 et teoretisk grunnlag om miljøarbeid. Et opplæringsopplegg for miljøarbeid vil prøves ut i en enhet i hver region. Dette danner utgangspunktet for utvikling av en lærebok og et kursopplegg spesielt tilpasset kriminalomsorgen.

Vi håper at alle vil finne noe av interesse i kurskatalogen for 2007. Katalogen sendes enhetene og vil også foreligge i elektronisk utgave på www.krus.no. ○

Nytt om navn

Kriminalomsorgen region øst
Arupsgate overgangsbolig
Hein von Ubisch, fengselsleder

Kriminalomsorgen region nordøst
Bruvoll fengsel
Bente Melby, assisterende fengselsleder
Tom Pedersen, verksmester
Morten Sørensen, fengselsførstebetjent
Anne Elisabeth Langbråten, konsulent
Dagfinn Stenerud, førstesekretær
Fengselsbetjenter:
Jørn Simen Nesset

Linda Marie Hoem
Jan Erik Edvardsen
Janne Frey Thorud
Kenneth Grønlien
Bjørn-Steinar Hansen
Arne Foskum
Knut Wenger
Verksbetjenter:
Cecilie Brandbo (kokk)
Roger Trøftmoen
Rudi Hoffmann (vedlikehold)
Mona Grindaker (renhold/vaskeri)

Kriminalomsorgen region sørvest
Stavanger fengsel

Eivind Frøiland, fengselsførstebetjent
Rita S. Jørgensen, fengselsbetjent
Trond Kvilhaug, fengselsbetjent
Joar Selseng, fengselsbetjent/avløser
Knut Åsmund Ekre, fengselsbetjent/avløser

Kriminalomsorgen region sør

Siv Hvidsten konstitueres som direktør ut 2007, hun kommer fra stillingen som assisterende direktør i straffegjennomføringsseksjonen, regionadministrasjonen

Samarbeid om regjeringens strategi: På vei til egen bolig

Fra fengsel til hva ... ?

„do not give up to fight”.. en energisk rap-video med innsatte i Oslo fengsel som hadde musikk valgfag under soningen, innledet erfaringskonferansen om hva som kan bedre boligsituasjonen for domfelte etter løslatelse.

Tekst og foto: seniorrådgiver Grethe Rødskog Fodstad, KSF

- I dag blir to av tre innsatte løslatt til bostedsløshet, sa fungerende direktør i Sosial- og helsedirektoratet, Øystein Olsen. Anledningen var erfaringskonferansen for ansatte i prosjekter/tiltak som får tilskudd fra Sosial- og helsedirektoratet og/eller Husbanken, metoderådgivere i kriminalomsorgen, frivillige organisasjoner og samarbeidspartnere i kommuner, Husbanken og hos Fylkesmannen.

- Når de settes inn i fengsel er det en av tre som mangler egen bolig, mens den undersøkelsen vi skal presentere i dag viser at to av tre mangler bolig ved løslatelse. Det er regjeringens mål at ingen skal løslates til midlertidig bolig. For å rette på dette har regjeringen laget strategien ”På vei til egen bolig” samtidig som det er bevilget 10 millioner for å bidra til å virkeliggjøre strategien, sa han blant. - Ordningen med tilbakeføringsgaranti med bedre samordning og planlegging rundt den enkelte er sentral for løslatte i denne sammenheng.

Fungerende divisjonsdirektør Øystein Olsen, Sosial- og helsedirektoratet, Avdeling for sosiale tjenester

Tiltak og oppfølging

Avdelingsdirektør Andreas Skulberg i Justisdepartementet fremhevet blant annet at erfaringene fra prosjektene må overføres til det ordinære hjelpeapparat for å få bærekraft etter prosjektperioden. Han roste Husbanken som en god og profesjonell samarbeidspartner, men savnet støtte fra helse og sosialsiden for de med liten bo-evne.

Forsker Evelyn Dyb presenterte rapporten ”Løslatt og hjemløs,” se egen omtale. I rapporter dokumenteres behovet for de tiltak som nå er iverksatt og forankret i de fleste kommuner i form av den sentrale avtalen mellom Justisdepartementet og KS og de lokale avtaler mellom kriminalomsorgen og kommunene som ble initiert under forrige regjering og ført videre av dagens regjering med strategien ”På vei til egen bolig” undertegnet av syv statsråder, og konkretisert i tiltak som Tilbakeføringsgarantien og økte bevilgninger. Det dreier seg om verdighet for enkeltmennesket.

Arrangørgruppen og hovedinnleder: Forsker Evelyn Dyb, NIBR, fagsjef Ellen Elster, Sosial- og helsedirektoratet, rådgiver Else Mikkelsen, Husbanken, rådgiver Kristin Tandberg, Kriminalomsorgen region øst og rådgiver Tonje Houg, Sosial- og helsedirektoratet

Ut av fengsel til frihet, via selvhjelpshuset

Wayback, en organisasjon av tidligere innsatte, orienterte om sitt nye selvhjelpshus: ”Way of living” i Oslo. Den første løslatte skulle komme dit senere på dagen. De hadde kapasitet til å ha fem personer boende i huset. Nettverk, bolig og meningsfull hverdag er deres innsattsområde i rehabiliteringen og ettervernet for løslatte.

Ut av fengsel – inn i arbeid

Dette arbeidstiltaket er knyttet til Fjellvikprosjektet i Sør-Aurdal kommune. Ruskonsulent Sonja Mona Byfuglien i Sør-Aurdal fortalte om kommunen som gir arbeidsoppgaver til 3 rusmisbrukere, for eksempel i form av oppussing av gamle boliger. - Betydningen for det lille lokalsamfunnet er merkelig. Det blir nedgang i kriminalitet, tigging og husbråk når en av brukerne i prosjektet har 26 dommer bak seg og jevnlig har rekruttert unge inn i kriminalitet via salg og kjøp av stoff. Nå har han fått fylt opp dagene med arbeid og har vært ute i 10 sammenhengende måneder: rekord! Han gikk tidligere på sosialstønad og går nå på individuell stønad. Dette blir dermed en avlastning for sosialkontoret. Alle kommuner burde ha et slikt tilbud for sine kriminelle og rusmisbrukere, mente hun. - De er stolte av arbeidet sitt, tar det på alvor og er veldig nøye på at det de gjør skal være bra.

Erobring Ny Start etter soning

Formaliserte samarbeidsavtaler blant annet mellom kommune og fengsel i overgangsperioden etter løslatelse med utgangspunkt i Jarlegården oppfølgingssenter var temaet til prosjektleder Arve Vatn i Kirkens sosialtjeneste i kommunene Steinkjer, Inderøy og Verran. - Fengselet varsler kommunen som igjen varsler prosjektet fortalte den tidligere fengselsbetjenten. Arbeid med å skaffe bolig, ordne økonomien, etablere nytt nettverk og en samarbeidsavtale med Røde Kors og en oppfølging gjennom flere faser var blant kjennetegnene i dette prosjektet.

Arendalsmodellen

- Dette er et samarbeid mellom kriminalomsorgen i Aust-Agder, det vil si fengselet og fromsorgskontret, og Arendal kommune for å sikre god

Løslatt og hjemløs

Bolig og bostedsløshet etter fengselsopphold

Samarbeidsrapport fra
NIBR/KRUS/Byggforsk 2006

Formålet med prosjektet Bolig og bostedsløshet etter fengselsopphold, har vært å framskaffe og dokumentere kunnskap om boligsituasjonen etter løslatelse fra fengsel. Prosjektet er utført på oppdrag fra Husbanken, som også har finansiert prosjektet. Problemstillingene i prosjektet er knyttet til regjeringens strategi mot bostedsløshet. Et av målene med strategien er at ingen skal tilbringe tid i midlertidige tilbud etter løslatelse fra fengsel.

Rapporten bygger på en spørreundersøkelse med innsatte i et representativt utvalg fengsler, svarprosenten var 52 %, og nettverksintervju med 13 innsatte, 14 kontaktbetjenten evt. sosialkonsulenten og den innsattes saksbehandler ved sosialkontoret i hjemkommunen, 12 personer. Funnene er sammenlignet med en landsomfattende kartlegging av bostedsløshet som ble foretatt samtidig, høsten 2005.

Fra funnene:

Boligsituasjonen utvikler seg negativt under fengselsoppholdet – en tredjedel mister boligen sin under fengselsoppholdet, de forklarer det med økonomiske årsaker. Bare unntakene skaffer seg bolig før løslatelse. Majoriteten av innsatte mener de har behov for hjelp til å skaffe seg bolig. For eksempel bodde en person ute i syv år før fengselsoppholdet. I rapporten går forfatterne inn på fengselsrolle i boligarbeidet, kommunenes rolle, spesielt faktorer som sosialtjenesten og bistand i form av sosialstønad. Fordi kommunene forvalter noen former for ressurser og virkemidler, må den få vite at den innsatte skal løslates. Det understrekes meget stekt at samarbeidet rundt å sikre bolig før løslatelse fra fengsel, bør begynne tidligere. ○

Evelyn Dyb, Ingar Brattbakk,
Klaus Bergander og Janne Helgesen

bosetting av løslatte. Avtalen skal sikre gode samarbeidsrutiner og klare ansvarsforhold mellom kriminalomsorgen og kommunen for domfelte og innsatte, foruten mellom staten ved kriminalomsorgen, Husbanken og Sosial- og helsedirektoratet, fortalte fengselsleder Thor Brekke i Arendal fengsel. Han redegjorde videre for de praktiske enkeltheter i avtalen. Arendalsmodellen er et godt lokalt eksempel på lokal, praktisk forankringen av den overordnede samarbeidsavtalen mellom Justisdepartementet og Kommunenes sentralforbund.

Bosetting av prøveløslatte – Oslo fengsel og Oslo friomsorgskontor

- TOG – Tiltak Overfor Gjengangere er et samarbeidsprosjekt mellom Oslo fengsel og Oslo friomsorgskontor og i Oslo fengsel har vi en egen TOG-avdeling: C3, fortalte prosjektleder Hege Kongerud. - Et varig botilbud skal være klart før hjelpeapparatet trekker seg ut. Å tilrettelegge og sørge for bolig er viktig for at målgruppen skal klare seg uten kriminalitet. Vi må forberede dem godt og trene på hverdagen ute. Boligen skal være klar en måned før løslatelsen og de tilbys bo-oppfølging, sa hun blant annet. Ansvarsgrupper, delegering og brukerstyring var andre områder hun berørte. En av brukerne, Ali understreket i sitt innlegg at det har vært mye stress etter løslatelse, og at det er tøft å komme på riktig vei. Han var fornøyd med hvordan Ung-bo stilte opp.

En gang Stifinner – aldri mer fengsel?

- Vi er et tilbud til rusmisbrukere, sa Karin Oppegård fra Tyrili-stiftelsen ved Stifinner'n – en Tyriliforlengelse inn i Oslo fengsel. Berørte fengselsbetjentene får hospitere ute på Tyrili. Hun minnet om at virksomheten startet allerede i 1992. Filmen "Store gutter gråter ikke" om dette opplegget vant stor anerkjennelse og bidro til å gjøre tiltaket kjent. Målet for Stifinner'n er å starte en endringsprosess under soning.

Pauser, myldretorg og gruppearbeid bidro til videre erfaringsutveksling. Mange deltakere var involvert i prosjekter som ikke ble presenterte i plenum, eller bare i egenskap av "menige" lokale nøkkelpersoner som sørger for at de domfelte kommer inn på veien som fører til egen bolig.

Kompetansestøtte

- Se også Husbankens nettside under fanen "Bostedsløshet" om Høgskolen i Oslo, Boligsosialt studie, minner rådgiver Kristin Tandberg, Region Øst om. Fra Region øst – Oslo fengsel og Oslo friomsorgskontor, har tre ansatte fått kompetansetilskudd til å gjennomføre følgende studium i høstsemesteret "Boligsosialt arbeid – fokus rus/psykiatri". Disse søker også om å gjennomføre "Prosjekt, team og prosessledelse" våren 2007, forteller Kristin Tandberg, etter samlingen. Hun er veldig fornøyd og inspirert etter det gode samarbeidet i denne saken. ○

Prosjektene ble presentert av fra venstre: prosjektleder Hege Kongerud, TOG – Tiltak overfor gjengangere, Oslo, Ali R, TOG-bruker, ruskonsulent Sonja Mona Bufuglien, Sør-Aurdal kommune, prosjektleder Arve Vatn, Kirkens Sosialtjeneste, 3 kommuner i Nord-Trøndelag, fengselsleder Thor Brekke, Arendal fengsel/kriminalomsorgen i Aust-Agder, Karin Oppegård Tyrilistiftelsen og daglig leder Ole Loe Andersen, Selvhjelpshuset til Wayback. Dagens ordstyrer, Ellen Elster, SHD bistår innlederne.

Konferanse

"Konfliktråd i fengsel"

31.10 – 01.11.2006 i Kristiansand

Utvikling i kriminalomsorgen er ofte avhengig av pionerarbeid; folk som tar initiativ og bare kaster seg ut i noe nytt. Det var dette som Arendal fengsel og konfliktrådet i Agder gjorde da de startet prosjektet "Konfliktråd i fengsel" i 2004.

Av seniorrådgiver Gerhard Ploeg, KSF, foto Gro Jørgensen, informasjonssjef/konfliktrådsleder i Telemark

Godt forankret i lang erfaring begynte man med å etablere en meglingspraksis der innsatte og ofre fikk muligheten til å ta et oppgjør med hverandre, spesifikt i voldssaker. Tanken bak er at partene i en konflikt "eier" denne konflikten og er eksperter på det området, og at begge kan ha fordel av å gjøre et forsøk på å løse den. Dette er helt i tråd med filosofien bak det såkalte "restorative justice", et begrepsom det er vanskelig å oversette til norsk. Det finnes en økende internasjonal interesse for denne tilnærmingen, der det fokuseres på prosessen mellom gjerningsperson og offer. Dette står i kontrast til det tradisjonelle straffende systemet, som fokuserer på forholdet mellom gjerningspersonen og staten. Målet er å tilfredsstille offeret og gi det en stemme innenfor en ramme av konfliktløsning og forsoning, og målet er også å få gjerningspersonen til å forstå konsekvensene av sine handlinger, ta ansvar for disse overfor offeret, nærmiljøet og samfunnet for øvrig. Norges system med etablert konfliktrådspraksis er svært egnet til bruk av slike restorative tiltak.

En evaluering av dette prosjektet ble gjennomført av professor Ida Hydle ved Høgskolen i Agder, og ble omtalt i Aktuelt for kriminalomsorgen nr. 3, 2005.

Statssekretær Anne Rygh Pedersen representerte den politisk ledelsen og åpnet konferansen med å si at dette er et av de gode tiltakene som vi skal ha mer av. Riktignok er nedbygging av soningskøen hovedprioritet i dag, men dette er heller et middel enn et mål i seg

selv, et middel til å oppnå en videre kvalitetsøkning i kriminalomsorgens arbeid. Hun kalte Arendalsprosjektet "et glimrende eksempel på bruk av restorative justice prinsippene", men slo samtidig fast at det var et stort unntak i norsk kriminalomsorg. På vegne av politisk ledelse ytret hun ønske om at tiltak som fremmer dialog, gjenoppretting og forsoning skal tilbys på alle nivåer i straffesakskjeden og utfordret kriminalomsorgen og konfliktrådene til å utvide denne praksisen.

Gudmund Ildso, direktør i Kriminalomsorgen region sørvest, fortalte om de erfaringene han har gjort seg i de tre årene som prosjektet har gått. Han påpekte blant annet hvordan dette prosjektet reflekterer verdigrunnlaget som er beskrevet i kriminalomsorgens fagstrategi, og berømmet de initiativtagerne og meglere som har gjort det til en suksess.

Gjennom en spennende dialog mellom representantene fra de deltagende organisasjoner, ble konferansedeltakerne kjent med hvordan en meglingsprosess foregår, hvilke barrierer som må overvinnes og hvilke utfordringer som gjenstår. Denne delen av programmet ble forberedt i arbeidsgrupper, der konferansedeltakerne prøvde å sette seg inn i situasjonen til henholdsvis et offer, en voldsman og en megler. Oppgaven var å liste så mange følelser og behov som man kunne tenke seg en slik person kunne ha i forhold til en meglingssituasjon, i tillegg til en liste over mulige hindringer som kunne oppstå. Dette ga et klart perspektiv på omfanget i meglingsarbeidet.

Programmet for den første dagen ble avsluttet med fremvisning av en film der noen deltagere i meglingsprosjektet fortalte om sine erfaringer og på den måten illustrerte hvilken effekt som kan oppnås. Både domfelte og voldsofre ga uttrykk for at dialogen med sin motpart hadde vært positiv.

Kristel Buntinx er fra Belgia og jobber i organisasjonen Sugnome. Hennes hverdag består av å tilrettelegge for og gjennomføre megling i svært alvorlige voldssaker. Hun åpnet konferansens annen dag med å beskrive hvordan meglingen er strukturert i Belgia. Forelesning var spekket med eksempler fra hennes praksis, noe som gjorde stort inntrykk på forsamlingen. Noen av eksemplene illustrerte klart

Kristel Buntinx fra Belgia har meglet i mange drapssaker

hvilken terapeutisk virkning et slikt møte kan ha på de berørte.

Ingrid Kristine Hasund ved Høgskolen i Agder har foretatt en lingvistisk analyse av intervjuer om konfliktrådets arbeid med ulike aktører i strafferettskjeden. Hun fortalte hvordan det skapes to forskjellige bilder eller oppfatninger for de tradisjonelle instanser som domstol, påtalemyndighet, politi og fengsel på den ene siden og konfliktrådene på den andre. De første er ifølge analysen blant annet velutdannete og profesjonelle, gamle, maskuline osv., mens konfliktrådene har et image som vektlegger at de er legmenn, unge, feminine osv. Hasund konkluderte med at dette "omdømmet" kan være årsaken til at positive forskningsresultater og andre erfaringer fra internasjonalt hold ikke får fotfeste i Norge – man ser på hverandre som konkurrenter eller forutsetter at "motparten" ikke har den kompetansen som trengs for å ivareta konfliktpartenes – spesielt offerets – interesser, og ønsker derfor å holde fast på den nåværende praksis.

Torfinn Langelid, seniorrådgiver hos fylkesmannen i Hordaland med ansvar for fengselsundervisning i Norge, fortalte om stortingsmelding nr. 27 (2004-2005) "Enda en vår" (Se

nærmere omtale av denne meldingen fra Utdannings- og forskningsdepartementet i Aktuelt for kriminalomsorgen 2-2005.) Han understreket hvor viktig det er at domfelte får utvikle selvtilit for å klare seg i samfunnet etter løslatelsen. Utdanningsgraden blant unge innsatte er dramatisk lav i forhold til resten av befolkningen, og det er svært viktig at det jobbes med dette. Han slo fast at det fortsatt finnes noen fengsler der det ikke er tilrettelagt for undervisning. På den positive siden viser det seg at dagens unge innsatte er sterkt motiverte for å ta en videre utdanning. Hans slagord er "Det er mogleg!", og i den sammenheng beskrev han noen av de mange kreative tiltakene som innsatte deltar i. Dette ble en fin overgang til neste del av programmet.

Vardeteateret, ledet av Jo Skjønberg, tok en rask og imponerende gjennomgang av forestillingen "Hjelp, jeg er fri! – fri til hva?" på tomannshånd med en glimrende rolle for Frank Andresen, som også sto for en del tankevekkende underholdning under resten av konferansen.

Justisdepartementets representanter, Torunn Bolstad og Gerhard Ploeg, oppsummerte konferansen og satte temaet i et større perspektiv ved å påpeke at restorative tiltak passer godt til de elementene som er nevnt i fagstrategien som sentrale for en suksessfull tilbakeføring til samfunnet. Det ble understreket at slike tiltak i kriminalomsorgen innebærer mer enn konfliktmegling mellom innsatt og offer. Det handler også om å gjenopprette den domfeltes relasjoner med andre som er blitt påvirket av lovbruddet og dens konsekvenser, for eksempel familie og venner, og håndtering av konflikter mellom domfelte og tilsatte, og mellom domfelte seg imellom. Flere tiltak som i dag er tilgjengelige ble beskrevet, men samtidig ble det understreket at prinsippene til restorative tiltak kan brukes i mye større grad.

Per Andersen, direktør i Sekretariatet for konfliktrådene, tok ordet avslutningsvis og var tydelig på at alle konfliktrådene er klare for å samarbeide med fengsler og friomsorgskontorer for utvikling av flere tiltak.

Både i stortingsmeldingen om unge lovbrøyttere og budsjettproposisjonen for 2007 legges det vekt på utvidelse og den politiske vilje er utvilsomt til stede. Dette kom klart frem da statssekretæren uttalte at det skal tas hensyn til resultatene til Arendalsprosjektet i arbeidet med den nye stortingsmeldingen om kriminalomsorgen som etter planen skal legges frem for Stortinget våren 2008. ○

- Vi må gjøre mer av det som virker, var tonen på konferansen. Fra venstre Frank Johansen, førstebetjent/avdelingsleder Arendal fengsel, Anne Rygh Pedersen, statssekretær i Justisdepartementet, Arne Værland, konfliktrådsleder i Agder og Gudmund Idsø, direktør Kriminalomsorgen region sørvest

Tor Kristian Johansen og Turi Rostøl, begge meglere i Konfliktrådet i Agder, møter månedlig de ansatte i Arendal fengsel og tilrettelegger for møter mellom innsatte og de utenfor murene som har blitt utsatt for den kriminelle handlingen.

Avsluttende samlinger i "Sikkerhet i kriminalomsorgen" (SIK)

Den grunnleggende opplæringen i SIK-programmet for fengslene og friomsorgen vil i høst være fullført. Fra og med 2007 vil ansvaret ligge i den ordinære styringslinjen, men KRUS vil på ulike måter fortsatt yte faglig støtte.

Av Jens M. Thorstensen, prosjektleder SIK,
foto: Grethe R. Fodstad, KSF

Sikkerhet i fengsel (SIF) har pågått siden 2002, mens Sikkerhet i friomsorgen (SIFO) startet i april i år. Mer enn 3 300 tilsatte vil dermed ha fått en opplæring av 4 dagers varighet. Opplæringen av disse er gjennomført av til sammen 220 tilretteleggere. SIK er også integrert i grunnutdanningen ved KRUS. I tillegg har forvaltningssamarbeid-

spartnerne i fengslene deltatt. SIK er et omfattende program, og det er ikke mange virksomheter i Norge som kan vise til tilsvarende satsinger på sikkerhet.

I SIK er teamarbeid, risikobevisthet, og evne til å fange opp feil og sikkerhetsmessige svakheter sentrale elementer. Målsettingen er å styrke sikkerheten og utvikle en felles sikkerhetskultur. Ida Stendahl og Ole Stageberg jobber i SIK-prosjektet med ansvar for opplæring av tilretteleggerne:

- Gjennom øvelser og analyser vil vi bli bedre på teamarbeid, og få økt bevissthet om egen sikkerhetsatferd og risikosituasjoner. Det vil i sin tur gi økt sikkerhet.
- Å få fram og bruke kunnskaper og erfaringer som de tilsatte selv har er helt sentralt i SIK. Aktiv deltakelse med utgangspunkt i hendelser, caser, filmer, rollespill eller problemstillinger er en viktig dimensjon.

Regionene og KSF er i høst blitt sterkere involvert, og har blant annet deltatt på høstens regionale samlinger for friomsorgskontorene og fengslene. Etatsledelsen hadde dess-

uten i november et to dagers sikkerhetsseminar i regi av KSF, hvor SIK var temaet den ene dagen. God kommunikasjon og felles forståelse om sikkerhetsutfordringene er viktig for et godt samarbeid mellom nivåene i etaten.

Finn Grav, seniorrådgiver i KSF og tidligere prosjektleder for SIK, oppsummerer sitt inntrykk slik: - Gjennom kursvirksomheten er det utviklet et stort engasjement, og bevissthet om hva som påvirker sikkerheten. Dette er en viktig suksessfaktor i en satsing på økt sikkerhet, og utvikling av en felles sikkerhetskultur. Utfordringen nå er å få SIK innarbeidet som en regelmessig aktivitet, og videreføre engasjementet.

Nytt i SIK

SIK for fengslene vil for høsten bli gjort litt enklere, og konkretisert med hensyn til praktisk bruk lokalt. Dette gjøres uten å endre det grunnleggende konseptet. SIK fungerer bra, men vil bli enda bedre ved å øke brukervennligheten. Manualen for tilretteleggerne vil derfor bli noe revidert. Det vil også bli utarbeidet en kortfattet SIK-veileder, med hovedelementene i SIK. Denne vil være rettet mot

Sikkerhet i friomsorgen, Trinn II, Samling

Stasjon Sikkerhetsbegrepet ble styrt av Eva Ringstad, Akershus friomsorgskontor, leder av Ski underkontor og Stig Tosterund, Akershus friomsorgskontor, ansatt på Lillestrøm-kontoret. Andre i den røde gruppa: Elisabeth Anset, Ingunn Børke, Laila Røtting, Ann Katrin Taule, Jan Henning Opsahl, Brit Gaden og undertegnede. En time her ble nesten for kort for denne engasjerte gruppa!

Fra en samling SIK for fengslene, bakerst Arne Andreassen og Bjørnar Furumo, Haugesund, Ingeir Klemetrud og Arne Røed, Stavanger. Neste rad: Odd Johan Opheim, Oslo og Roy Torkelsen, Stavanger. Neste: Arvid Sleveland og Ragnar Skorge, Åna, Geir Ingvaldsen, Stavanger. Foran: Marit Orstad Waldeland, Stavanger. Foto: KRUS

alle tilsatte, noe som har manglet fram til i dag. Dette skal være klart i januar.

Ekspedisjonssjef Kristin Bølgén Bronebakk i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning understreker at det er lagt ned mye ressurser i SIK, og at det har skapt et solid fundament for et godt sikkerhetsarbeid i etaten. - SIK-programmet tydeliggjør, både internt og eksternt, at kriminalomsorgen prioriterer sikkerhet. SIK vil både bidra positivt til målsettinger i sikkerhetsstrategien, og ha en viktig funksjon i HMS-arbeidet. Det er viktig i fortsettelsen at ledere på alle nivåer etterspør SIK-aktivitetene, slik at nødvendig "trykk" og engasjement opprettholdes, sier hun videre.

o

SIK-ledelsen: Ida Stendal, KRUS, Jens Torstensen, kommer fra DSB, Hans Tvete, 15 års erfaring fra etaten, kommer fra Oslo fengsel og Ole Stageberg, kommer fra fengselssiden, har nå vært 5 år på KRUS.

for Region nordøst

Grethe Rødskog Fodstad, KSF

Vi i KSF ble oppfordret til å følge en av samlingene. Takk for den oppfordringen! Dette var nyttig, ga en verdifull forståelse av hva programmet innebærer og anledning til å bli kjent med mange hyggelige og dyktige medarbeidere.

Egenaktivitet preget samlingen. Rammet inn av innledning og oppsummering/veien videre ble vi delt i fem grupper som roterte gjennom fem stasjoner. Hver stasjon ble "styrt" av en leder og tilrettelegger som har hatt egen opplæring, trinn I, før alle regionens ansatte ble samlet til denne to dagers samlingen, trinn II. Trinn III er det videre lokale arbeidet med SIFO.

Stasjonene vi var gjennom: Sikkerhetsbegrepet, Kultur, Situasjonsoppfatning, Risiko, Beslutningstaking

Situasjonsoppfatning

Stasjonslederne hadde forberedt seg godt og kreativt. Vi lekte Kims lek på Situasjonsoppfatning og fikk oppleve hvor forskjellig vi oppfatter. 22 forskjellige ting på et bord skulle beskues i 7 sekunder og så fortalte vi hva vi hadde sett eller trodde vi hadde sett. Samlet fant vi de tingene som Marie Røise og Bengt Fasting hadde funnet frem, men vi fikk oss en skikkelig tankevekker underveis, men moro var det. Dette husker vi! o

Kriminalitetsforebygging - UMULIG eller MULIG?

KRÅDs konferanse 24. oktober ble innledet med at statsråd Knut Storberget hadde utfordret rådet i vår til å komme med forslag til hvordan forebygging kan bli mindre "snill" og mer dristig.

Sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen, kriminolog Nils Christie, filosof Nina Karin Monsen og student Solveig Tesdal ga hvert sitt bidrag til dette spørsmålet.

Som en markering av at KRÅD er hele regjeringens råd, ble konferansen åpnet av Barne- og likestillingsdepartementet.

Arbeidsdriftskonferansen

Det måtte bli en konferanse med bredde! For å utvikle arbeidstilbudet for innsatte i fengsel omfatter mange områder, slik det er i alle bedrifter. Vårt store mål er ikke et størst mulig overskudd, men å drive vår virksomhet slik at innsatte har større mulighet for å få seg arbeid ved løslatelse. Fafos levekårsundersøkelse viser at ca 70 % av de innsatte ikke hadde jobb ved innsettelse. Dette betyr at arbeidsdriften har en stor og viktig oppgave for å bidra til at flere får jobb når de kommer ut. Nær 100 deltakere fra fengsler i hele landet deltok på den første nasjonale arbeidsdriftskonferansen på mange år. Den røde tråden var Kriminalomsorgens arbeidsdrift, Strategi og handlingsplan 2005 – 2008.

Av rådgiver Vigdis Endal, KSF, foto Ottar Evensen, KRUS

Arbeidsgruppen som la fram rapporten "Arbeidsdriften - den sterkeste av alle drifter?" i 2003 poengterer også at målet for arbeidsdriften er godt: "Arbeidsdriften skal bygge opp under kriminalomsorgens målsettinger og formålet med straffen. Arbeidsdriften skal legge til rette for en trygg og sikker sysselsetting av alle innsatte. Innholdet i sysselsettingen skal kunne tilføre ferdigheter og kunnskaper, og styrke innsattes mulighet for arbeid etter løslatelse. Men den poengterte også at kriminalomsorgen var langt fra målet. Konferansen startet med at leder for arbeidsgruppen, assisterende direktør i Region øst Jan Erik Sandlie, ga et tilbakeblikk om prosessen fram mot denne rapporten, der gruppen kommer med mange anbefalinger.

Prosess fram mot strategien

Avdelingsdirektør Unni Gunnes i KSF tok så over og fortalte om oppfølgingen av rapporten. Etter en bred høring, utarbeidet en partssammensatt gruppe forslag til videre oppfølging. Resultatet ble til slutt en utarbeidelse av Kriminalomsorgens arbeidsdrift - Strategi og handlingsplan 2005 - 2008. Strategien har fire delmål: Arbeidsdriften skal kunne gi kompetanse for det ordinære arbeidsliv og skape reelle jobbmuligheter ved løslatelse. Arbeidsdriften skal være en integrert del av rehabiliteringsarbeidet i fengslene. Ansattes kompetanse skal utvikles og ledelse og administrasjon videreutvikles og tilpasses nye krav til arbeidsdriften. Under målene er det satt opp strategier og tiltak for å nå dem. Og konferansen berørte alle disse områdene.

Morgendagens arbeidsmarked - stort behov for arbeidskraft

Dagfinn Malnes fra arbeidslivsavdelingen i NHO var invitert til å si noe om morgendagens arbeidsmarked. Hvilke muligheter ligger her, og hvilke forventninger er det til arbeidssøkerne. Malnes trakk fram prognoser som viser at vi i årene fremover blir færre yrkesaktive per pensjonist. Mange faktorer virker inn her, som at levealderen øker samtidig som vi har mange under utdanning, i uførepensjon og tidlig pensjon. Det er derfor viktig at de som er utenfor arbeidsstyrken mobiliseres til arbeid. Dette arbeidskraftbehovet gjør at de som er arbeidsledige og tidligere ikke har hatt en plass i arbeidslivet, lettere kan få en mulighet.

Forventninger til arbeidssøkerne

Når man ser på problemer mange innsatte har med dårlig helse, rusmiddelmisbruk, fattigdom, mangel på utdanning, samtidig som vi vet at bare en liten gruppe hadde arbeid ved innsettelse, ser vi at mange vil ha problemer med å få jobb. Selv om markedet trenger arbeidskraft er jo forventningene til arbeidssøkerne der, og det vil være store lokale variasjoner. Bedrifter ønsker søkere med mest mulig arbeidstrening, de bør ha en kompetansevurdering, de bør ha positive referanser på personlig utvikling, at de er rusfri, "stå opp om morran", være åpne om sin fortid, ha rimelig sosialt ordnede forhold og ha vilje til å stå på sammen med andre. Her kan arbeidsdriften bidra, mener

Malnes. Han ville være forsiktig med å råde oss i hva vi burde satse på, men foreslo å utvikle og omstille den arbeidsdriften vi allerede har, fremfor å gå helt nye veier.

Samarbeid med arbeidslivet

For det er kompetent arbeidskraft som trengs. Gjennom samarbeid med arbeidslivet kan arbeidsdriften bedre stimulere og trene innsatte slik at de kan få reelle muligheter i det ordinære arbeidsmarkedet. Malnes mener at dette blant annet kan skje gjennom gjensidige hospiteringsordninger for ansatte, styrke samarbeidet med arbeidsmarkedsbedriftene for å lage "troverdige" løp for innsatte og invitere til flere pilottiltak sammen med arbeidsmarkedsbedrifter og andre private bedrifter. Det er viktig å være bevisst at dette samarbeidet må være med seriøse bedrifter og Malnes anbefaler at det er IA-bedrifter som aktivt jobber med arbeidsmiljøet. NHOs regionkontor vil kunne være aktuelle samarbeidspartnere her. Og samarbeidet med NAV vil gi muligheter for ordninger f.eks. med arbeid med bistand.

Samarbeid med NAV

Analysekonulent Stein Arild Grønås fra NAV Rogaland kom i sitt innlegg inn på begrepet kompetanse, - det du har papirer på, realkompetanse - all ervervet kompetanse og uformell kompetanse, som går på holdninger og personlighet. Det er i dag et gap mellom den kompetansen som finnes i markedet og det som etterspørres. Men kanskje er ikke dette gapet så stort som det kan se ut som. Det finnes mye skjult kompetanse, derfor er det en utfordring for kriminalomsorgen også å bidra til å få fram dette hos innsatte. Grønås anbefalte å studere muligheter på NAVs hjemmesider. Her kan man registrere seg som arbeidssøker, registrere sin CV, få veiledning, blant annet kunne gå gjennom en interesseltest. En slik test kan hjelpe til å bevisstgjøre områder å bygge videre på. Det er også viktig å se på hvor man skaffer seg jobb, ikke minst å bruke sitt nettverk og se muligheter selv om det er jobber som ikke direkte går på den enkeltes formelle utdanning.

Grønås pekte på den inngåtte samarbeidsavtalene mellom NAV og kriminalomsorgen. NAV kan bidra med å gi riktig tilbud til den enkelte, som arbeid, tilbud i arbeidsmarkedsbedrift, praksisplass, kurs og formidle til riktig tiltak. Men virkemidlene som NAV disponerer er nyttige bare når de brukes "rett", og det er viktig at NAV og kriminalomsorgen samarbeider.

Samarbeid med skole og fagopplæringskontor

Arbeidsdriften kan være en arena som tar initiativ til realkompetansevurdering og gi opplæring på arbeidsplassen. Fagsjef Åge Hansen fra VOX ga oss et innblikk i realkompetansevurdering. Realkompetanse er all kunnskap og alle ferdigheter som arbeidstakere har fått gjennom utdanning,

Leder for arbeidsgruppen, Jan-Erik Sandlie, Region øst

2006

Unni Gunnes, KOA/KSF

Dagfinn Malnes, NHO

lønnet eller ulønnet arbeid, organisasjonserfaring, fritidsaktiviteter eller på annen måte. En realkompetansevurdering er et system for dokumentasjon og verdsetting av voksnes realkompetanse. Dette har legitimitet både i arbeidslivet og i utdanningssystemet. Realkompetansevurdering er omtalt også i Stortingsmelding nr 27 (2004-2005) om opplæring innenfor kriminalomsorgen. Skolen i fengselet skal sørge for realkompetansevurdering for innsatte som har rett og som ønsker det, og det bør legges til rette for slik vurdering også i fengsel som ikke har egen skole. Her vil et samarbeid mellom fengselet og skolen være viktig for å få et godt system. Det å kunne presentere sin bredde av kompetanse ble svært godt illustrert da Åge Hansen viste oss "realkompetansefilmen" som anbefales, og kan ses ved å gå inn på www.vox.no.

Anne Grete Garthus er lærer ved Grønland Voksenopplæringscenter, som har opplæring i Oslo fengsel, på Bredtveit og i oppfølgingsklasse. Hun understreket viktigheten av "skreddersøm". Vi må samarbeide om individuelle planer og jobbe i samme retning. For målene våre går sammen: Skolen har et mål om mer yrkesfag i opplæringen, arbeidsdriften er en viktig opplæringsarena. Arbeidsdriftstrategien sier at arbeidsdriften skal gi reell kompetanse for det ordinære arbeidsliv. Derfor må vi satse på samarbeidet mellom skolen og arbeidsdriften, og hun framhevet også fellesrundskrivet fra Justisdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet fra 2005 om dette samarbeidet som et viktig utgangspunkt (Rundskriv G-5/2005). Undersøkelser viser at en stor andel innsatte ønsker yrkesfaglig utdanning eller fagbrev/svennebrev. Det er fagopplæringskontoret i fylkene som har ansvaret for opplæring på arbeidsplass for lærlinger og opplegg for opplæringskontrakter. Skolen i fengselet vil kjenne systemet og vil også kunne gi råd for kontakt med fagopplæringskontorene. Vi har en vei å gå i samarbeidet, for det ligger utfordringer lokalt både når det gjelder flyttinger av innsatte og rutiner. Og vi bør derfor satse på å samarbeide nærmere. Garthus tror også at lærere og ansatte i arbeidsdriften også kunne ha mye å hente på felles kompetanseutvikling.

Visjoner for arbeidsdriften

Å utvikle arbeidsdriften krever lederforankring, og med engasjerte innlegg ga direktør Ellinor Houm i Region øst og fengselsleder Øivind Alnæs fra Bastøy fengsel sine visjoner for arbeidsdriften. Houm ønsket å beholde visjonen - "den sterkeste av alle drifter", og fremhevet arbeidsdriften som krumtappen i fengslene. Her ligger et potensial som er stort, og dette må være et viktig område for hele kriminalomsorgen! Arbeidsdriften bør være en sentral del av en ny stortingsmelding om kriminalomsorgen, mente hun, og oppfordret ansatte i arbeidsdriften å selv være aktive: ikke vent på at andre trekker dere med! Alnæs trakk fram at

arbeidsdriftens kraft ligger i samarbeidet mellom arbeidsdrift og skole. Der ligger kjernen i å motivere innsatte til endring!

"Arbeidsdriften" i Danmark

Hovedmålet for arbeidsdriften i Danmark er temmelig likt vårt. De har også i stor grad samme virksomhetsområder, som renhold, vedlikehold, produksjonsvirksomhet blant annet innen tre, metall, tekstil. Likhetsstrekkene, samtidig som deres måte å organisere seg og drive på er såpass ulik gjorde at vi inviterte avdelingsleder Peter Larsen i den danske kriminalforsorgen.

Med nasjonalt salgskontor, lager, markedsføring og produksjonskoordinering har kriminalforsorgen valgt langt flere sentrale løsninger enn i Norge (markedsføringen kan ses nærmere på under www.kriminalforsorgen.dk). Larsen understreket at også de tenker "både/og" i forhold til målet om kvalifisering og god økonomi. Han trakk fram material- og produksjonsstyringssystemet som han kaller et uunnværlig verktøy. Her styres innkjøp, produksjon, varebeholdning/lager og økonomi. Systemet baseres på at informasjonen legges inn der det skjer. Man slipper dobbeltarbeid, og man får en god total oversikt.

Danmark har et eget tilsynsråd for arbeidsdriften for å forebygge konkurransevridning. Her deltar både politikere og partene i arbeidslivet.

Arbeidsdriftsansatte - arbeidslederen, veilederen, instruktøren, pedagogen, sikkerhets- og miljøarbeideren

Det er ikke ulike personer, det er de samme! Ansatte i arbeidsdriften har mange funksjoner å fylle. Dette krever både motivasjon, kreativitet og kompetanse. Og når de blir ansatt i kriminalomsorgen, har de gjerne med seg både fagutdanning og arbeidserfaring som benyttes i utviklingen av arbeidstilbudet lokalt.

Rådgiver Torbjørn Eriksen fra Region sør understreket verksbetjentens rolle, ikke minst innenfor miljøarbeid. Verksbetjentrollen blir annerledes enn kontaktbetjentens, de utfyller hverandre. Vi må ha felles faglig plattform for fengselet som angir tydelig arbeidsdeling og roller i rehabiliteringsarbeidet. Verksbetjenten er en tilrettelegger og leder for de innsattes arbeid i driftavdelingene. Det er en oppdatert fagmann som kan gi yrkesfaglig opplæring og veiledning. Gjennom arbeidssituasjonen kan verksbetjenten fremme ansvarlighet, initiativ, arbeidsglede og omtanke for andre. Verksbetjenten kan også kartlegge og vurdere arbeidsevne. Verksbetjenten kan gi et helhetlig bilde av den innsattes funksjon og muligheter og være en bevisst miljøarbeider.

Stein Arild Grønås, NAV

Egil Larsen, avdelingsleder ved grunnutdanningen og Geir Eskeland, lærer ved verksbetjentutdanningen, gikk inn på den kompetansen som gis verksbetjentene. KRUS gir nå oppdrag om ekstern evaluering av verksbetjentutdanningen, i tråd med arbeidsdriftstrategien. KRUS satser allerede på utvikling av utdanningen rettet mot strategien, og her satses det på e-læring. Utdanningen varer i ca ni måneder og er organisert som en blanding av samlinger (3X1 uke) og mellomperioder med individuell jobbing og gruppejobbing. Temaene er kommunikasjon, etatskunnskap og verksbetjentrollen. Men formingen av rollen foregår også lokalt.

Lokal aktivitet og kreativitet!

Lokalt skjer det utviklingsarbeid i arbeidsdriften som har stor betydning for de innsattes tilbud og det er i gang prosjekter for å prøve ut andre måter å drive arbeidsdrift på. Fire av fengslene der slikt arbeid foregår også ble bedt om å presentere sine prosjekter.

Hamar fengsel - "utegruppa"

Hamar fengsel har gjennom NAV (tidligere Aetat) inngått et samarbeid med Storhamar idrettslag som skaper arbeidstrening for innsatte i den åpne avdelingen. Arbeidsoppgavene knytter seg til idrettsanleggene i Hamar som opprusting av uteområdene, enklere vedlikehold, plenklipping, søppelplukking og annet. Innsatte får nyttig arbeidspraksis på en vanlig arbeidsplass, skolen i fengselet arrangerer korte modulbaserte kurs som er tilpasset opplegget, som maskinførerkurs, truckførerkurs og moduler innen byggfag og mekaniske fag. Dette gir en reell kompetanse for det ordinære arbeidsliv, noe som også viser seg i resultatene som Anne Gro Granum presenterte fra prosjektet. Av 29 domfelte som har deltatt siden mars i år er 8 løslatt. Av disse var 7 i jobb. Granum forteller at for Hamar fengsel har prosjektet vært en ubetinget suksess så langt!

Byggfag og bedriftsadministrative oppgaver

Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt utreder to prosjekt for omstilling av sin arbeidsdrift. "Bedriftsadministrative oppgaver som arbeidstilbud" ønskes for å integrere administrative oppgaver i arbeidsdriften som en del av tilbudet til innsatte. Dette mener de kan være et tilbud for innsatte som ikke ønsker håndtverksfag som utdanning. De planlegger mulighet

for markedsføring, produktutvikling, kontorlag, teknisk tegning, logistikk, økonomi/regnskap, lagerhold, produksjonsplanlegging, IKT, prosjektering, kalkyleberegning, kundebehandling og HMS. Mange områder som kan være opplæringsområder for innsatte.

"Byggfag som arbeidstilbud" er et prosjekt som skal omstille arbeidsdriften til tilbud fra mindre fleksible industriarbeidsplasser til større mangfold. Behovet for arbeidskraft er stort innen byggtekniske fag, og Ila har god erfaring med kvalifiserende fagopplæring. I dag har Ila 10 innsatte på opplæring med formell kontrakt via fagopplæringskontoret. De har en egen ansatt som jobber med dette. Prosjektutredningen vil også vurdere elektro, rør, maler- og byggtapetsererfag, tømmerfag og snekkerfag. Ila samarbeider med Rud videregående skole, NAV, fagopplæringen og et eksternt firma i dette arbeidet.

Arbeidsdrift, skole og entreprenørskap. Eidsberg Inside Treprodukter

Arbeidsdriften i Indre Østfold fengsel, Eidsberg avdeling, mistet sitt produksjonsoppdrag sommeren 2005. Dette førte til et samarbeid mellom Mysen videregående skole og arbeidsdriften som lederen i fengselet, Geir Bjørkli, ikke får fullrost nok!

Konseptet er entreprenørskap, metode og middel er "introduksjonsbedrift". Introduksjonsbedrift er en læringsarena der deltakerne har stor grad av påvirkning for hvordan læringen skjer, den skal gi opplæring og erfaring med å etablere bedrift i Norge, gi en arena for praktisering av norsk språk, gi kunnskap om norsk næringsliv og arbeidsliv, være en arena for samfunnskunnskapsopplæring, være et verktøy for lærere i opplæring og stimulere til gruppebaserte metoder med tanke på framtidige felles utfordringer. Læreren på skolen presenterte hvordan dette gjennomføres i Eidsberg. Innsatte selv har jobbet fram bedriften, og navnet – Eidsberg Inside Treprodukter. En helt ny arbeidsdrift og mye læring!

Butikk i fengsel - "Børsons Bazar"

Visjonen til teamet "Vi skal skape et lyspunkt på Tunga som gir glede i hverdagen". Gleden skal gi inspirasjon til et positivt miljø og god læring. Lærer ved Brundalen videregående skole, Morten Finstad presenterte prosjektet. Forretningsideen er å skape en butikk for innsatte ved Trondheim fengsel med kundetilpasset vareutvalg og åpningstid. Butikkdriften skal være et ledd i opplæringen som gir kompetanseheving innenfor salg og service. Roar Bolsø fra Trondheim fengsel beskrev hvordan sikkerhetsutfordringer skal ivaretas i prosjektet. Opplæringen i prosjektet skal være slik at deltakerne skal kunne bruke utdanningen og praksisen som blir gitt, i sitt liv etter løslatelse.

Det er spennende tider i arbeidsdriften. Prosjekter som er på gang vil kunne gi nyttige erfaringer til andre fengsler, og det er viktig at vi framover benytter hverandres erfaringer som nå skaffes. Det har det siste året vært regionale arenaer for arbeidsdriften, og nå altså også nasjonal. Dette ble etterlyst i arbeidsdriftsrapporten, og konferansedeltakere ga klare tilbakemeldinger om at dette trenger vi. Derfor: Det blir en nasjonal arbeidsdriftkonferanse også neste år! ○

Kriminalomsorgens arbeidsmiljøpris for 2006

Av førstekonsulent Hanne Cecilie Bjørka, KSF

For å markere hvor viktig det er å jobbe aktivt med helse, miljø og sikkerhet (HMS) deler Det sentrale arbeidsmiljøutvalg i kriminalomsorgen (SAK) ut en årlig arbeidsmiljøpris.

Prisen er et diplom, samt kr 50 000,-.

Arbeidsmiljøprisen kan tildeles en enhet, avdeling eller gruppe som har iverksatt konkrete tiltak på arbeidsplassen for å fremme

HMS-arbeidet. Prisen kan også gis for langvarig innsats for et godt arbeidsmiljø.

SAK vil i sin vurdering legge vekt på kandidater som har bidratt til nytenkning og kreativitet.

Forslagene må inneholde en begrunnelse av hvorfor kandidaten bør få prisen, samt en beskrivelse av:

- Hvordan oppsto ideen til tiltaket
- Beskrivelse av tiltaket
- Hvem tok initiativet til tiltaket

- Hvem var med på gjennomføringen av tiltaket
- Hvilke resultater tiltaket har medført

Du vil også finne informasjon om arbeidsmiljøprisen på intranettet.

Forslag sendes til SAKs sekretariat v/Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, Postboks 8005 Dep, 0030 Oslo. Frist for innmeldelse er 31. desember 2006. ○

Yrkeserfaring gir fremtidshåp for innsatte ved Arendal fengsel

For de innsatte i Arendal fengsel er det ikke lenger aktuelt å spikre paller. 25 innsatte gis for tiden undervisning i byggfag, parallelt med at de arbeider i fengselets verksted. Gjennom et samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten og Blakstad videregående skole har flere tidligere innsatte dessuten fått ordinært arbeid, etablert egen virksomhet, begynt på skole eller tatt fagbrev. - Den opplærende virksomheten som drives i fengselet gir de innsatte verdifull erfaring, sier fengselsleder Thor Brekke ved Arendal fengsel.

Av Liv Øhrstrand, Region sørvest og Terje Fredwall, KSF

For tre år siden sluttet Arendal fengsel å produsere paller. Nå får de innsatte arbeidstrening ved å lage møbler til store og små: vugger, kister, lekebiler, dukkevogner, hjørneskap, langbord med benker, rastebenker og redskapsboder.

Arbeid etter løslatelse

Arbeid er vesentlig for å være selvhjelpen og for integrering i samfunnet. Fafos levekårsundersøkelse blant innsatte i 2004 viser at kun 31 prosent var i lønnet arbeid ved fengsel.

ling. Det er derfor et viktig mål for kriminalomsorgen å bidra til at innsattes utdannelsnivå og arbeidserfaring styrkes. Dette gjøres blant annet i samarbeid med skolen.

Målet med arbeidsdriften i fengslene er at det skal legges til rette for en trygg og sikker sysselsetting av alle innsatte. Innholdet i sysselsettingen skal kunne tilføre ferdigheter og kunnskaper, og den skal styrke innsattes mulighet for arbeid etter løslatelse.

Ved Arendal fengsel får 13 innsatte i lukket avdeling og 12 innsatte i åpen avdeling undervisning i byggfag: grunnkurs snekker og modulbasert undervisning i snekkerfaget. Parallelt med undervisningen jobber de i snekkerverkstedet.

- Butikken omsetter for 1,5 millioner årlig, men vi bruker om lag 1,2 – 1,3 millioner på materialer, så det er ikke så mye inntekter herfra. Det er da heller ikke poenget. Snekring av møbler og andre nyttige ting gir mange innsatte en ny yrkesstart. Vårt mål er å styrke innsattes tilknytning til arbeidslivet og bidra til en god rehabilitering, sier driftssjef Ernst Jørg Nilsen, som forteller at det hvert år produserer mellom 400 og 500 rastebenker ved fengselet. - Men de går fort ut igjen, forteller han.

Svennebrev

Arendal fengsel er medlem i Arendal Håndverks- og industribedrifters forening og Opplæringskontoret for byggfag i Aust-Agder. I 2004 ble 22 saker knyttet til samarbeidet mellom Arbeids- og velferdsetaten og kriminalomsorgen avsluttet. Av disse var det sju personer som ikke fullførte. De andre har kommet i ordinært arbeid, etablert egen virksomhet, tatt fagbrev eller fått yrkesrettet attføring.

- De ansatte jobber med å få til et godt arbeidsmiljø. Noen av de innsatte påpeker at det er lettere å begynne med skole når de gjennomfører straff enn når de er ute. En tidligere innsatt vil for eksempel i løpet av høsten i år ta svennebrev, etter at han fikk lærlingkontrakt mens han satt i fengselet i fjor, forteller Ernst Jørg Nilsen. Også lærer Ole Jacob Gunvaldsen ved Blakstad videregående skole er fornøyd med samarbeidet: - Blakstad videregående skole driver yrkes-skole i byggfag i fengselet. Tidligere ble det snekret paller, men fengselet har nå gått over til å drive mer opplærende virksomhet. Vi håper dette kan hjelpe de innsatte med å få en jobb når de kommer ut, sier han. ○

LEKEBILER OG LANGBORD: Snekring av møbler kan gi de innsatte en ny yrkesstart. - Målet er å styrke innsattes tilknytning til arbeidslivet og bidra til en god rehabilitering, forteller de tilsatte ved Arendal fengsel. Underverkstmester Ole Martin Løite gir veiledning.

VIKTIG ARBEIDSTRENING: De innsatte ved Arendal fengsel lager hvert mellom 400 og 500 rastebenker, forteller underverkstmester Ole Martin Løite (til venstre) og driftssjef Ernst Jørg Nilsen.

VINN - nå også i Sverige

av seniorrådgiver Torunn Højdahl, KRUS

Håndboka VINN - samtalegrupper for kvinner er nå oversatt til svensk av Catharina Kransholm ved Hinseberganstalten i Sverige. Den svenske versjonen er tilpasset svensk kriminalomsorg av Torunn Højdahl ved KRUS i samarbeid med psykolog Marna Størksen ved Østfoldklinikken. Håndboka inneholder nyere statistikk og henvisninger til relevant svensk litteratur. Temaene "Barn" og "Rus" er endret og bedre tilrettelagt for domfelte kvinner i og utenfor fengsel. VINN er spesielt egnet for kvinner som gjennomfører samfunnsstraff, har opplevd vold, er under rusbehandling eller i fengsel.

I VINN håndboka vektlegges kvinnes ressurser, og at de skal bli styrket i evnen til å foreta valg som gir bedre livskvalitet. Vi har tro på at kvinner som ønsker å gjøre

endringer i livet sitt, kan lykkes bedre dersom de har fått erfaringer og kunnskap som kan bidra til styrket mestring. Mestringskompetanse handler blant annet om å få bedre oversikt og å ta kontroll over eget liv.

Levekår – utgangspunkt for endringer i håndboka

Nær 45 % av innsatte i norske fengsler befinner seg i følge Friestad og Skog-Hansen under fattigdomsgrensa. En del barn av innsatte vokser dermed opp i relativ fattigdom. Mange innsatte har hatt en oppvekst som har fremmet risiko snarere enn å bygge opp ressurser. I levekårsundersøkelsen fremgår at 62 % av kvinnene hadde barn (ibid 2005:81).

I Sverige utgjør kvinner i fengsel mellom 5-7 % av de innsatte. Blant nyinnsatte i 2005

var 6,7 % kvinner (inkludert varetekt). I Norge var det i 2005 nær 600 kvinner som ble løslatt etter dom, 77 % av kvinnene hadde en dom som var 60 dager eller kortere. 96 kvinner ble løslatt etter varetekt og 198 kvinner etter soning av bøter. Kvinner med samfunnsstraff utgjorde 12 % av de domfelte. Det er flest kvinner mellom 30 og 39 år.

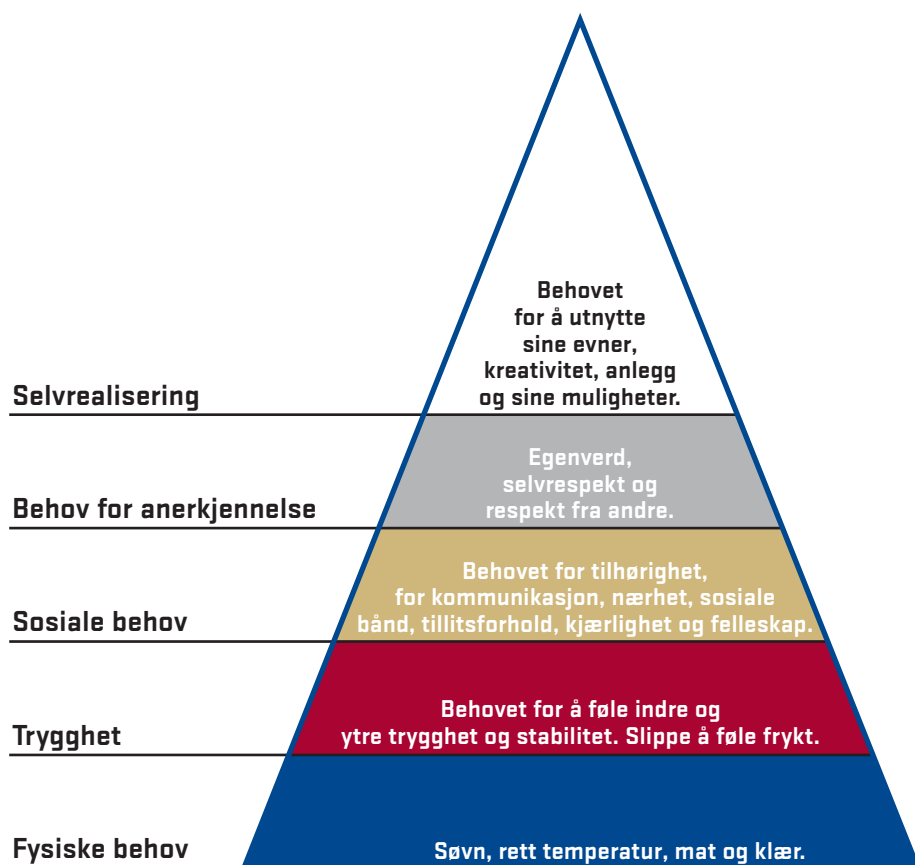
I Sverige har kvinner mulighet for å ta med barn inntil 2 år i noen av fengslene eller for eksempel når de er gravide ved innsettelsen. Gjennomsnittlig oppholdstid i fengsel for barna i 2005 var 5 måneder, kun 5 barn. 3 av 4 kvinner i svenske fengsler har barn.

Barn

Målsettingen med temaet "Barn" er at kvinnene lærer hva som gir barn trygghet, barns behov og hva empati er. Erfaringer fra VINN-gruppene i Russland tyder på at mange kvinner lever i fattigdom og frykt. Kvinner som har levd eller lever under belastende forhold med vold, kriminalitet eller misbruk har ofte begrensede muligheter til å samtale med andre om barna sine. Flere av kvinnene følte seg i tillegg lite ivaretatt i barndommen. Dette har vi tatt hensyn til når vi har omarbeidet den svenske utgaven av VINN, der vi konsentrerer oss om barns behov, empati og tar utgangspunkt i Maslows behovspyramide.

Den humanistiske psykologen Abraham Maslow (1954) har formulert en hierarkisk oppstilling av behov. De "laveste" eller mest grunnleggende behovene må vanligvis dekkes helt eller i det minste delvis før de "høyere" behovene melder seg.

I VINN gruppene jobber vi med sosiale behov og trygghet. De fysiske behovene og behov for arbeid, bolig eller utdanning, er avhengig av et godt samarbeid med øvrige instanser som sosialetat og NAV. Mødre som lever i fattigdom og strever med å skaffe mat til barna sine, å holde seg varme om vinteren eller som er utsatt for overgrep, vil ha andre prekære behov enn kvinner som har egen leilighet og kan forsørge seg selv. I gruppene må derfor kvinnene finne fram til hvilke behov de har og hvilke behov barna har. Dette har vi tatt

Fra Sverige: Kate Nerman, Lena Sjöstedt, Helena Berglund, Margita Nilsson, Ann Herende, Jennie Uddenholm, Marie Alba, Eva Nordström, Gunnar Huss, Ulla Stockman, Catharina Kransholm (prosjektleder for VINN i Sverige); Fra Norge: Torunn Højdahl fra KRUS, Marna Størksen fra Østfoldklinikken, Linda Michelsen fra Bergen fengsel, Per Kåre Trabant og Åse Byen Breen fra Trondheim fengsel. Marna Størksen til høyre nederst.

hensyn til i den svenske utgaven, der temaene i VINN er ordnet slik:

- Lära känna varandra
- Identitet och självbild, vem är jag?
- Öppenhet och kommunikation
- Förändring och vägval
- Missbruk och beroende
- Sorg och förlust
- Illska
- Gränssättning
- Våld
- Barn
- Nätverk og relationer
- Avslutande samling

Gruppelederne velger hvilke av temaene de vil gjennomføre i løpet av minimum 12 samlinger av 2 timers varighet. For langtidsdømte kan VINN strekke seg over en lengre periode med f.eks. en samling i uka, og man kan bruke 3-4 ganger på hvert tema.

Grunnopplæring i Sverige

I samarbeid med Marna Størksen, klinikkjef ved Østfoldklinikken, og Kriminalvården i Sverige, arrangerte KRUS grunnopplæring for ansatte fra Sagsjon, Ystad, Faringsø og Hinseberg fengsler. I tillegg deltok ansatte fra Bergen og Trondheim fengsel.

Deltakernes tilbakemeldinger om VINN og opplæringen

De svenske deltakerne hadde store forventninger til VINN. De hadde

lenge etterlyst et tiltak eller program som var spesielt tilpasset kvinner, og uttrykte stor grad av tilfredshet med samlingen.

Veien videre

Neste grunnopplæring i VINN er siste uke i mars i Sverige og 7.-9. mai 2007 i Norge. 12. og 13. juni arrangeres en erfaringsamling etterfulgt av et kvinneseminar 14. juni. KRUS inviterer spesielt friomsorgskontorene til å delta på opplæringen. Karin Aaland og Ann Katrin Taule ved Akershus friomsorgskontor har gode erfaringer med VINN, og Taule prøver nå ut VINN også i individuelle samtaler med samfunnsstraffdømte kvinner. ○

Litteratur: Friestad, C. og Hansen, I.L.S. (2004) *Levekår blant innsatte*. Oslo. Fafo rapport 429.

Højdahl, T og Kristoffersen, R. (2004): *Samfunnsstraffen 2003. Resultater og utfordringer*. KRUS, Dokumentasjon og debatt nr. 2/2004.

Højdahl, T. & Størksen, M. (2006): *VINN Samtalsgrupper for kvinner. Utveklart av Kriminalomsorgen i Norge. Utgitt av Kriminalvården i Sverige*.

Maslow, A.H. (1954): *Motivation and personality*. New York: Harper & Row

Samarbeid mellom norsk og russisk kriminalomsorg

Av seniorrådgiver Torunn Høj Dahl, KRUS

KVINNESEMINAR I ARKHANGELSK

40 ansatte; alle opptatt av kvinners situasjon i og utenfor fengsel, var samlet til erfaringsutveksling i Arkhangelsk 10. og 11. oktober 2006. De russiske deltakerne jobber ved Akademiet i Ryazan, i fengsler i Mordovia, Mozhaisk og Arkhangelsk regionene, ved Pomor Universitetet i Arkhangelsk, ved sentre for voldsutsatte kvinner, rusbehandlingspoliklinikker og Høgskolen i Bodø. Ansvarlige for det faglige innholdet i seminaret var Doris Bakken (Twin Prison Project) og Torunn Høj Dahl fra KRUS. Den norske delegasjonen besto forøvrig av Erik Såheim fra Justisdepartementet, Åsta Flått fra Bredtveit fengsel, Grethe Krogstie og Tanja Råsså Ødegård fra Stavanger fengsel, og Karin Aaland fra Region nordøst.

Kvinnens soningsforhold og VINN i Mozhaisk kolonien

8 av 10 av de innsatte i Mozhaisk kvinnekoloni er avhengige av alkohol eller narkotika. 80 % av de 1007 kvinnene er dømt for tunge kriminelle forhold, og disse tilbringer mellom 5-10 år i kolonien. De ansatte vektlegger rehabilitering, og at jentene får utvikle sin kreativitet. Derfor oppmuntres de til å dikte eller tegne, delta i dans, drama og sang. Kolonien gjennomfører VINN- grupper 2 ganger i uken over 3 måneder. Ledelsen der mener at VINN- gruppene har ført til større

åpenhet i kolonien. Jentene er blitt mer opptatt av moralske aspekter i livet sitt og sin identitet.

Kolonien har nå planer om å tilby VINN på alle boenhetene og benytter de innsatte som gruppeledere. Gjennomføringen bærer dermed preg av selvhjelpsgrupper for kvinner.

Mordovia

Assisterende direktør Mirenko fra

Mordovia fremhevet arbeidet med løslatelse i tillegg til mor/barn avdelingen. De har utviklet et eget program for kvinner. Han ønsket at programmet oversettes til norsk, og at man kunne diskutere rehabilitering og programmer i fengsel. Han mente at VINN og dette programmet har en del likhetstrekk når det gjelder målsetting og metodikk. Han var opptatt av å få fram de innsattes mestringsopplevelser og å styrke jentene i sine mødreroller. De innsatte trener på "å tro på seg selv", hvordan de kan få større egenverd og hvordan de kan opparbeide tillit til andre mennesker. Ledelsen har sett en merkbar nedgang i uro på avdelingene, nærmere 50 %, etter at de har begynt med programmene.

Voldsutsatte kvinner i Stavanger

Etter initiativ fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har Stavanger fengsel et pilotprosjekt for kvinner med voldserfaring. Et mål med prosjektet er at forvaltningssamarbeidet skal styrkes for å gi kvinner et bedre tilbud etter løslatelse. Målgruppen er kvinner som har erfaring med vold; som selv har opplevd, vært vitne til eller utøvd vold. Med vold i denne sammenheng menes fysisk, psykisk, seksuell eller latent vold.

Grete Krogstie og **Tanja Råsså Ødegård** fortalte at de forsøker å øke deltakernes bevissthet om **forholdet mellom rusmiddelmissbruk, vold og kriminalitet** og å starte en prosess for at kvinnene i større grad enn før kan ta kontroll over sitt eget liv. Deltakerne gjennomfører først 5 uker med VINN-samlinger. Deretter kan kvinnene enten gjennomføre flere VINN samlinger, de kan løslates på ordinær måte eller vurderes for deltagelse i "kvinnegruppen". Det er en frivillig gruppe der kvinnene er med å påvirke temavalget i samlingen. Den avsluttes med en samtale for å sikre videre oppfølging i behandlingsapparatet, eller løslatelse med tilbud om å delta i selvhjelpsgrupper i "Huset". Organiseringen og innholdet i selvhjelpsgruppene skjer i samarbeid med kvinnene og leder for "Huset" i regi av Stavanger kommune. Det opprettes ansvarsgrupper rundt deltagerne.

Inn bilde: Erik Såheim takket direktør Marina Kalinina ved det Norske Pomoruniversitetet for å ha bidratt til den praktiske gjennomføringen av seminaret.

Endring

Åsta Flått fortalte om hvordan hun bruker **stadier i endringsprosessen** utviklet av Prochaska, DiClemente og Norcross (1992) i tema "Endring og valg" i VINN. Hun viste hvordan "endrings sirkelen eller endringsspiralen" kan brukes som utgangspunkt for å forstå endring og hvordan endring foregår i faser. De domfelte viser ofte stor interesse for hvor de befinner seg i sirkelen, i forhold til endring og valg i eget liv.

Økonomisk kriminalitet

Karin Aaland forklarte hvordan kognitiv endringsmetodikk (BaM) kan brukes i arbeidet med **kvinner som er dømt for økonomisk kriminalitet - bedrageri**. Målet er at kvinnene i løpet av samtaler med ansatte skal få mestringstillit nok til at de kan stoppe opp i risikosituasjoner for lovbrudd og velge en annen handling enn lovbruddet. Dette kalles "sterke øyeblikk". Hun forklarte at "svake øyeblikk" er selve lovbruddet, for eksempel de gangene de skrev feil opplysninger på meldeskortet til NAV, dvs. situasjonen som førte til lovbruddet. Sammen ser de på hva som er "det gode" ved å begå lovbruddet. Aaland påpekte at det er disse "godene" (f.eks. "raske penger"), som ofte får personer til å gjenta atferden, til tross for at personen kan ha et oppriktig ønske om å endre sitt handlingsmønster.

FANGEBEFOLKNINGEN I RUSSLAND

I løpet av de siste seks årene er antall innsatte i russiske fengsler redusert med 230 000 men-

Deltagerne på kvinneseminar

nesker. Midler til kriminalomsorgen er styrket med 20 ganger siden 1998. Antall tuberkelosesmittede er redusert fra 100 000 til 48 000 mennesker i løpet av de siste fem årene pga bedre medisinsk behandling. Til sammen 24 oppdragelseskolonier har fått en ny profil. Muligheten for å gjennomføre soningen i egen region er også bedret gjennom tre nye institusjoner. Russerne er opptatt av nye rehabiliteringsmetoder, moralsk oppdragelse, samarbeid om forskning, fagutvikling og bedre undervisning for de innsatte.

Tabellen viser fangebefolkningen i Russland. Oversikten kan forhåpentligvis gi et bakteppe og et bedre grunnlag for å forstå forholdene for varetektsinnsatte og dømte i russiske fengsler.

Antall innsatte inkludert varetekt	867 864 personer den 1.9.2006		
Rate pr. 1000 innbyggere	610 Basert på et estimat av befolkningen i Russland på 142.3 million i september 2006 (fra Council of Europe)		
Varetekt, andel av fangebefolkningen	16.9 % (1.12.2003)		
Kvinner i fengsler og kolonier i prosent av alle innsatte	6.7 % (1.9.2006)		
Unge under 18 år, inkludert varetekt	2.5 % (1.9.2002 - under 18)		
Utenlandske innsatte	1.7 % (1.9.2002)		
Antall institusjoner	1045 (2006: 765 oppdragskolonier, 211 institusjoner for varetekt SIZO's, 7 fengsler og 62 ungdomskolonier fra 14 år)		
Offisiell kapasitet	960 066 (1.1.2005)		
Belegg	79.5 % (1.1.2005)		
Årstall, total fangebefolkning og rate for fangepopulasjonen	1992	722,636	(487)
	1995	920,685	(622)
	1998	1,009,863	(688)
	2001	923,765	(638)
	2004	847,004	(587)

Fra 1998 ser vi en nedgang i fangebefolkningen. Kvinneandelen er 6,7 %, litt mer enn i Norge, som har mellom 5-6 %

MORDOVIA

Under ledelse av Erik Såheim fra Justisdepartementet, besøkte Leif Skaug fra Ravneberget fengsel, Hilde Lundebj fra Region nordøst, Doris Bakken fra Bredtveit fengsel, Jonas Ucherman fra Justisdepartementet og Torunn Højdhahl fra KRUS, koloni 2 og 14 i

Mordovia i september 2006.

I løpet av en 1/2 timers kjøretur passerte vi 16 fangekolonier, alle plassert langs en rett vei-strekning. 14 000 av Mordovias 888 000 innbyggere er innsatt i fengsel. Mordovia har også innsatte fra andre regioner i Russland. Nær 3000 kvinner er innsatt i en av de tre kvinnekoloniene.

Mor-barn avdeling

Vi besøkte en koloni med ca 1000 kvinner. Kolonien har en egen mor-barn avdeling der de innsatte kan bo sammen med sine barn. Vi var positivt overrasket over den relativt gode standarden på avdelingen, sammenlignet med andre kvinnekolonier i Russland. Det virket som om barna hadde tilstrekkelig med leker og utstyr.

Kvinnefengslene har et samarbeid gjennom organisasjonen "Help prisoners".

Organisasjonen har utført et viktig arbeid for å bedre kvinners situasjon i fengsel. De har vært

med på å etablere egne mor-barn avdelinger både i Mordovia og koloniene, i tillegg til å prioritere løslatelse og integrering i samfunnet.

Løslatelseavdeling

Vi besøkte en avdeling som var spesielt tilrettelagt for kvinner som hadde mindre enn 6 måneder igjen av straffen. Kvinnene var vant til å sove på rom sammen med 100 andre innsatte, men på denne avdelingen var det færre senger. En psykolog hadde gruppesamtaler, og de jobbet med framtidsplanlegging og forberedelse av livet etter soning. Mange av kvinnene var usikre og hadde bekymringer for hvordan de skulle håndtere livet i frihet. Noen hadde ikke vært "hjemme" de siste 5-10 årene, og hadde mistet kontakt med nettverket sitt.

TWIN PRISON

Ravneberget fengsel i Østfold og kvinnekoloniene i Mordovia vil diskutere hvordan de skal få til et faglig samarbeid i 2007 som en del av TWIN PRISON. Ansatte fra Mordovia deltok 21. - 22. september 2006 på seminaret som ble arrangert av Justisdepartementet og KRUS i samarbeid med Europarådets arbeid med fengselsreformer i Russland, se forrige nummer av Aktuelt for kriminalomsorgen.

Tre ledere fra Mordovia deltok på en samling om VINN og kvinnesonering i Arkhangelsk i oktober 2006. I 2007 vil det faglige samarbeidet diskuteres videre. ○

Stolte mødre viser frem sine barn

Roar Øvrebø gratulerer sin etterfølger Geir Bjørkli. Foto: Jan-Erik Østlie, Magasinet Aktuell

Gratulerer, Geir Bjørkli, med valget som ny forbundsleder i NFF

Av Grethe R. Fodstad, KSF

Geir Bjørkli er enstemmig valgt til ny forbundsleder i Norsk fengsels- og friomsorgsforbund NFF etter Roar Øvrebø som har vært leder i 21 år.

Han ble møtt med stående applaus fra forsamlingen under landsmøtet som ble holdt 24.-26. november. Det var ingen motkandidater til Bjørkli. I følge de som var til stede var det en topp motivert leder som takket for tilliten fra kollegene og gledet seg til å gjøre en god jobb for forbundet.

Bjørkli har vært med i forbundet i over tredve år. Han vil både ta vare på kvaliteten som er utviklet i forbundet og samtidig våge å tenke nytt og tenke på nye løsninger. Blant utfordringene som venter den nyvalgte forbundslederen, trekker han selv frem at det er viktig at innbyggerne i landet blir klar over den viktige rollen kriminalomsorgen har for at samfunnet skal bli tryggere å bo i. Eller som han skal ha sagt etter valget: Kriminalomsorgen kan, hvis finansministeren vil. Og dette skal han ha utdypet slik: Får vi en kriminalomsorgsmilliard til drift i de neste fem årene, tror jeg tilbakefall til kriminalitet vil reduseres.

Geir Bjørkli har i sin tid som fengselsleder vist at han ser muligheter og kan gjennomføre endringer på en ryddig måte. I forbindelse med sammenslåingen av Trøgstad og Eidsberg fengsler til Indre Østfold fengsel skrev han i Aktuell for kriminalomsorgen nr 1-2004: - Det er grunn til å tro at resultatet av denne prosessen gir gevinst både faglig, trivselsmessig, økonomisk og med tanke på opprettholdelse av arbeidsplasser.

Den nye forbundsledelsen i NFF

Geir Bjørkli er valgt som ny forbundsleder i Norsk fengsels- og friomsorgsforbund. Bjørkli kom fra jobben som fengselsleder i Indre Østfold fengsel. Rita Bråten er valgt som ny nestleder. Hun var fram til landsmøtet forbundssekretær. Asle Aase er valgt som forbundssekretær, han har vært regiontillitsvalgt i NFF i Region sør. Harry Jakobsen er gjenvalgt som hovedkasserer. Nestledervervet vil nå være plassert på hovedkontoret, dvs. de nevnte fire der utgjør forbundets Arbeidsutvalg. Sammen med de seks regiontillitsvalgte utgjør de Sentralstyret i NFF. Det tidligere landsstyret og forbundsstyret er nå lagt ned.

Avtroppende forbundsleder Roar Øvrebø, 59 år,

ble hjertelig hyllet, takket og rost for sin store innsats for NFF. Han ble valgt som seniorrådgiver i NFF frem til juni 2007. [O](#)

FAKTA: Geir Bjørkli

født Ringvassøy utenfor Tromsø, 52 år, utdannet fengselsbetjent

1976	ansatt på Ila sikringsanstalt
1982	lokal tillitsvalgt på Ila
1985 - 1989	tillitsvalgt heltid Oslo Fengselsfunksjonærers Forening
1991 - 1994	sekretær forbundskontoret NFF
1994 - 1997	forbundssekretær NFF
1997 - 2001	nestleder NFF
1998 - 1999	hovedverneombud kriminalomsorgen, verv 1/2stilling og 1/2 på Ila
2000 - 2002	regionleder NFF Region øst
2001	valgt som medlem av landsstyret i NFF
2002	fengselsleder Indre Østfold fengsel

Sokratene kommer

Trondheim fengsel har drevet med reflekterende samtaler i snart tre år. De bruker samme metode som Sokrates brukte for 2400 år siden: åpne og kloke spørsmål som gjennom samtale og refleksjon gir innsatte økt selvinnikt.

Av Heidi Nordtømme, på engasjement som personalmedarbeider i Trondheim fengsel

- 30 betjenter ved Trondheim fengsel har fått opplæring og er per i dag i gang med reflekterende samtaler med de innsatte, sier sosialrådgiver ved fengselet, Gunnar Brevik. To dager i november har disse betjentene vært samlet for å utveksle erfaringer. På den siste samlingen deltok også fire representanter fra Trondheim kommune. Gunnar Brevik og seniorrådgiver Rune Fjeld fra Justisdepartementet har jobbet sammen i disse tre årene, og er ikke i tvil om at arbeidet har effekt.

- Tilbakemeldingene er entydige, de innsatte opplever å bli sett som noe annet enn banditter og narkomane i disse samtalene, sier Brevik. – Fra å bruke et aggressivt og vulgært språk på avdelingene erfarer betjentene at de innsatte bruker et helt annet språk i samtalene. Tilbake på avdelingene er også aggressiviteten i språket tonet ned.

Gjensidig respekt

Samtalene foregår med tre personer til stede i rommet, to betjenter og én innsatt. Den innsatte forteller om opplevelser, tanker eller frustrasjoner i samtale med den ene betjenten. Betjenten kan igjen stille spørsmål for å åpne samtalen mer, og for å drive den videre. Deretter snakker de to betjentene sammen om den samtalen som har funnet sted, de reflekterer rundt det som er sagt. De kommer ikke med løsninger, men kan stille spørsmål rundt det den innsatte har fortalt. Den innsatte lytter, før samtalen mellom den innsatte og

betjenten igjen fortsetter.

- Jeg må se forbi den kriminelle og greie å få øye på mennesket, sier Anniken Sneisen, som er en av betjentene med lengst erfaring med dette arbeidet. Hun synes det er mye mer interessant å være fengselsbetjent når hun kan få jobbe på denne måten. Det er enighet blant betjentene om at konfliktnivået på avdelingene går ned, de ser store endringer spesielt hos innsatte med utagerende atferd.

- Vi drar med oss erfaringene fra samtalene over i det ordinære arbeidet. Vi blir mer tålmodige med de innsatte, vi blir romsligere, sier Sneisen. Også de innsatte endrer væremåte gjennom disse samtalene, noen endrer seg tydelig, andre vises det ikke så godt på.

- Jeg hører meg selv tre ganger, må jo begynne å tenke da, er tilbakemeldingen fra en tidligere innsatt. Og i følge Sokrates er det å tenke rett en forutsetning for å kunne handle rett.

Sosialtjenesten som medspillere

- Vi ønsker å komme inn i arbeidet med klientene våre på et mye tidligere tidspunkt, aller helst før soningen er ferdig, sier Karin Kyrø, sosionom ved oppfølgingstjenesten i Trondheim kommune. Hun er godt kjent med de utfordringene de løslatte møter etter endt soning.

- Jeg deltok på et evalueringsmøte for dette arbeidet i mai i år, og ble imponert over møtet med innsatte som hadde deltatt i samtalene. De hadde reflekterte tanker rundt sine egne handlinger, og de ga klart uttrykk for at de savnet denne typen oppfølging etter endt soning, sier Kyrø.

Kyrø ønsker at én fra oppfølgingstjenesten kan være med på de reflekterende samtalene når soningen nærmer seg slutten, og at de kan fortsette dette arbeidet etter soningen. Hun tror det vil gi stor effekt å koble denne arbeidsformen sammen med de mer tradisjo-

Følger etter Karin Kyrø fra oppfølgingstjenesten i Trondheim kommune deltar for å lære og for å starte samarbeid.

nelle virkemidlene som boligtilbud, økonomisk bistand og rusavvenning.

- Jeg håper at reflekterende samtaler kan bidra til at noen rykker ut av køen av løslatte som er på vei tilbake til fengselet, sier Kyrø. Samarbeidet mellom fengselet og kommunen er så smått i gang, de første avtalene er allerede gjort.

Pilotprosjekt

Trondheim fengsel satte i gang med dette arbeidet for tre år siden, og er fremdeles det eneste fengselet i Norge som driver med dette.

- Jeg kjente denne tankegangen fra mitt tidligere arbeidsliv og fikk samtykke fra ledelsen ved fengselet til å starte arbeidet, sier Brevik. Prosjektet har hatt full støtte i ledelsen hele tiden, og mottar økonomisk støtte fra KSF. Erfaringen fra pilotprosjektet gjør at fengselet fortsetter arbeidet, og de håper at flere anstalter følger etter.

- Det er ingen grunn til at vi skal sitte med kunnskapen og erfaringene alene, evalueringen fra innsatte er i overkant bra og vi håper flere tar opp tråden, sier Brevik. O

Praktiske øvelser "Innsatt Svein", til daglig fengselsbetjent Svein Arne Pedersen, samtaler med fengselsbetjent Lisbeth Solem. "Siv Jensen, oppfølgingstjenesten", til daglig psykiatrisk sykepleier Arve Wold fra oppfølgingstjenesten, lytter.

Engasjerte Rune Fjeld, seniorrådgiver i KSF og Gunnar Brevik, sosialrådgiver ved Trondheim fengsel, oppsummerer formiddagens erfaringsutveksling.

I møte med Døråpnerne

Røde Kors er som kvikklunsj og appelsiner: et naturlig innslag i påskefjellet. Og de fleste av oss gjenkjenner organisasjonen som en tung aktør i internasjonalt hjelpearbeid. Men visste du at organisasjonen også har en rekke tiltak for tidligere rusmisbrukere, psykisk syke og løslatte fra soning i fengsel?

Av Øystein Hauge, Region vest og Terje Fredwall, KSF

Hvordan kan vi sørge for at mennesker som av ulike grunner føler seg på utsiden av samfunnet heller kan føle seg som en del av det? Dette var spørsmålet han åpnet med, nettverkskoordinator i Røde Kors, Jan Bjørge, da han nylig besøkte Møre og Romsdal friomsorgskontor.

Å være til stede for domfelte

Å være Døråpner i Røde Kors handler først og fremst å arbeide med mennesker som har slitt med rus, som har psykiske problem eller som har sittet i fengsel.

- Vi har spurt disse menneskene om hva de trenger, og de svarer unisont: Det vi trenger mest av alt er noen som er til for oss på det mellommenneskelige nivå. Ikke nødvendigvis fagpersoner, men med mennesker som villig bruker av egen fritid for å være til stede for andre mennesker, fortalte Bjørge og fikk god støtte fra friomsorgsleder Annhild Viken Sunde.

For Sunde kan trygt underskrive på nødvendigheten av å tenke utradisjonelt og nytt i forhold til de kjente problemstillingene:

- Det er et stort behov for mennesker som kan være til stede for domfelte på et mer mellommenneskelig nivå. Kort og godt: Å være med mennesker. Vi håper nå på å kunne inngå et samarbeid med Røde Kors i døråpnerprosjektet, sier hun.

Nytt sosialt nettverk

"Å gi hjelp og støtte i forbindelse med å etablere et nytt sosialt nettverk for mennesker som har kjempet seg ut av et problem er ikke mer mystisk enn at de ønsker seg en samtalepartner, en å gå på kino med, en som kan hjelpe dem å finne fram i jungelen av offentlige tilbud og kontorer, en som vet hvordan man får seg minibankkort eller en som vet hvordan man bestiller en time hos tannlegen." Slik heter det i Røde Kors egen omtale av prosjektet.

I prosjektet samarbeider Røde Kors med så vel offentlige som private og frivillige aktører. I det ene øyeblikket kan møtene skje som rene én-til-en-tiltak, for i neste omgang å ha en form der flere blir invitert til et felles møtested.

På stadig flere steder

Nå er Røde Kors langt fra ukjent med å samarbeide med kriminalomsorgen. Allerede gjennom en årrekke har de lagt ned et stort arbeid i den såkalte visitortjenesten i fengsel. Og for mange innsatte er møtet med de frivillige fra Røde Kors særlig viktig, nettopp fordi dette handler om mennesker som ikke blir betalt for å snakke med dem, men snarere velger å bruke fritiden på å besøke dem i fengselet.

Døråpnerne dukker nå opp på nye steder – over hele landet. Og det ser altså ut som om friomsorgskontoret i Møre og Romsdal også kan bli del av dette nettverksarbeidet. [O](#)

Samarbeidet med de frivillige organisasjonene

- Det sosiale nettverket til lovbrøyttere kan være lite stabilt og konstruktivt og bidrar i liten grad til å lette tilpasningen til samfunnet. Det kan derfor være nødvendig for dem å holde seg borte fra gamle venner og bekjente og satse på nye kontakter og miljøer.
- Et sentralt virkemiddel for å lette integrasjonen i sosialt stabile miljøer er derfor å opprette kontakt med medarbeidere utenfor kriminalomsorgen som på frivillig grunnlag kan bistå domfelte. Det er av stor betydning å gi domfelte gode sosiale modeller og nye erfaringer i sosial samhandling.
- De frivillige medarbeiderne kan gå inn i programmene som brobyggere til normalsamfunnet. Gjennom dem kan domfelte lære sosialt aksepterte omgangsformer.
- Kriminalomsorgen samarbeider med en rekke organisasjoner med humanitært, religiøst, idrettsslig, kulturelt eller rusmiddelbekjempende formål. Disse gjør en stor innsats gjennom besøkstjeneste og aktiviseringstiltak som fremmer ferdigheter, styrker selvfølelsen og integrerer lovbrøytteren i aktive fritidsmiljøer.

- Vi vil vise at vi setter pris på deg

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

Det var til direktør Dan Strømme på Bredtveit fengsel direktør Ellinor Houm, direktør i Kriminalomsorgen region øst, sa disse ordene på sammenkomsten i fengselet på hans siste arbeidsdag før han ble pensjonist.

Hun og hele den lange rekken av gratulanter trakk frem hans genuine interesse for kvinners soningsforhold. - Tiden på Bredtveit kan bli mulighetenes tid for enkelte av dem, sa hun. Hilde Lundebø, tidligere nestleder ved Bredtveit, nå på Kriminalomsorgen region nordøst, roste ham blant mye annet for evnen til å delegere reelt. De lokale fagforeningslederne i NFF og KY minnet blant annet om det gode samarbeidet ved fengselet. Representanter for ætatt, biblioteket, arbeidsdriften, skolen, presten og andre gode kolleger tegnet i sine varme og dels humoristiske taler bildet av et flott kollega og fagperson, personlig veldig beskjeden og med stor omtanke for og evne til å bry seg om sine medmennesker. - Det har vært 21 veldig fine år på Bredtveit, sa Dan Strømme overveldet over all oppmerksomheten.

Dan Strømme er utdannet jurist og begynte i kriminalomsorgen i 1985. [O](#)

Dan Strømme reiser seg for Ellinor Houms klapping, mellom dem påtroppende fengselsleder på Bredtveit, Else Marie Mjærum

Oslo Røde Kors Nettverksarbeid

Distriktsleder Oslo Røde Kors, Atle Sundelin, prosjektleder Stian Estenstad og Kriminalomsorgen region øst ved direktør Ellinor Houm med avtalen.

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

- Oslo Røde Kors Nettverksarbeid ble startet i 2004 som et pilotprosjekt for å bistå mennesker med behov for å etablere nye sosiale nettverk etter soning i fengsel. Vi fikk oppdraget fra Norges Røde Kors. Målet var å finne frem til arbeidsmetoder som kunne bistå denne gruppen på en best mulig måte ved hjelp av frivillighet, forteller prosjektleder Stian Estenstad. Han er utdannet fengselsbetjent, har jobbet i Oslo fengsel, blant annet jobbet med TOG-tiltaket, tiltak overfor gjengangere.

Erfaringene viser at dette er et tilbud som

treffer målgruppen godt. Det er større pågang fra innsatte/løslatte enn det prosjektet klarer å følge opp. Det samme er tilfellet med folk som ønsker å bli frivillige i prosjektet. Deltageren blir ved hjelp av en frivillig introdusert til, og støttet i å finne seg til rette på ulike sosiale arenaer. Dette kan bidra til å øke deltagerens sosiale kompetanse, stimulere til læring av ferdigheter som trengs for å kunne innordne seg i samfunnet, forebygge sosial angst og ensomhet, forteller han.

- Deltagerens behov, ønsker, motivasjon og forutsetninger står i sentrum. De frivillige fra Røde Kors er ikke fagpersoner, men har sin styrke i medmenneskelighet og engasjement for å hjelpe innsatte til å øke sin sosiale kompetanse. Målet er ikke å behandle, men å skape sosial kontakt og trene på daglige gjøremål. Slik kan deltagerne igjen få positive erfaringer med hverdagslivet og selv bygge nye sosiale nettverk, forteller han.

- Oslo Røde Kors Nettverksarbeid har etablert et godt samarbeid ikke bare med Oslo fengsel, men alle kriminalomsorgens enheter i Oslo-området. Prosjektet følger de innsatte/deltagerne fra slutten av soningsforløpet og etter

løslatelse, så lenge den straffedømte ønsker å delta. Vi har nå 47 deltagere/brukere. Hittil i 2006 har over 70 personer vært inn i prosjektet, forteller Stian Estenstad.

Etter to år med gode erfaringene var det 4. desember en høytidelig og glad samling i lokalene til Oslo Røde Kors hvor Oslo Røde Kors og Kriminalomsorgen region øst undertegnet en formell samarbeidsavtale med håp om at de gode erfaringene fra Oslo kan spres til andre regioner i kriminalomsorgen. Sentrale personer i Norges Røde Kors og i Oslo Røde Kors talte varmt om tiltaket og erfaringene. Det gjorde også direktør Are Høidal fra Oslo fengsel som understreket at prosjektet dekker et stort behov, fritiden er vanskelig for løslatte og slike tilbud bør sees som en del av tilbakeføringsgarantien. De frivillige på møtet fortalte hvordan de organiserer arbeidet ved at noen er rene kontakter, mens andre også er gruppeledere og veileder andre kontakter i tillegg. Man kan være kontakt for en eller flere avhengig av hva man har kapasitet til.

- Utrolig bra, sa Jonny, en av deltagerne. Han understreket måten han var tatt i mot på av de frivillige i Røde Kors. - Jeg er møtt på ordentlig vis. Etter tyve år inn og ut av fengsel føler jeg meg nå trygg sammen med andre mennesker og tør ta sosial kontakt med andre. Det er greitt å få ordnet bolig og arbeid, men jeg trengte hjelp til det som er vanskelig, å skape en fritid uten dop og kriminelle venner, sa han. ○

Vold mot tilsatte i kriminalomsorgen 2005 KRUS-rapport 4/2006, utgitt august 2006

Rapporteringskjemaene etaten skal sende inn ved voldshendelser, viser at det var "ingen alvorlige former for kvestende legemsvold" i 2005. 109 personer oppgir å ha vært utsatt for verbal vold mens 46 menn og 11 kvinner rapporterer at de var utsatt for legemsvold.

Fra funnene

180 voldsskjemaer ble sendt inn. I 37 av dem oppgis det at det er sendt inn flere skjemaer for samme hendelse. Det er 29 færre skjemaer enn året før. 23 fengsler og fire friomsorgskontorer er representert, samlet er åtte av skjemaene fra friomsorgssiden, mot tre herfra året før. 117 er fylt ut av menn og 37 av kvinner mens seks skjemaer ikke oppgir kjønn.

Aldersmessig ligger de fleste i gruppen 30 – 39 år – med klart synkende antall voldshendelser for de som er eldre enn dette. 61 prosent er fengselsbetjenter og 20 % vikarer, aspiranter og ekstrabetjenter. Det er en økning i sistnevnte gruppe fra året før.

Det er forskjell regionene i mellom, med flest hendelser i Region sør og færrest i Region nord, mens Nordøst og Vest kommer nærmest

Region sør.

Det er relativt sett flest varetektsinnsatte som utøver volden. Situasjonen er gjerne ulike former for grensesetting, konfronterende beskjeder og negative beslutninger. En betydelig andel av de som er utsatt for vold melder at de er de som enkeltpersoner som skal skade, ikke som representant for en gruppe tilsatte. 50 % av situasjonene er med voldsdømte utøvere. 25 % av ofrene opplever ikke situasjonen som belastende. 54 % hadde hatt debriefing etter hendelsen, mange ber ikke om det eller mener det ikke var behov for det eller at det var en uformell gjennomgang etterpå. Kollegastøtte oppleveres som viktig.

Kunne hendelsen vært unngått?

Svarene kan tyde på at de involverte mener at noen kunne vært unngått, for eksempel ved bedre informasjon om den enkelte innsatte. Noen ansatte tar også selvkritikk for måten de har kommunisert med fangen på. Andre forhold som de påpeker kan redusere vold og trusler er bedre bemanning og organisering og bedre teknisk utstyr foruten bedre sikring av informa-

sjon om den enkelte. En del trusselsituasjoner kommer i forbindelse med avgjørelser og irettesettelser som de innsatte opplever som urettferdige og inkonsekvente.

Svært mange mener likevel at situasjonen ikke kunne vært unngått. En del voldssituasjoner skjer i forbindelse med at ansatte griper inn overfor fanger som er i konflikt med hverandre.

Rapporten tar for seg vold og trusler og presenterer utviklingen over noe tid, har opplysninger om ofrene, beskriver hendelsene inkludert tid og sted og har med opplysninger om gjerningspersonene og om arbeidet etter hendelsene. Funnene sees i sammenheng med tidligere studier og vurderes ut fra ulike teoretiske perspektiv. Dette er en del av et større arbeid som skal bidra til å forebygge vold mot tilsatte i kriminalomsorgen. Rapporten er basert på selvrapportering av det tilsatte har erfart som vold.

Av Yngve Hammerlin og Thomas W. Strand, KRUS

○

Samfunnsutvikling og kriminalitet

Hvilke trekk i den norske samfunnsutviklingen har bidratt til utvikling av kriminalitet de siste førti år? Dette spørsmålet belyses i boken "Velferdsstatens velsignelser og farer" utgitt av KRUS. I boken ser Yngve Hammerlin, Charlotte Mathiassen og Thomas Strand på forholdet mellom kriminalitet, kultur, samfunn, individ og handlinger.

De går inn på temaer som: kriminalitet, samfunn og massemedia; kriminalitet og kjønn; kriminalitet, teknologi og risiko; psykologiske og individfunderte forklaringer; fengselet som skole i kriminalitet.

I del I drøfter de hvordan man dels vektlegger et handlingsnivå, dels et norm- og håndhevelsesnivå i forståelsen av kriminalitet. I del II beskriver de perioden 1965–2005 på tre for-

skjellige måter. En med utgangspunkt i en juridisk-historisk forståelse, en ut fra en sosialhistorisk og politisk-historisk tilnærming og til sist ut fra en kriminalstatistisk analyse. Samlet utgjør dette en problematisering og drøfting av viktige offentlige kunnskapskilders beskrivelser av perioden.

I del III setter de begrepsdiskusjonene fra del I og fremstillingene av perioden fra del II i sammenheng med beskrivelser av sentrale samfunnsendringer. Fremstillingen er delt i fem: massemedias nye sosiale posisjon og funksjoner; kjønn, kjønnsroller og kjønnskonstruksjoner; den teknologiske utviklingen i det senmoderne risikofokuserte samfunn; utviklingen av ulike individfunderte forklaringer og til slutt: fengselets og kriminalomsorgens rolle som

(med-) produsent av kriminalitet. Målet er å presentere en kompleks og mangfoldig vifte av teorier og perspektiver som alle er relevante i en videre forståelse av kriminaliteten i Norge i perioden 1965–2005.

Boken avsluttes med oppsummering og konklusjoner som videreføres i fremtidsscenarioet "kriminalitet om 40 år".

Velferdsstatens velsignelser og farer: Kriminalitet og samfunn 1965-2005.

Yngve Hammerlin, Charlotte Mathiassen og Thomas W. Strand.

I serien Dokumentasjon og debatt nr 2: KRUS, 2006

○

Fengsel – forbryterskole eller rehabiliteringsanstalt - Slik de innsatte opplever det

Bearbeidet masteravhandling i rettssosiologi, Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo, høst 2005 av Øyvind Alnæs, fengselsleder Bastøy fengsel. Utgitt i småskriftserien fra KRUS 1/2006, 210 sider.

- Jeg fikk noen overraskelser underveis, de innsatte var ikke opptatt av det jeg trodde de skulle være opptatt av og de vektla annet enn det jeg hadde ventet, skriver Alnæs. Han har intervjuet innsatte ved Berg og Ringerike fengsel og latt dem svare på en spørreskjemaundersøkelse, (svarprosent 50). Her formidler de sine inntrykk av om formålet med straffen, slik det er presisert i straffegjennomføringsloven, oppnås.

Egen bolig, utdanning, arbeid og gode relasjoner, spesielt til familien, mener de er viktig om de skal kunne leve uten kriminalitet etter soningen. De fleste hevder at straffegjennomføringen med tilhørende aktivitetsplikt i seg selv ikke bidrar til å fremme et liv uten kriminalitet etter fengselsoppholdet. Innsatte i lukket fengsel mener at de først og fremst lærer å bli kriminelle der. Innsatte i åpent fengsel har større motivasjon for endring. De mener at utdanningsmuligheter i fengselet gjør dem i stand til å leve uten kriminalitet.

Det åpne fengselet **Berg** har plass til 48 innsatte, ca halvparten av dem deltar daglig i undervisningen i fengselet (både teoretiske fag og yrkesfag) eller har frigang til skole/Høyskole/Universitet ute i samfunnet. Den andre halvparten deltar i arbeidsaktiviteter, hovedsakelig i fengselet, f.eks. bilverksted og i gartneri, noen har frigang til arbeid ute. Berg har 44 ansatte på fengselssiden. Fengselet legger vekt på å ta inn innsatte som er motiverte for å gjøre noe med egen kriminalitet.

Ringerike fengsel, lukket/ høy sikkerhetsgrad har plass til 160 innsatte, 28 av dem kan gå på

skole i fengselet, dette gjelder de som bor på "skoleavdelingen". Skoletilbudet er mer begrenset enn det på Berg, dessuten er det stengt om sommeren. Ca 45 er sysselsatt på verkstedene (store, tradisjonelle innen trevare og mekanisk) og ca 25 med fellestjenester. Ringerike har 150 ansatte.

Alle tall om fengslene er fra undersøkelsesperioden/de som nevnes i oppgaven.

Alnæs tar for seg tiltakene arbeid, skole og program i forbindelse med soningen. Informantene var mer fornøyd med å gå på skole enn å være i arbeid eller delta i program. Det er noe uventet for ham forholdsvis flere eldre enn unge som velger skole fremfor arbeid. Flere enn de som går på skole skulle ønske at de hadde hatt denne muligheten.

De innsatte oppgir ikke selve innelåsing og kontrolltiltakene som den største påkjenningen ved fengselsoppholdet. Det som er tøft er å ikke kunne omgås de man er glad i eller har gode relasjoner til.

Informantene ved Berg forteller om mer kontakt og samhandling med de ansatte og med samfunnet utenfor enn hva som er tilfellet ved Ringerike. Alnæs hevder det er stor forskjell på miljøet blant innsatte i Ringerike fengsel (opptatt av kriminalitet og rus) og miljøet blant innsatte i Berg fengsel (mer opptatt av fremtid uten kriminalitet). De innsatte ved Berg er også mer positivt innstilt til aktivitetsplikten og mener den har betydning for tiden etter soning, enn de på Ringerike. Men innsatte på Berg er generelt mer positive i intervjuene enn de er i spørreskjemaundersøkelsen. Få av informantene har erfaring med programmer.

Alnæs gir en bred gjennomgang av relevant litteratur fra 1950 årene og fremover, og trekker denne inn i drøftingene. Han viser at begge fengslene har innsatte med lange dommer og at de nærmer seg slutten på

soningen når de sitter på Berg. Å forklare alle årsakene til forskjellene mellom de to fengslene, går ut over oppgavens ramme.

Alnæs mener undersøkelsen viser at lukket fengsel fremstår som uegnet til å forhindre nye lovbrudd. Han fremhever at tilbakeføring til samfunnet fra lukket via åpent fengsel gir større mulighet for å leve uten kriminalitet etter soning. Videre peker han på at arbeidsdriften og skolen bør samarbeide i langt større grad enn i dag om tilbudene til de innsatte og at det som tilbys må være oppdatert i forhold til samfunnet utenfor fengselet.

Alnæs uttrykker overraskelse over å treffe innsatte som formidler stor skyldfølelse, overfor offeret, men først og fremst overfor sine nærmeste. Han peker også på at ansatte i fengslene har en vanskelig oppgave i å både ivareta sikkerhet og å bidra til rehabilitering hos innsatte; men at deres holdning og adferd er avgjørende for i hvilken grad de kan bidra til rehabilitering.

Alle rapportene er presentert av seniorrådgiver Grethe R. Fodstad, KSF ○

Kvinner i finske fengsler

Av seniorrådgiver Torunn Høj Dahl, KRUS

Fangetallene i Finland har de siste årene holdt seg på ca. 3000 innsatte. Kvinnelige domssøkere utgjør ca. 5,6 % av fangebelegget. Mange kvinner soner dommer på mellom en og to måneder. I tabellen ser vi noe overraskende at flest kvinner er dømt for drap (Kilde: Tabell 2, The statistic of Prison administration and probation administration of Finland 2005.)

Hovedlovbruddskategori

for kvinner i finske fengsler per 1. mai 2005

	N	%
Lovbruddskategorier		
Ran	8	4,7
Tyveri	26	15,4
Annen vinningskriminalitet	10	5,9
Drap	45	26,6
Voldskriminalitet	24	14,2
Annen kriminalitet	2	1,2
Ruspåvirket kjøring	18	10,7
Narkotikalovbrudd	36	21,3
Total	169	100,0

Hämeenlinnan vankila - lukket fengsel

I september 2006 besøkte jeg Hämeenlinnan vankila, et fengsel med plass til 123 kvinner og 96 menn. Ved den ene avdelingen var 8 plasser reservert for kvinner som hadde sine små barn hos seg. To ansatte gir mødrene råd om barneoppdragelse og barns behov.

"Dublering"

Bildet viser en celle med plass til fire personer, der to kvinner deler en seng, til høyre på bildet. Kvinnene hadde ikke mulighet for å gå ut av cellen om natten, og måtte bruke toalett-bøtte, noe de opplevde som uverdigg.

En av betjentene fortalte at hun var alene på vakt og hadde 15 timers skift. De var tre ansatte på natta for de 123 kvinnene. De har ikke kontaktbetjenter, men må skrive en lapp der de oppgir hva de har behov for eller ønsker hjelp til.

Tilbud i soningen

Fengslet har program og opplegg for rusmisbrukere. De innsatte tilbys kvalifiserende kurs, dataopplæring og frisørutdanning, men utfordringen er å skaffe praksisplasser. I tillegg har de studiekonsulent og spesialpedagogisk tilrettelagt opplæring fra det ordinære skolesystemet.

Ca 11 % av de innsatte deltar i undervisning, og halvparten av disse holder på med en yrkesrettet utdanning, mens en fjerdedel får grunnskoleundervisning.

Vanaja åpent fengsel

Kontrasten var stor mellom Hammelina lukket fengsel og Vanaja åpent fengsel, det eneste åpne kvinnefengslet i Finland med plass til 37 kvinner og 3 menn. Kvinnene var fordelt på flere hus /boenheter og hadde egne soverom, TV stue og store friområder. Tidligere hadde innsatte mulighet for å ha barna hos seg, men pga lav bemanning, anbefalte ikke fengselets leder og psykolog Kaisa Tammi-Moilanen dette. Hun ønsket tett oppfølging av mødre og barn, noe de ikke hadde mulighet for å gjennomføre

Åpent fengsel

med dagens bemanning. Fengslet har ikke tilsatt sosialarbeidere eller annet fagpersonell.

Formålet med besøket var å etablere tettere faglig samarbeid mellom ansatte som jobber med kvinners soningsforhold i Norden. Kaisa Tammi-Moilanen ble invitert som deltaker på seminar om "Kvinner i og utenfor fengsel" på KRUS 14. juni 2007.

Finsk kriminalomsorg ble omorganisert 1. oktober 2006 til fem regioner, slik at det kan bli en del endringer i kvinnesoningen de kommende årene.

Lukket fengsel

Åpning av det nye fengselet i Horsens i Danmark - Statsfængslet Østjylland

Av prosjektleder Arild Endresplass, Region øst

I 2000 besluttet de danske myndigheter at det skulle bygges nytt fengsel i Horsens i Danmark. Det skulle erstatte det gamle fengselet der, som hadde 180 plasser. Mandatet var å erstatte fengselet, med samme antall innsatte, og med en driftsinnsparing på 10 % i det nye i forhold til det eksisterende fengselet, og med 180 plasser. I planen skulle det legges til rette for utvidelse av ytterligere 48 plasser. Kostnadene på prosjektet ble stipulert, og det ble bevilget 400 000,- DKR.

Et godt stykke inn i prosjekteringsfasen ble det besluttet at fengselet skulle bygge ut reservearealet med de 48 plassene. Dette medførte en forsinkelse i forhold til den opprinnelige fremdriftsplanen. Fengselet vil med det fremstå med fire celleblokker med tilhørende aktivitetsbygg til hver enkelt blokk. I tillegg kommer en enhet tilsvarende det vi benevner som høyrisikoavdeling.

Det kommer et stort bygg som er knyttet til hovedporten, og som inneholder ekspedisjon, mottak med venteceller, hovedvakt, varemottak, administrasjon m.m. Inne på området er det et eget bygg for besøkende, og et kulturhus med sportsfasiliteter og kirkerom. I sentrum av anlegget er det et naturlig tjern som balanserer anlegget opp mot bygningsmassen og grøntanleggene. Utenfor anlegget er det et bygg med møteromsfasiliteter og garderober for de ansatte.

Prosess og fremdrift

I Danmark har man ikke organisering tilsvarende vårt Statsbygg. Derfor besluttet myndighetene at det i skulle opprettes en byggeenhet med forankring i direktoratet. Erik Bang fikk i oppdrag å lede denne gruppa, og fikk med seg tre andre personer. I tillegg ble det engasjert en arkitekt som ble knyttet permanent til gruppa i prosjektperioden.

Nesten hele den norske delegasjonen Jan Popelka, Region øst, Torgeir Heimli, KSF og Harald Alstad fra Statsbygg

Flott ferdig anlegg med tjernet i midten og avd. B i bakgrunnen – okt. 2006

For å danne seg et best mulig grunnlag for planlegging og prosjektering gjennomførte gruppa flere studiereiser, bl.a. til Norge. På bakgrunn av disse studiene ble det utarbeidet en rapport som ble benyttet til å finne et passende konsept. Det ble gjennomført arkitektkonkurranse i 2001, som ble vunnet av arkitektfirmaet Friis & Moltke A/S. Derfra ble det mye og tidkrevende arbeid for byggeenheten. De har gjort en fenomenal jobb som det står stor respekt av.

Prosjektgruppa for Halden fengsel var på befaring i Horsens i april i år, da var det nesten uvisst om fengselet om to måneder skulle stå ferdig. Likevel viser det at byggeenheten og de utførende har lagt ned en kjempeinnsats. Ved åpningen den 2.10. var det et komplett ferdig og helhetlig fengsel som kunne presenteres. Dette kan danskene være stolte over! Nå står det ferdig et fengsel med ni bygningsavsnitt med cirka 1300 rom i alt. Ringmuren er 1400 meter lang, og den samlede lengde av gjerder er cirka 4100 meter. Det samlede bruttoarealet er på 650.000 m², innenfor ringmuren er der 130.000 m². Sluttkostnadene ble på 575 000 DKR, inkl. utvidelsen, pristigningen og indeksreguleringen i anleggsfasen, kostnadene er eks moms.

Åpning av fengselet

Den 2. oktober var det offisiell åpning av det nye fengselet. Hovedpersonen under seremonien var justisminister Lene Espersen som faktisk har vært justisminister helt siden arkitektkonkurransen i prosjektet. Totalt var det invitert 550 gjester til åpningen. Blant disse var det representanter fra de nordiske

landene. Fra Norge møtte Torgeir Heimli, Jan Popelka og Arild Endresplass fra kriminalomsorgen, mens Harald Alstad representerte Statsbygg.

Jan Pedersen

Kriminalforsorgens direktør William Rentzmann åpnet det hele, og etter han var det en rekke talere. Lene Espersen roste i sin tale prosjektet, både for planlegging,

gjennomføring og sluttprodukt. Hun nevnte spesielt Erik Bang og hans mannskap for den nedlagte innsatsen, noe Rentzmann også gjorde i sin tale.

Jan Pedersen, nå pensjonist, tidligere ansatt i Kriminalomsorgsavdelingen var æresgjest hos danskene. Jan har helt fra befaringene som danskene hadde i Norge før prosjektet, vært en viktig samarbeidspartner for byggeenheten. I flere perioder var han på hospitering i København for å bidra med sin årelange kompetanse innen fengselsbygging. Dette har tydeligvis danskene satt pris på, og spesielt Erik Bang og hans gruppe.

Etter den lange talerekken var det overlevering av fengselet til fengselsinspektør Jørgen Bang: Erik Bang sto for den symbolske nøkkeloverleveringen. Hele gymsalen var dekket til fest, og gjestene kunne forsyne seg fra et typisk dansk buffertbord. Da gjestene hadde spist fikk enkelte utvalgte omvisning i anlegget. Representantene fra de nordiske landene ble vist rundt i anlegget og jeg tror alle syntes at anlegget ser flott ut. ○

Revisjon av straffegjennomføringsloven

Regjeringen la nylig frem et lovforslag om endringer straffegjennomføringsloven og straffeloven. Straffegjennomføringsloven ble vedtatt 18. mai 2001 og trådte i kraft 1. mars 2002. Loven har således vært praktisert i mer enn fire år. Erfaringer viser at det er behov for enkelte endringer. Hovedtrekkene i loven ligger imidlertid fast.

Av underdirektør Torkell Roar Hoel,
Justisdepartementet

I proposisjonen foreslår Justisdepartementet en ny § 7a i straffegjennomføringsloven. I tillegg foreslår departementet å endre straffegjennomføringsloven § 7, § 8, § 14, § 16, § 20, § 29, § 30, § 36, § 40, § 42 og § 47 og straffeloven av 22. mai 1902 nr. 10 § 39 g. Spørsmålet om mulige endringer i adgangen til å prøveløslate innsatte som er dømt til 21 års fengsel for særlig alvorlig kriminalitet, er nærmere drøftet i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven) side 149-150. Departementet vil eventuelt senere komme tilbake med forslag om endringer i disse reglene.

Endringene som departementet foreslår i straffegjennomføringsloven og straffeloven går i hovedsak ut på følgende:

- Vandelskrav for personer som utfører arbeid i kriminalomsorgen uten å være tilsatt der

Straffegjennomføringsloven § 8 stiller krav om at det ikke må være noen å utsette på vandelen til tilsatte i kriminalomsorgen. Etter forarbeidene gjelder kravet både ved tilsetning og i den perioden vedkommende er i tjeneste hos kriminalomsorgen. Begrepet kriminalomsorgen omfatter hele organisasjonen, jf. § 5. Departementet foreslår å endre bestemmelsen slik at vandelskravet også omfatter personer som utfører arbeid i kriminalomsorgen som ledd i forvaltnings-samarbeidet. Etter forslaget kan det også være aktuelt å kontrollere vandelen til andre som utfører arbeid i kriminalomsorgen uten å ha et tilsettingsforhold i virksomheten.

- Utvidet adgang til å varsle fornærmede eller etterlatte om forhold knyttet til straffegjennomføringen

Slik straffegjennomføringsloven lyder i dag, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte på forhånd om tidspunktet for permisjoner, avbrudd i straffegjennomføringen og prøveløslatelse fra fengselsstraff. Departementet foreslår å utvide varslingsplikten slik at den

også gjelder ved gjennomføring av straff utenfor fengsel (§ 16), ved frigang (§ 20), når domfelte unndrar seg gjennomføringen av fengselsstraff eller strafferettslige særreaksjoner (§ 40) og ved prøveløslatelse fra strafferettslige særreaksjoner (§ 42 jf. straffeloven § 39 g). I tillegg foreslår departementet å utvide varslingsplikten ved permisjoner og straffavbrudd til å omfatte vilkår etter § 36 annet ledd bokstav f) og g), hvis disse direkte gjelder fornærmede eller dennes etterlatte (§ 36). Ved løslatelse fra fengselsstraff foreslår departementet at fornærmede eller dennes etterlatte varsles om løslatelsesvilkår som direkte gjelder fornærmede eller dennes etterlatte (§ 42). Kriminalomsorgen får etter forslaget også plikt til å varsle fornærmede eller dennes etterlatte dersom den løslatte endrer bosted i løpet av prøvetiden (§ 42). Som en konsekvens av forslagene om varslingsplikten, foreslår departementet å endre reglene om taushetsplikt i straffegjennomføringsloven § 7 bokstav i).

- Innsattes adgang til å benytte elektronisk kommunikasjon

Etter straffegjennomføringsloven § 30 siste ledd har innsatte rett til å benytte elektronisk kommunikasjon med tekst, lyd og bilde i samme utstrekning som de har rett til å sende og motta postsendinger. Kontroll- og ressurshensyn taler mot at den elektroniske kommunikasjonen er utformet som en rettighet, og departementet foreslår en innstramming på dette punktet.

- Enkelte justeringer i reglene om overføring mellom gjennomføringsformer og plassering av innsatte

Personer som er dømt til forvaring eller en strafferettslig særreaksjon, bør etter straffegjennomføringsloven § 11 tredje ledd gjennomføre straffen i fengselsavdeling som er tilrettelagt for dette etter § 10 annet ledd. Det er imidlertid også adgang til å gjennomføre reaksjonen i annet fengsel. For å kunne overføre forvarings- eller særreaksjonsdømte fra fengsel til særlig tilrettelagt avdeling uten domfeltes samtykke, er kriminalomsorgen i dag avhengig av at vilkårene for overføring i § 14 er oppfylt. Departementet foreslår å endre denne bestemmelsen slik at kriminalomsorgen kan overføre forvarings- eller særreaksjonsdømte selv om vilkårene etter § 14 første ledd bokstav a)-e) ikke er oppfylt, når det er nødvendig av hensyn til ro, orden og sikkerhet eller for å ivareta domfeltes særlige behov.

Departementet ønsker også å endre straffegjennomføringsloven § 14 jf. § 47 slik at kriminalomsorgen får adgang til å overføre

doms- og varetektsinnsatte midlertidig til annet fengsel i forbindelse med rettsak. I særlige unntakstilfeller kan kriminalomsorgen i slike tilfeller også overføre doms- og varetektsinnsatte til politiarrest. Oppholdet i politiarresten skal være så kort som mulig. Departementet foreslår videre at også hensynet til etterforskningen kan begrunne overføring av varetektsinnsatte til annet fengsel.

- Opplysningsplikt og innhenting av taushetsbelagte opplysninger

Kriminalomsorgen kan som ledd i straffegjennomføringen, ha behov for taushetsbelagte opplysninger om domfelte fra andre offentlige etater. Departementet foreslår en ny § 7a i straffegjennomføringsloven hvor utgangspunktet i første ledd er å oppnå medvirkning eller samtykke fra den opplysningen direkte gjelder. Dersom slikt samtykke ikke gis, fastsetter annet ledd en passiv opplysningsplikt, det vil si den regulerer kriminalomsorgens rett til å innhente opplysninger. Det fremgår av tredje ledd at opplysningene skal gis uten ugrunnet opphold. Regiondirektøren avgjør hvem som har myndighet til å innhente og motta opplysninger som er nevnt ovenfor.

- Bruk av radiologisk undersøkelse for å fastslå om domfelte skjuler ikke lovlig foreskrevne kjemiske stoffer i kroppen

Det hender at domfelte i kroppen skjuler narkotika eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet. Risikoen for at innpakningen skal revne kan være stor med de alvorlige konsekvenser dette kan få for domfelte. Bruk av radiologisk undersøkelse vil etter departementets syn være både en sikrere og mer human metode for å fastslå om domfelte skjuler ulovlige stoffer i kroppen enn for eksempel spesialtoalett. Vilklårene for å ta i bruk slike undersøkelser i dag er svært strenge. Departementet foreslår derfor en tilføyelse i straffegjennomføringsloven § 29 annet ledd slik at kriminalomsorgen kan benytte radiologisk undersøkelse for å påvise stoffet. Henvisning til slik undersøkelse besluttet av lege som vurderer om bruken av stråling er berettiget, jf. strålevernloven § 13.

Regjeringen vil senere fremme en odelstingsproposisjon hvor den foreslår en rekke tiltak for å avvikle soningskøen, videreutvikle kvaliteten i straffegjennomføringen og hindre ny kødannelse. Proposisjonen bygger på Justisdepartementets plan "Rask reaksjon – tiltak mot soningskø og for bedre innhold i soningen". Tiltakene som foreslås berører også endringer i straffegjennomføringsloven. I neste nummer av Aktuelt vil vi komme nærmere tilbake til disse endringene. ○

Pilegrimsvandring for en bedre fremtid

Seks innsatte, en fengselsbetjent og vandringsleder Eivind Luthen gikk i 29 dager til fots fra Oslo til Trondheim. Sammen vandret de den gamle pilegrimsleden for å få tid til samtaler, ettertanke og refleksjon om fortidens hendelser og fremtidens muligheter. - De som deltok vurderte det som et godt tiltak, og vi ser nå på mulighetene for å arrangere flere slike pilegrimsvandring - trolig allerede fra neste år, sier statssekretær Anne Rygh Pedersen i Justisdepartementet om prosjektet, som er et tilbud for innsatte mot slutten av soningen. Kravet er at de ikke utgjør noen sikkerhetsrisiko og at de er motiverte for en slik vandring.

Av: Birgitte Wang, Region sør og Terje Fredwall, KSF

Det var den norske pilegrimsforeningen Pilegrimsfellesskapet St. Jakob som tok initiativet til pilegrimsvandringen for de innsatte på Bastøy. Tanken er at vandringen gir personlig vekst og inspirasjon, og ikke minst kulturell og historisk ballast som det kan være verdifullt å ta med seg videre i livet etter endt soning.

- Ideen er hentet fra Belgia, hvor spesielt unge innsatte gis et alternativ til soning i fengsel og hvor resultatene har vært positive, forteller inspektør Karen Marie Eek-Larsen ved Bastøy fengsel.

Tøft og langt løp

14. august gikk startskuddet fra Oslo, der seks innsatte stod klare til å legge ut på tur etter skikkelige forberedelser. Sigurd, som var én av de seks søkerne som ble valgt ut til vandringen, forteller at han begynte treningen med det samme han fikk beskjed om at han fikk delta:

- Det var lagt opp til et tøft og langt løp, så

jeg tok en runde rundt på øya hver dag, noen ganger med ti kilo steiner i sekken. Det ble også noen søvnløse netter etter at jeg fikk vite at jeg fikk delta. Vi skulle jo gå i 29 dager, sier han.

Sosial trening

Det viste seg at pilegrimsvandringen skulle bli et populært tiltak. Tretti innsatte på Bastøy meldte sin interesse, og fengselsledelsen måtte sette sammen en gruppe de mente ville fungere over tid og under til dels krevende vilkår. Det var en gjeng med toppmotiveerte karer i slutten av soningen som så å si begynte vandringen mot friheten. To av vandrerne ble da også løslatt under vandringen. Begge valgte de å fortsette helt frem til Nidarosdomen.

- I fengsel blir du satt litt på sidelinja, så det virka positivt å komme litt tilbake til samfunnet igjen, forteller Sigurd.

- Det ga meg også trening i å takle nye folk og kanskje få overvunnet litt av den sosiale angsten. Jeg fikk også god form av dette, noen kilo mindre rundt magen, sier han.

Gnagsår og optimisme

Det ble lange dager, hvor minimum to mil ble unnagjort hver eneste dag. Flotte naturopplevelser, samtaler og tid til ettertanke fylte dagene for pilegrimene. Om kveldene var det tid for middagslaging, tøyvask og sosialt samvær.

- Alle snakka så positivt til hverandre, alle oppmuntra hverandre og holdningen var så positiv, forteller Sigurd.

- Vi vridde alt til at det skulle være positivt, også når vi måtte begynne å lappe sammen beina på grunn av de berømte gnagsårene. Mot slutten var det mer slitasje på kroppen, og de etappene som var over to mil ble et ork. Allikevel greide vi det. Vi presterte maks i 29 dager, og jeg har vist meg selv at jeg greier å yte og prestere. Denne følelsen av mestring kommer til å hjelpe meg godt i fremtiden. Det vet jeg. Folk vi møtte langs veien var også svært positive, det var helt fantastisk. Folk ville tilby oss kaffe og steke vafler, de ville ha autografer. Vi var klar over at vi gikk som ambassadører for andre. Da var det viktig å gjøre det med stil - og det gjorde vi.

Åpne armer

Justisdepartementet har støttet prosjektet med 200 000 kroner for å muliggjøre gjennomføringen, og flere betjenter har brukt av fritiden sin for å følge vandringen. Rachel kom inn i vandringen den andre uka på Finnsbråten i Stange, og hun var ganske spent på hvordan det ville være å komme inn i ei gruppe som allerede hadde gått én uke.

- De møtte meg med åpne armer, forteller hun. Den omsorgen de innsatte viste for alle i

gruppa var overveldende. Jeg fikk i løpet av den tiden jeg gikk, tid til å bli kjent med de innsatte på en helt annen måte enn i fengselet. Som betjent var det svært nyttig for meg å oppleve akkurat dette. Innsatte har også andre sider ved seg som ikke kommer fram i et fengsel. De innsatte sitter inne med stor kompetanse når det gjelder å tilpasse seg nye mennesker. Det å tilpasse seg en gruppe og å samarbeide på måter som gruppa godtar krever at man gir og tar, sier hun.

Med steiner i sekken

Vandringsleder Eivind Luthen, som er religiønshistoriker, ga gruppen en spennende reise gjennom den norske kulturarv underveis. Han fortalte om de stedene de kom til, som Prøysenhuset, kirken i Ringebu og en rekke andre kulturelle kjennemerker - og pilegrimene lyttet:

- De innsatte som har vært med på hele turen, må etter min mening fått med seg et hav av inntrykk og en stor innsikt i vår kulturarv, sier fengselsbetjent Rachel.

Flere av de innsatte hadde med seg steiner fra gårdsplassen på Bastøy fengsel. Steinen symboliserte de handlingene som gjorde at de måtte sone i fengsel. I 29 dager hadde de båret den - fra Oslo til Trondheim. Da de la den igjen utenfor Nidarosdomen håpet de å kunne begynne et nytt og bedre liv. ○

Pilegrimsvandring:

- Pilegrimsvandringen for innsatte ved Bastøy fengsel er et pilotprosjekt i Norge og skjer i samarbeid mellom Pilegrimsfellesskapet St. Jakob og kriminalomsorgen. Prosjektet er et tilbud for innsatte som er på slutten av soningen, som ikke utgjør noen sikkerhetsrisiko og som er motiverte for en slik vandring.
- 14. august til 11. september gikk seks innsatte fra Bastøy fengsel, én fengselsbetjent og vandringsleder Eivind Luthen pilegrimsleden fra Oslo til Trondheim. Justisdepartementet støttet prosjektet med 200 000 kroner.
- Pilegrimsfellesskapet St. Jakob har lang erfaring med å merke og gå pilegrimsveier i Norge. Foreningen har over 900 medlemmer spredt over hele Norge.
- Bastøy fengsel ligger i Horten kommune og er en enhet med lavere sikkerhetsnivå. Fengselet ønsker å formidle verdier og holdninger knyttet til økologi og humanisme, og det driver ansvarstrening for innsatte gjennom målrettede tiltak knyttet til disse verdiene. ○

Vandringsleder Eivind Luthen

UTDRAG FRA PILEGRIMENES NETTDAGBOK

Vandringen er slutt, målet er nådd! 643 kilometer vandring, 1 million skritt, fordelt på 29 dager. Siste dags vandring på 20 km gikk rolig gjennom Bymarka, forbi Lian og ned bakkene til kaupangen i vakkert vær. Etter passering av Granåsen klarte våre venner for en gangs skyld å gå feil, men tok seg snart inn og hadde en praktfull tur fram til målet. Ved Ihlen kirke ble følget møtt av vikarierende pilegrimsprest Vidar Halås, som viste vei siste biten mot Nidarosdomen. Her ble de varmt tatt imot av fengselsdirektøren sammen med betjentene Nina og Rolf og andre venner. Direktøren ble spurt om han ville godkjenne at pilegrimene også gikk tilbake til Oslo, men det måtte han dessverre avslå.

Pilegrimene gikk fram til korset foran Vestfronten og la fra seg sine medbrakte steiner. Disse symboliserte den børen som de hadde båret på i sine sinn, og som de nå kunne legge av seg. Med gode håndtrykk sluttet de ring rundt korset og takket for en begivenhetsrik og vellykket vandring. Inne i kirken deltok de først i en gregoriansk messe, før de hadde sin egen pilegrimsmesse i det intime Maria-kapellet. Her fikk pilegrimene igjen et møte med Adelita Haukelisæter. Omgitt av tente lys framførte hun pilegrimssanger med vakker stemme, og på et vis som ble forstått av alle.

Det var tydelig at pilegrimsmessen og hele møtet med Nidarosdomen berørte og fascinerte. Ikke bare var pilegrimene berørt, det gjaldt også alle de andre som var med i kveld. Fra direktøren til betjenter og venner. Adelita forteller at dette var en utrolig fin dag også for henne, at hun kjenner seg velsignet og glad etter møtet med pilegrimene og deltakelse i messen. Hun syntes det var helt fantastisk å se hvordan gleden nærmest strålte av de seks fangene som hadde fått sitt livs opplevelse.

Varetektsarbeidet tildelt pris av ICPA

ICPA-konferansen tildelte i år norsk kriminalomsorg en pris for sitt systematiske arbeid med å øke og sikre kvaliteten i det praktiske og daglige arbeidet med varetektsinnsatte.

På konferansen som i år ble holdt i Vancouver, Canada, ble plaketten overrakt Harald Føsker, leder av KRUS. Han brakte den til Norge, men lot ved en samling i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning Trond Danielsen gi plaketten til Kristin Bølgren Bronebakk slik at den kan få en sentral plass hos etatsledelsen.

I et intervju med direktør Are Høidal, Oslo fengsel i *Aktuelt for kriminalomsorgen* nr 1 for 2006 fortalte han om arbeidet frem mot varetektshåndboken og at den var spilt inn som Norges bidrag i fagkonkurransen i regi av den internasjonale kriminalomsorgsforening – ICPA som har medlemmer fra over 70 land. Foreningens mål er å styrke forståelsen og det faglige arbeidet innenfor kriminalomsorgssektoren. Han var stolt over nomineringen og er ikke mindre glad nå etter at Norge vant denne gjeve prisen. ○

Trond Danielsen, KRUS, har sammen med Vegard Karlsen, Oslo fengsel, vært redaktør for varetekts-håndboken. Vegard Karlsen var ikke tilstede ved møtet i KSF.

Tekst og foto: GRF, KSF

Kulturuke på Bredtveit

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

Middelalderen var tema for årets kulturuke på Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Bibliotek, skole, fritidsvirksomhet, verksdrift og prest tak alle utgangspunkt i denne tidsperioden i sine aktiviteter og tilbud ved fengselet i prosjektperioden. De samarbeidet nært og bød på en annerledes uke for de innsatte jentene på Bredtveit.

På siste dag var det hyggelig sammenkomst og utstilling av produktene som var resultat av ukens innsats, og ikke minst spising av god middelaldermat og høytlesing fra Snorre.

De innsatte jeg snakket med var veldig fornøyd med en annerledes og innspirende uke ved fengselet og var med rette stolte av alt de hadde fått til i løpet av uken. ○

Noen av de tovede produktene

Middelalderdrakt

Marit Kohman fra Region øst som snart skulle tiltre som inspektør ved fengselet, fengselsinspektør Birgit Storvik og fengselsleder Else Marie Mjærum nyter matrettene.

Under ledelse av rådgiver Liv Knarvik Svendsen var det både laget tilnærmet den samme maten som ble spist av de rike i middelalderen og den maten som var daglig kost i de fleste hjem på den tiden. De rikere hadde blant annet innbakt kjøtt, en slags paier og poteter.

KRIMINALOMSorgen

Aktuelt for kriminalomsorgen

Utgiver

Kriminalomsorgens
sentrale forvaltning
Postboks 8005 Dep,
0030 Oslo

Ansvarlig

Ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk

Redaktør

Seniorrådgiver
Grethe Rødskog Fodstad, KSF
telefon 22 24 55 88 telefaks 22 24 55 90
e-post: grethe-rodskog.fodstad@jd.dep.no via
etatsnettet: Fodstad Grethe (Justisdept)

Kontaktutvalg Kriminalomsorgsavdelingen
seniorrådgiver Erik Såheim, Utviklingsseksjonen
rådgiver Leif Flatby, Administrativ seksjon
rådgiver Maren Vaagan, Juridisk seksjon

Kontaktpersoner regionalt nivå

Frode Isaachsen, Region øst
Bjørn Krogsrud, Region sør
Liv Henly, Region nordøst
Bjørn Lindebø, Region sørvest
Hildur Bøe, Region vest
Synnøve Sørland, Region nord

Bestilling av

abonnement/adresseendring:

forværelset i KOA/KSF
telefaks 22 24 55 90
telefon 22 24 55 81/31

Redaksjonen avsluttet

8. desember 2006

Manusfrist nr. 1/2007

2. februar

Utgivelsesplan 2007

Uke 9, 24, 41, 51

Opplag: 4500

Nr 4/2006, 16. årgang

Forside: Fra Bruvoll fengsel

Foto: Grethe R. Fodstad, KSF